

Ilmub kord nädalas.

TOIMETUS JA TALIT.:	TELLIMISE HIND:	KUULUTUSTE HIND:
Tallinn, Pagari tän. № 1, tuba 50, (Sõjamineisteriumi majas). Avatud kella 8—15. Tel. 1-63 (Sõjaväe keskaam.)	„Sõdur“ nädala väljaanne „Sõdur“ ja „Sõjateadlane“ Aastas Mk 500 Aastas Mk 600 Poolesaastas „ 250 Poolesaastas „ 300 Veerandaastas „ 125 Veerandaastas „ 150 Väljamaale saates poole kallim.	$\frac{1}{1}$ lehekülge Mk 3600 $\frac{1}{2}$ „ „ 1800 $\frac{1}{4}$ „ „ 900 $\frac{1}{8}$ „ „ 450 $\frac{1}{16}$ „ „ 250

№ 14.

Laupäeval, 18. aprillil 1925.

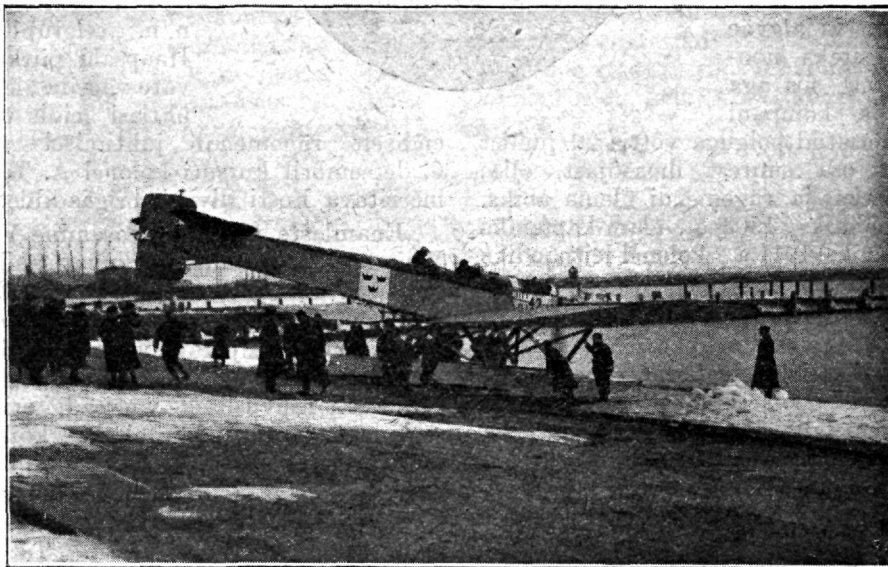
VII aastakäik.

O. K.: Kindral-major Aleksander Tõnisson 59 aastane. — K. Pahlk: Eesti iseseisvuse esimeste ohvrite surmapäeva puhul. — D. Buxhoeveden: Sõjaväe gaasidistsipliinist — V. Post: Rootsi meriväe lendurid Eestit külastamas. — kl.: Kommunistide poolt korraldatud riigipöörde katse 1. XII. 1924. (Järg) — E. V.: Ülevaade „Voennõi Vestnikust“ № № 1—5. — rt.: Allohvitseri haridus, auaste ja tunnusmärgid. — Kaitseväe elu. — Sport kaitseväes. — Sõja- ja meriväelised teated välisriikidest. — Raamat-teated. — Kroonika. — Ametlikud teated. — Küsimused ja kostused. — Malenurk.

S I S U:

KAITSELIITLANE: M.: Kaitseliidu sõjandusline ettevalmistus. — K. Rinson: Lahing-tegevus linnas. (Järgneb). — A. R.: Kirjanduse soetamine kaitseliidule. — Cantus: Laul kaitseliidu tegevuskavas. — A. N.: Kaitseliidu pidude pealt võetavast lõbustusmaksust. — —rv.: Kommunistlikust „pedagoogikast“ — A. R.: Soome kaitseliidu talve mängud. — Läti kaitseliidust. — Kaitseliidu elu.

ROOTSI LENDURID EESTIT KÜLASTAMAS.

Kapten Flory ja leitn. Christell'i tagasilend Stockholmi.
(Moment enne lahkumist Merilennu jaama sillast).

Kindral-major Aleksander Tõnisson 50 aastane.

17. skp. pühitseb meie vabadussõja üks tuntavamatest ja populaarsematest juhtidest, kindralmajor Aleksander Tõnisson, oma 50 sünnipäeva, — esimesena teiste vanemate sõjaväelaste reas.

Kindral-major Aleksander Tõnisson sündis 17. aprillil 1875 aastal Härjanurme vallas Tartumaal. Esimese hariduse sai Eesti Aleksandri koolis Põltsamaal. 30. augustil 1896 astus ta vabatahtlikuna sõjaväe teenistusse 104. Ustjuschki jalgväe rügemendi, kust hiljem üleviidi 101. Permski jalgväe rügemendi. Seal komandeeriti Vilno sõjakooli. Pärast kooli lõpetamist 27. okt. 1899 a. ülendati ta nooremleitnandiks ja määrati teenistusse 113. Starorusski jalgväe rügemendi, kus teenis esiteks noorema ohvitserina, siis pataljoni adjutandina, rügemendi kohtu asjaajajana ja mobilisatsiooni jaoskonna ülemana. 1. Kütirügemendiga võttis kompani ülemana osa Vene-Jaapani sõjast 9. aprillist 1905 a. kuni 9. maini 1906 a. Seejärgi toonis kuni 1909 a. septembrini Riia õpepataljonis noorema ohvitserina, siis jälle endises 113. Starorusski jalgväe rügemendis, esiteks noorema ohvitserina, siis aga õpekomando ja kompani ülemana. Nimetatud polguga võttis 20. juulist 1914 a. alates osa suurest ilmasõjast, olles pataljoni ülemaks ja rügemendi ülema abiks. Ülendati leitnandiks 1903 a., alamkapteniks 1907 a., kapteniks 1911 a., kolonelleitnandiks 1915 a. ja koloneliks 1916 a.

Kui pärast keisrivalitsuse kukutamist 1917 aasta kevadel Eesti rahvuslikke väeosi hakati looma, kutsuti Eesti vägede formeerimise kesksorganisatsioonide poolt kolonel A. Tõnisson 1. Eesti rügemendi ülemaks, missugusesse ametisse ta astus 9. mail 1917 a.

Päev hiljem oli I Eesti rügement „Tallinna soldatite ja tööliste nõukogu“ survele sunnitud oma asutamiskohast — Tallinnast — Rakveresse lahkuma. Rügemendi formeerimine seisis alles algastmel, lühikese aja kestvusel (1. Eesti rügemendile pandi alus 12. aprillil) ja väliste takistuste tõttu oli veel väga vähe suudetud sel alal korda saata.

Kõik see selleaegsetes segastes oludes üllaske ja vastutusrikas töö langes nüüd täies

ulatuses kolonel A. Tõnissoni õlgadele, kes temale omase energiaga, vaimustusega ja vilumusega ülesande teostamisele andus. Ja töö kandis vilja. Ajal, kus Vene sõdurid „revolutsiooni süvendades“ töötasid logeesid ja miitinguid korraldasid, olid 1. Eesti rügemendi sõdurid iga päev korralikult õpeplatsil. Ka majanduslises suutis rügement end võrdlemisi kiiresti korraldada. Sügiseks oli rügement lõpulikult formeeritud. Diviisi ülem iseloomustab toimepandud ülevaatuse põhjal oma käsukirjas tehtud kokkuvõttes tööd järgmiselt: „rügement on tihedalt kokku liitunud, omab tugeva sõjaväelise vaimu, ning esineb hästi väljaõpetatud lahingüksusena“. Tehtud töö eest avaldati kolonel A. Tõnissonile tänu.

Sügisel asusid sakslased Eesti saarte okupeerimisele ja Eesti rügement, kui peaainus lahingvõimeline väeüksus, sai käsu Muhumaale minokuks, kus ligemale poole oma koosseisust kaotas. Ülejäänud osa asus Haapsalu piirkonnas rannakaitsele ja täiendati uuesti. Kolonel Tõnisson aga määrati 4. oktoobril n. n. „eelgrupi“ — kõikide Haapsalu piirkonnas asuvate vägede ülemaks, kuid ühtlasi leidis ta ka mahti

endiselt rügemendi juhtimisel tegev olla. 6. detsembril kutsuti kolonel A. Tõnisson formeeritava Eesti diviisi brigaadiülema kohale.

Enamlaste võimule peasemine Venemaal ja Vene sõjaväe lõpulik kokkuvarisemine 1917 a. viimasel veerandil ei jätnud ka Eesti kohta oma mõju avaldamata, vaid enamlus tõstis siingi järjest väljakutsuvamalt pead ja haaras lõpuks võimu oma kätte. Pinnaks silmas olid neil Eesti rahvuslised väeosad, eriti 1. Eesti rügement, mille lõhkumiseks kõik abinõud tarvitusele võeti. Et distsipliini ja korda noores sõjaväes alal hoida, tuli kolonel A. Tõnissonil võidelda väljaspoolt pealesurutava enamlike voolu vastu. Ta tegi seda varjamata igal sammul ja igal võimalikul juhtumisel, millega muidugi peagi muutus üheks kõige vihatavamaks „kontr-revolutsionääriks“, keda ägedasti taga kiusati. Kolonel A. Tõnisson vangistati kaks korda ja peeti pikemat aega vangikodades Tallinnas ja Petrogradi „Krestöis“. Viimati mõisteti ta kui

kommunistlise riigikorra vastane tribunaali poolt surma. Otsuse täidesaatmisest pääsis ta ainult juhusliselt.

Saksa okupatsiooni ajal vabanes kolonel A. Tõnisson vangist ja oli jälle Eesti diviisi brigaadi ülemaks. Ajutise valitsuse poolt ülendati ta kindral-majoriks. Eesti vägede demobilisatsiooni puhul arvati kindral-major Tõnisson reservi 5. apr. 1918 a. Ka Saksa okupatsiooni võimude poolt otsustati kindral Tõnissoni vangistada. Vangistamisest pääsis ta Soome põgenedes. Pärast Saksa vägede lahkumist, kui ta jälle Eestisse võis tagasi tulla, nimetati kindral Tõnisson 21. nov. 1918 a. 1. diviisi ülemaks. 1. diviisi juhatas ta vabadussõjas kuni 29. detsembrini 1919 a. Kui 1919 a. detsembris, vabadussõja lõpul, Narva all otsustavad võitlused käimas olid, nimetati kindral A. Tõnisson Viru väerinna ülemaks, kus tema juhatusel vastase ägedad päälütungid ja läbimurde katsed likvideeriti. Teatavasti avaldasid need lahingud oma otsustavat mõju siis päevakorral oleva rahulepingu saavutamisele. Üldse on vabadussõjas kõik Viru väerinna lahingud ja operatsioonid seotud kindral A. Tõnissoni nimega, kes ikka ja alati ennastsalgavalt ja väsimatalt tegev oli. Samuti likvideeris kindral A. Tõnisson temale antud erakorraliste volitustega kohutava külgehakkavate haiguste taudi, mis Põhja Lääne armee riismed oma Petrogradi alt taganemisel Eesti piiridesse kandsid ja mis meie riiki äärmiselt tõsise hädaohuga ähvardas.

1920 a. augustis kutsuti kindral Tõnisson Asutava kogu otsusel sõjaministriks. Sõjaministeeriumi juhatas ta kuni sama aasta oktoobri lõpuni, mil uuesti asus 1. diviisi juhutama. 1. juulil 1921 a. nimetati kindral

A. Tõnisson III diviisi ülemaks, kus kohal praegugi viibib.

Kindral A. Tõnisson'i suuri teeneid on Vabariigi valitsus hinnanud I liigi I järgu Vabadusristi annetamisega. Peale selle aumärgi on kindral A. Tõnisson'il veel Poola Sõjarist, Vene Stanislause 3. ja 2. järgu aumärgid, Püha Anna 4., 3. ja 2. järgu aumärgid ja Vladimiri 4. järgu aumärk.

Kindral A. Tõnisson, ilmudes 1917 a. kevadel esimese vanema sõjaväelasena Eestisse, on sellest ajast peale vahetpidamata täitnud vastutusrikkaid ülesandeid ja kogu oma tööjõudu pühendanud kodumaa kaitsele ja sõjaväe organiseerimis- ja juhtimise tööle. Tema teened on vastuvaidlematud ja üldiselt tuntud. Juba 1. Eesti rügemendi formeerimine on hiiglatöö, mis tema nime kustumatalt kirjutab Eesti ajaloosse, rääkimata vabadussõja ajajärgu tegudest.

Kindral A. Tõnisson lõi 1. Eesti rügemendi. 1. Eesti rügement aga sai nurgakiviks Eesti iseseisvusele ja pärastisele sõjaväele. Tema nimega on ühenduses Eesti sõjaväelaste suuremal arvul kodumaale voolamine, mis andis vabadussõjas juhtiva inimmaterjali ja võidu.

Kindral A. Tõnisson on oma senise tegevusega oma nime Eesti ajaloos jäädvustanud. Täna sel päeval on Eestil palju põhjust mälestada meest, kes riigi rajamise hädaohlikumatel aegadel pühendanud talle oma tulise isamaalsuse raugemata jõu ja paremad püüded, ning kellele kodumaa oma olemasolu eest tänuvõlglane, ja põhjust soovida, et kindral A. Tõnisson ka edaspidi veel kaua leiaks võimalust püsida vastutusrikkastel kohtadel. Kindlasti soovivad seda kõik, kellel kallis kodumaa hea käekäik!

O. K.

Eesti iseseisvuse esimeste ohvrite surmapäeva puhul.

„Mõtet on võimata väe-
võimuga surmata: langeb
üks tema kandjatest —
astub teine asemele.“

(Jüri Vilms — 1917 a.).

Jürikuu 13. päeval 1918 aastal lõpetas kindral von der Goltzi käsul julm püssikuul Helsingi lähedal oleva „Töölö“ suhkruvabriku õues Jüri Vilmsi ja tema kolme kaaslaste elu, (Soomes valitses tol ajal teatavasti Saksa interventsioon). See oli seesama von der Goltz, kes, nagu veel väga hästi mäletame, hiljem — 1919 aasta suvel, Volmari ja Võnnu all Saksa rauddiviisiga ja kurikuulsa Balti landeswehriaga meie vabadust ja iseseisvust hävitama

ruttas, ja sama aasta (1919) sügisel Bermond-Avalovi sildi all teise kallaletungimise korraldas, et Balti maades tagurlikele sõjaväe võimule alust panna, Vene-maad uuesti keisririigiks upitada ning viimase abil siis ka Saksamaad monarhiseerida. Kuid kõik need salakavalad ja vägi-valdsed orjastamise kavatsused ja püüded purunesid meie vaprast maleva müüri vastu. Nii siis algas kindral von der Goltz oma tegevust Eesti vastu juba 1918 aasta algul vennasrahva Soome pinnal ning lõpetas selle 1919 aasta sügisel Latvias.

Mahalaskmise järele asetati Jüri Vilms ja ta kaaslasted töövankrite ja viidi „Huopalahti“ metsa ning maeti sinna vennashauda

ühes teistega, ainult roguskiga venelastest eraldades. Sealt leiti nad ka hiljem energilise uurimise järele üles, kust 2¹/₂-aastase hauas olemise järele — 9 detsembril 1918 aastal, välja kaevati ja Eesti sõjalaeval „Lennukil“ kodumaale toodi. Nende ära saatmisel Helsingist kõneles pärga Jüri Vilmsi puusärgile pannes selleaegne Eesti saadik Soomes Dr. O. Kallas muuseum järgmist: „Eesti vabadussõja kestvusel on Helsingi Eesti saatkonnal Soomes palju kangelasi mälestada olnud, aga saatkond ei võinud enam kuidagi arvata, et tal veel nüüd, tükk aega peale vabadussõda, tuleb ohvreid ära saata, mida Eesti vabadusvõitlus Eesti rahvalt on nõudnud“.

Kodumaale jõudes võtab neid vastu Vaba Eesti mullapind, keda nad nii paljalt olid armastanud, oma külma hõlma. Jüri Vilms sängitati tema sünni-kihelkonna — Pillistvere surnuaiale, mis kadunu enese soov oli olnud.

Niisuguse kurva saatuse ohvriks langes omaaegne Eesti Ajutise Valitsuse liige, kohtuminister, peaministri asetäitja, Maanõukogu ja Peastekomitee liige Jüri Vilms ja tema julged ning truud kaaslased — Arnold Jürgens, Johan Peistik ja Aleksei Rünka.

See on sündmus, mida Eesti rahvas üialgi unustada ei saa, ega või. Meil ei ole palju niisuguseid aatelisi, vaimukaid ja kogemusrikkaid riigimehi, kui seda oli kadunud Jüri Vilms, kes oma parema tahtejõu, kogu energia ja arusaamise oli pühendanud oma väikesele kodumaale, kelle eest hiljem isegi oma elu ohverdas. „Ja kui langevad meie saadikud — nende mõtted ei lange mitte, mõtted elavad edasi ja neil on suur tulevik. Meie valime jälle uued mehed, valime niikaua, kuni viimaks mõte võidab“. Need on Jüri Vilmsi sõnad Pärnu „Postimehe“ väljaandes 1906 aastal. Sellele lisab ta juurde 11 aastat hiljem, s. o. 1917 a. 16. dets. „Päevalehes“ № 283: „Mõtet on võimata väevõimuga surmata: langeb üks tema kandjatest — astub teine asemele“.

* * *

Jüri Vilms sündis 1. märtsil 1889 aastal Viljandimaal Pillistvere kihelkonnas, Kabela vallas, kus isa Rein, kes ka juba poja kõrval Pillistvere surnuaial puhkab, omale suure vaevaga oli kehva „Piduri“ talu jõudnud omandada. Juba 8-aastaselt läks Jüri kooli. Esiteks õppis ta Pillistvere kihelkonna koolis, siis Pärnu gümnaasiumis, kus ta aga Vene tagurliste koolimeeste hoolitsusel 1905/6 a. sünd-

muste tagajärjel, kui „punane“, 6. klassist välja heideti. Kuid see veel ei takistanud haruldase energiaga ja tahtejõuga noortmeest edasiõppimast. Juba 1907 aastal lõpetab ta keskkooli eksternina. Veel sama aasta sügisel astub ta Tartu ülikooli õigusteadust õppima, mille 1911 aastal lõpetas. Õige noorelt hakkas Jüri Vilms poliitiliste küsimustega tegemist tegema, mille eest temal tsaarivalitsuse päevil isegi paaril korral lühemat aega vangis tuli istuda. Kuid see ei suutnud tõkkeid teha Jüri Vilmsi haruldaselt julgele ja temperamentlikule iseloomule, vaid andis temale veel enam hoogu. Täis tuld ja isamaa armastust oli selle suuremeelse mehe hing. Mitte kunagi ei nähtud Jüri Vilmsi norutamas, mitte kunagi ei kortsutanud tema otsa väsimuse, tüdimuse ehk kurbtuse joon. Ta oli vaatamata oma nooruse aastate peale haruldaselt suure tahtejõuga, selge mõistusega ja töövõimega inimene, sealjuures alati otsekohene ja elurõõmus. Tema kõnet Eestimaa talurahva vabastamise juubelil (1916 a.), mis õige suurt tähelepanu äratas, peetakse üheks julgemaks avalikuks väljaastumiseks tol ajal. Selles kõnes sõandas Jüri Vilms avalikult üles seada autonoomia nõuet Eestile.

Kui Saksa okupatsiooni väed (1918 a.) Eestimaa valdasid, tuli Eesti Ajutisel Valitsusel pöranda alla kolida, et seal oma katkestatud tegevust jätkata. Jüri Vilmsi suurele iseloomule tundus okupatsiooni õhkkonnas töötamine liiga piiratuna ja rusuvana. Ta hakkas otsima vabamat tegevuse võimalust, kuidas kodumaa heaks rohkem ära saaks teha, ja lootis seda leida väljaspool kodumaad. Ta ruttab selle lootusega väljamaale, varustatult selleaegse Ajutise Valitsuse poolt kõige laialisemate volitustega Eesti riiklise iseseisvuse tunnustamise nõutamise alal. See saatuslik reis võetakse ette 24. märtsil 1918 aastal, s. o. just palmipuude pühal. Kell 12 algasid nad hobusega mööda jääd reisu Soome, kuid teel sattusid Saksa vahisalgale kätte, kes nad arreteris ja Helsingi toimetas. Siin, vennasrahva pinnal, kustutavad püssikuulid ilmasüüta Eesti väljapaistvama riigitegelase Jüri Vilmsi ja tema truude kaaslaste elu — „Mitte elu ei ole kallis, vaid vabadus,“ oli nende siht surmaminekul ja noore kangelase Arnold Jürgensi viimased sõnad, mis hiljem meile kätte jõuavad, kinnitavad seda: „Teatage, et sureme Eesti iseseisvuse eest, — pole kedagi välja annud.“

Jüri Vilms olevat mitmel korral oma karmi saatuse etteaimdusest lähematele

sõpradele jutustanud. Vene Asutava Kogu liikmena Peterburist lahkudes olevat tema ühele oma lähemale kaaslasele jumalaga-jätmisel tähendanud: „Ma sõidan küll kodumaale ja sina jääd Venemaale kommunistide keskele, kuid minul on tundmus, et meie teineteist enam näha ei saa, sest et ma suurt revolutsiooni üle ei ela. Vägi-valdselt lõpetatakse enne minu elu.“

Ei ole mitte huvituseta ära tuua Jüri Vilmsi ja ta kaaslaste surma puhul Asutavale Kogule ettekantud teadaannet ja viimaseid järelehüüde sõnu „Estoonias“ selleaegse Vabariigi Valitsuse juhilt prof. A. Piipilt, mis järgmiselt kõlavad:

1. „Vabariigi Valitsuse nimel on mul kurb au osaks saanud Asutavale Kogule teatada, et on leidnud kinnitust need asjad ja aimdused, et Eesti Maanõukogu liige, Vene Asutava kogu liige Eestimaa poolt, Päästekomitee liige, Ajutise Valitsuse liige, ning peaministri asetäitja Jüri Vilms, tema kaaslased Arnold Jürgens, Joh. Peitsik ja A. Rünka on tõesti surma saanud 13. aprillil 1918 a. Nad on Saksa vägede poolt Helsingi lähedal maha lastud. Nende märtrite surmaga on suurenenud see ohvrite arv, mida Eesti riigi rajamine on oma poegadelt nõudnud. Nende täis elujõudu ja kodumaad armastajate noortemeeste elu on üheks pandiks ja nurgakiviks meie riigi iseseisvusele, meie rahva vabadusele. Suur on kaotus. Ainus troost on see, et sel teel me näeme ikka ja ikka kindlamalt, kui kalliks on see vabadus meile läinudiga et meie vandunud oleme ja vanume ja üks selle rahva vabaduse ja iseseisvuse eest oma elu anda. Troostiks kadunute omakstele jääb see, et viimaks ometi on selgunud, et nende kadunud kallid pojad on märtri surma surnud — kangelastena. Enne surmaminekut on nad saanud veel sõna anda, et nemad surevad Eesti iseseisvuse ja rahva vabaduse eest ja et nemad ei ole kedagi ära annud.“

2. „Ring on käidud. Vabariigi saadikud on jälle tagasi. Pikk on aeg, mida nõudis teekond. Ligi kolm aastat kulus koju tulemiseks. Kuid missugune vahe? Läksid välja nooredmehed — täis vaimustuse tuld. vabaduse ja Eesti iseseisvuse vastu, südamepõhjani vihates toorest vägi-valda, mis Saksa militarism meie maal maksuma pannud, et lämmatada aastasadasid rahva hinges hõljunud vabadusetungi! Oli vaja võitlust rahva vabaduse eest jätkata lõpuni. Et see kodus võimata oli, siis tuli võidelda väljaspool kodumaad, et ei kustuks jälle meie vabadus, et ei kan-

nataks meie, nagu pärast Lembitu surma, uute raudrüütlike ikke all.

Nii läksid need kolm noortmeest siit välja, keda täna oma ees näeme kirstudes vaikselt kuulavat, mis teeme, mis ütleme meie nende vastuseks nende suurema ohvri eest. Neile seltsis kaasa seni tundmata rannamees, kes samuti nagu peaministri abigi vabaduse hingest vaimustatud, andus rahva teenimisele. Minki tundmata tulevikule vastu. Sõbra käest, kes ka juba manalasse läinud, laenati hobune, kes neid üle jää pidi viima. Ei antud neile õnneks oma ülesannet lõpule viia. Merejää riisus hobuse, mehed tabati vaenlaste poolt. Saatus oli liig karm meie vabadusvõitlejate vastu. Pääsedes siit maalt sakslaste käest, sattusid nad võõral maal ikkagi nende kätte. Neid vangistati, neid piinati, neid hukati. . . Kui kangelased, vaatasid nad surmale silma. Nad mõistsid, et armuandmist neile olla ei või, sest liig risti vastu olid valdajate ja ohvrite sihid. Ühed rõõmustasid, et viimaks ometi Maarjamaa oma alla saanud; teised olid vandunud, et oma selga ei painuta ja enne alla ei anna, kuni viimane Saksa soldat meie maalt läinud. Mitte elu ei ole kallis, vaid vabadus. Ja julgelt, nagu tuhanded meie vendade seast, kes surid vaenuväljal, läksid surmale ka meie saadikud. Kõik uhkelt, vaikides. . . Eesti peaministri abi ja kohtuminister ja tema kaaslased maeti metsanurka vennashauda, koht aeti tasa ja loodeti, et ei ilmuta tumm loodus oma saladust kuni aegade lõpuni.

Ei risti, ei märki, et siin puhkavad mehed, kes õiglust ja vabadust kõige kõrgemaks ilmas seadsid. . . Kolm pikka aastat. . . Nüüd ometi olete teie, meie esimesed ohvrid Eesti iseseisvuse eest, siin tagasi meie keskel. Uhke „Lennuk“ tõi teid ära, kodumaa vaba pind tervitab teid, vaba ja iseseisev rahvas tänab teid, kes olete annud oma elu vabaduse ja riigi nurgakiviks. Senikaua, kui kestab Eesti rahvas, saavad teie märtri kujud heljuma, kes olete langenud isamaa rõhujate kuulide all „Isamaa ilu hoieldes, vaenlaste vastu võideldes.“ Kõnelegu meie lapsed, meie lastelapsed sellest, kuidas noored, julged tundmata teele läksid ja teadmata saladuses ära hukati vaenlaste poolt, kuid et tõde siiski valgele pääsis, niipea kui Saksa raudrusikas ja Vene raudorjus meilt langesid. Eestimaa, su mehe meel elab ja saab elama. Mitte selleks, et midagi nende märtrite aule juurde anda, pole meie siin koos, vaid et õppida, kuidas peab surema rahvavabaduse ja kodumaa

eest! — Olgu kodumaa muld teile kerge, meie eest surunud kangelased.“ Nii lõpetas oma kõne Vabariigi Valitsuse selleaegne juht prof. A. Piip „Estonias“, ohvrite viimsele teekonnale saatmisel. —

* * *

Nii mehiselt suri Jüri Vilms oma trude kaaslastega, kellelt kodumaa veel nii palju lootis . . .

Olgu veel tähendatud, et nii Jüri Vilms, kui ka Arnold Jürgens võtsid elavalt osa ka Eesti rahvusliste väeosade asutamisest 1917 aastal, kus nende teened mitte väiksed ei olnud. Jüri Vilmsi teened on muuseas kroonitud ka Vabadusristiga. —

Au langenuile. —

K. Pahk.

Sõjaväe gaasidistsipliinist.

Sõjagaasi literatuuris tarvitavad autorid tihti uut mõistet, mis viimase sõja ajal ühes sõjagaasiga ilmus, nimelt „gaasidistsipliin“. Autorid mõistavad selle sõna all seda, et sõjavägi gaasi sisse sattudes, jääks rahulikult oma kohale vaenlase pealetungimist ootama, ehk määrustiku järele maskisid tarvitades, ise läbi gaasi pealetungimisele asuks ja täidaks kõiki ohvitseride käskusid, ehk lühidalt öeldud — ei jookseks laiali ja ei kaotaks pead.

Kes ilmasõja algusel, kui gaas alles tarvitusele ilmus, sellesse sattus, mäletab väga hästi, kui suur psühholoogiline ja moraalne mõju temal oli, peajasjalikult veel siis, kui sõjavägi üldse ei olnud varustatud kaitseabinõudega ehk nendega ainult puudulikult varustatud oli. Muidugi mõista, et niisugusel juhusel ka mingisugust distsipliini sõjaväes nõuda ei saa, sest gaasides ilma kaitseta viibida, tähendab kindlat surma. Sõdur, kes vahvalt läbi mürskide ja kuulipilduja tõkettule tungib, võib gaasitõkkes nõrkeda, kui temal kindel usaldus kaitseabinõu vastu puudub. Gaas on meil unum relv, ja rahvaõngsel sõjaväel täitsa tundmatu. Iga uus, varem mitte tuntud ega nähtud sõjariist avaldab suurt psühholoogilist mõju ja teda kardetakse vahest rohkem, kui ta seda väärrib. Et seda kartust sõjaväes kaotada, tuleb teda gaasidega tutvustada; peajasjalikult peab sõjaväele näitama, et maskid gaaside vastu hästi kaitsevad. Selleks peaks kindlad ruumid ehitama, nendesse gaasi laskma, ja maskidega varustatud sõdurid sinna sisse viima. Igaks juhtumiseks võiks tarvitada sarnast gaasi, mis ainult ärritavalt mõjub, — mingisugust silmade pääle mõjuvat ainet, näit. kloor- ehk broom-atsetooni, mida ka võrdlemisi lihtsalt võib valmistada ja millel väga terav mõju on, nii et teda katsetel väga vähe tarvis läheb. Võiks sõdureid esmalt tuppa saata ilma maskideta, et nad selle aine mõju võiksid äratunda, ja siis neile ruumis maskid ette panna, et nad silmapaistvalt maski kaitset näeksid. Sõdur õpiks seal ruttu ja oma palge järele maski omale ettepanema. See on gaasisõjas väga tähtis, et sõjavägi oskaks maskidega ümberkäia ja neid tarvitada. Viimased lahingugaasid ilmasõjas olid väga mürgised ja tuleviku sõdades hakatakse veel kardetavamaid aineid tarvitama, nii et maski ettepanemiseks lahingus tuleb äärmiselt vähe aega kulutada. Juba viimases sõjas pandi selle pääle suurt rõhku. Inglased nõudsid oma sõjaväelt, et sõdurid oskaksid 5 sekundi jooksul maskisid ette panna, ameeriklased nii suurt kiirust ei nõudnud, nende määrustikus oli pearõhk selle pääle pandud, et maski ettepanemine saaks täpselt läbi viidud, olgugi aeglaselt. Maski ettepanemisel katkestati seks ajaks hingamine. (Iga inimene võib vabalt 15 sekundiks hingamist kinnihoida). Viimase sõja ajal kandsid inglased ja ameeriklased omi maskisid rinnal ja sõja lõpul pahema öla all, mis võimaldas neid ruttu riidekotist väljavõtta. Sakslased, kui nad gaasi ootasid, ehk arvasid, et tuleb läbi gaasi raiooni minna, võtsid maskid karpidest

välja, ja riputasid nad kaela. Mask rippus rinnal ja oli tarviduse korral sekundi jooksul ettepanud.

Maski kandmine on igal mehel tülitav ja takistab tema vaba liikumist ja töötamist. Nägemine on piiratud, ja tihti hoopis takistatud selle läbi, et prilliklaasid higist ja väljahingatud aurust märgnevad ja tuhmiks lähevad — nähtus, mis ei ole veel maskidest täitsa kõrvaldatud. Sõdur peab oskama prilliklaasidelt seda kastekorda kiirelt ärapäühkida. Tema peab oskama maskis olles püssi lasta, läbi maski vaadata ja peab, mis kõige tähtsam on, läbi maski oskama hingata ilma, et seda mitme tunni jooksul kordagi maha võtaks. See viimane on harjumata inimesel täitsa võimata; kes aga harjunud on, see viib selle läbi.

Inglise maskid „Box-respirator“ on niisuguse ehitusega, milles kandja nina kogu aeg kinnipigistatud on, mis tõttu nina hingamisest osa ei võta. Harjumata inimesel on täitsa võimata niisugust maski kauemat aega kanda. Fries räägib, et Inglise sõjavägi, kaitsekaevikust puhkusele olles, sagedasti maskides jalgpalli mängis, et ennast maskis jooksma harjutada. Niisuguseid harjutusi maskides peaks ka meie sõjavägi tegema. Iga aasta korraldatakse sõjaväes murdmaa jooksud, kord rakmetes, kord spordiriietes. Võiks murdmaa jooksu määrata maskides ja rakmetes, ehk jälle ainult maskis. Seda tuleks korraldada nii, et jooksjaid saaks jooksu ajal kontrollleerida, et nad maskisid õieti kannaksid. Võib olla, et tuleviku sõjas praegused maskid ei kõlba ja täitsa uued süsteemid ilmuvad, kuid kaitseprintsip jääb ikkagi endiseks, sest hingamise orgaanid on välisest atmosfäärist isoleeritud ja seega hingamine raskendatud. Olgugi, et tuleviku maskides hingamine ehk kergem on, kui praegusaegsetes, kuid see ei tee sõjaväele kahju, kui ta rahu ajal raskema aparaadiga harjunud on.

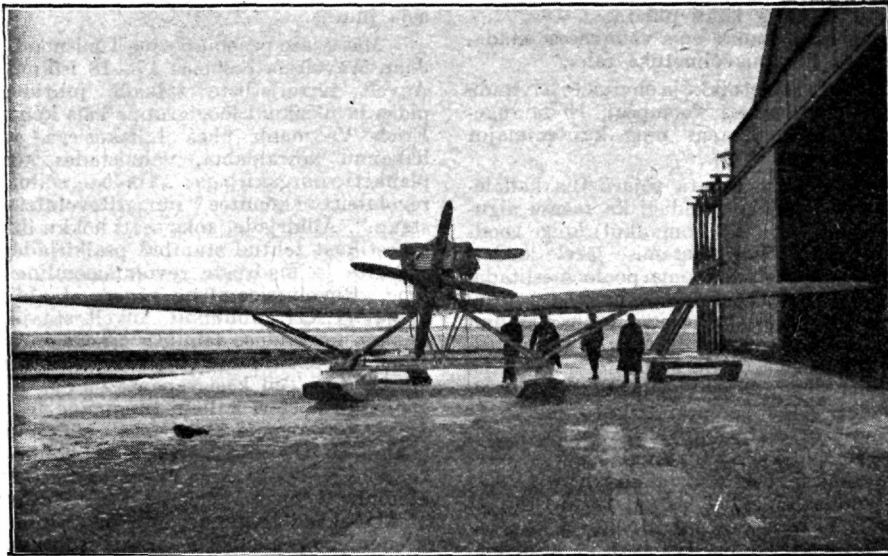
Niisama kui sõjavägi peab tuttav olema oma sõjariistadega, peab tema oskama ümberkäia ja sõber olema oma gaasikaitse-aparaadiga. Ei ole tema viimasega tuttav, siis ei too gaaslahingus sõjariist temale mingit kasu, sest temale tundmata mask tülitab ja takistab teda sõjariistu vabalt tarvitada.

Sõduris nr. 7-8 kirjutatakse uue gaasi üle, mida Inglise õhuminister „nõdrameelsuse“ ehk „hullumaja gaasiks“ nimetab. Kirjutatakse ka sellest, et tuleviku sõjas gaase tarvitatakse aeroplaanidelt linnade vastu. Ma selle küsimuse pääle ligemat peatama ei jää, kas see üldse võimalik on suuremat linna aeroplaanidelt äragaasitada ja niisugust „hullumaja“ gaasi valmistada. See ülesanne vist aeroplaanidel kerge täita ei ole, sest leitakse tingimata abinõusid, kuidas õhulaevastikku enne linna kohale jõudmist, kas osalt või täielikult arahävitada. Selge on, et praegu ei mõtle ükski riik tuleviku sõjas gaasidest loobuda ja kõikide konverentside ja lepingute otsuste vastu püütakse praegu ikka uusi ja mõjuvamaid surmaohutikke gaasid valmistada. Sellepärast on tähtis sõjaväe harju-

tusi ka ses suhtes teha, et kindlad oleksime oma sõjaväe gaasidistsipliinis. Sõjaväljal neid harjutusi ettevõtta oleks liiga hilja, ja selle päale lootma jääda, et sõjavägi hädakorral sunnitud on, maskisid piiramata aja kandma, oleks kergemeelsus. Viimases sõjas, kus gaasi tarvitamine ootamata tuli, ei saanud teisiti

teha, ja sõja alguses näeme, et nendega harjumata sõjaväe päale gaasid rohkem mõjusid, kui sõja lõpul, kus kõikidel oma teenistuse ajal tuli mitu korda läbi gaaside minna. Asi oli siis juba tuttav ja maski kaitsejõud tuntud, sellepärast kadus ka kartus gaaside vastu.
D. Buxhoeveden.

Rootsi lendurid Eestit külastamas.

Rootsi meri-luurelennuk „S II“, mootor Rolls-Royce „Eagle“ 360 HP., meie Merilennu jaamas.

Rootsi meriväe lendurid Eestis.

Pühapäeval 29-al märtsil kell 14.5 jõudis Stockholmist Tallinna Rootsi meriväe lennuk kahe ohvitseri ja ühe reisijaga. Lennukit juhtis Rootsi Kuningliku laevastiku kapten Arvid Flory, vaatlejana oli kaasas mrv. ltn. Einar Christell, reisijana — Rootsi-Balti messe juhatuse esitaja h-ra Landelius, kes Tallinnast edasi Riiga sõitis. Pühapäeva õhtul korraldati haruldaste külalistele Lennuväe rügemendi poolt sõbralik koosviibimine, esmaspäeval vaadati linna ja teisipäeva hommikul kell 10.25 lendasid mõlemad ohvitserid tagasi Stockholmist, viies Tallinnast, kus mõlemad esimest korda viibisid, kaasa paremad muljed.

Silmaspidades, et merilennukite küsimus tüübi mõttes praegu lõpulikult veel lahendatud ei ole, oleks kasulik naaberriigis ehitatud lennukit lähemalt vaadelda.

Meri-luurelennuk tüüp S. II., mootor Rolls-Royce „Eagle“ 360 HP., paistab Saksa sõjaagekse Hansa-Brandenburg'iga (ehitatakse praegu väiksemate muudatustega Soome riiklises lennutehases) õige lähedases suguluses olevat, mis sellega seletatav, et S. II. samuti, kui Hansa-Brandenburg, ühe ja sama isiku, nimelt Ernst Heinkel'i poolt konstrueeritud on. Stockholmis ehitab neid lennukid „Svenska Aktie Bolaget“. Lennuk S. II. erineb Hansa-Brandenburg'ist ainult suuremate kandepindadega ja suurema kandejõuga pontoonidega. Vastavalt nendele muu-

datustele paranes lennuki start, tõusu kiirus ja ka püsivus lahtisel merel. Lennuk on madala tiibasetusega monoplaan, mille üldine konstruktsioon vaatlaja relvale õige suure laskepiirkonna annab. Konstruktsioon on puust, kere on kaetud vineeriga, kandepinnad — riidega. Erilist tähelepanu väärivad mootori asetused: mootor seisab metalltorudest raamil, mis lennuki esimest osa kujutab ja tagumise osa külge nelja poldiga kinnitud on. Mootori vahetus võib sündida lennuki esimese osa vahetamisega, mis loomulikult õige vähe (neli polti) aega nõuaks. Lihtne on ka pontoonide kinnitamine tellikule. Pontoonid on üheastmelised ja sarnase kandejõuga, et lennuk hädakorral ühe pontooni abil veepeal hoidub. Lennuki konstruktiivse tugevuse tagavara on 10,5 kordne. Lennuomadused on S. II. head. Reguleeritavat stabilisaatori ei ole, kuid stabilisaator on sarnaselt asetatud, et lennuk täie gaasiga kõrgust võtab, keskmise gaasiga horisontaalselt lendab ja väikse gaasiga automaatselt õige planeerimise nurga alla asub.

Raskus tühjalt 1700 klg.; raskus täie koormaga (põletis-määraine, meeskond, relvastus, laskemoon, raadio, foto) — 2450 klg. Põletis-määrainete tagavara jätkub 5-ks tunniks. Maksimaalne kiirus 185 klm-t.; tõusu kiirus 1000 mtr. kõrgusele — 4½ minutit, 2000 mtr. kõrgusele — 10 minutit.

V. Post.

Kommunistide poolt korraldatud riigipöörde katse

1. XII. 1924 a.

(Järg).

V.

Kõigi tundemärkide järele otsustades oli mässu organiseerijatel kavatsus:

1. Vallata tähtsamad juhtimise ja side kesk-kohad (Kaitseministeerium, Riigikogu ja Valitsuse hoone, telegraafi-telefoni keskjaamad ja raudtee jaamad).

2. Sv. Üh. õpeasutuste kasvandikke ja politsei ratsa-reserv hävitada ning laiali pillata.

3. Ühte ehk rohkem tanke oma võimusesse saada, kuna teisi ajutiselt liikumisvõimetuks teha.

4. Riigi kõrgemaid ametnikke ja ohvitseri hävitada niipalju kui saab (sünnimused Toompeal, 10-da rügemendi kasinos ja Balti jaamas ning kapten-major Sterni mahalaskmine tänaval).

Kõiki seda loodeti ootamata sõjariistus kallale-tungimisega läbiviia, milleks muidugi ka mässu alu-seks valitud moment (kell ¼6 hommikul) kõige sood-sam oli. Selle esialgse kava teostamise järele loodeti juba juhtideta jäänud sõdureid oma poole meelitada, millele osa mässajate riietumine kaitseväge vormi kaasa pidi aitama, ning vabrikutesse tööle ilmunud töölisi tänavale demonstrotsioonile tuua. Et väljas-pool Tallinnat asuvate väeosade kohaletoomist takis-tada, selleks lõhuti Mustajõe ja Vasula sillad raudteel. Kõigi sellega loodeti, nagu Toompeal tegutsenud terror-istide juht kinnitab „vähemalt üks сутки“ võimul püsida — siis on asjad korras“. Kuidas pärast seda ühte „сутки“ loodeti revolutsiooni süvendada, selle kohta räägivad mõned ülepiiri tulnud terroristid, et R. Vakmann neile Piiteris seletanud, nagu oleks piiri-taga terved lööksalgad valmis, kes parajat aega üle-minemiseks ootavad. Samuti seletab Sv. ühendatud õpeasutuste juures tegutsenud terrorist Vinter: „Kogu-miskohas pidas keegi mustaverd meesterahvas kõne, öeldes, et üle Eestimaa algab kell ¼6 kommunistide sõjariistus väljaastumine. Samal ajal pidid ka abi-väed üle piiri tulema.“

Kas lootsid mässu korraldajad abi sarnastest salkadest, või olid neil mingisugused muud väljavaated ja kuivõrd need ühed ehk teised lootused õiged olid — see on muidugi kommunistide saladus. Mis puutub aga eelpool toodud mässajate tegevuskavasse esimesel päeval, siis oli see liiga julgelt häde lootuste peale rajatud. Viimased baseeruvad aga, nagu Veimer kin-nitab, raha eest töötavate agentide ebaõigetele ette-kannetele. E. Vakmanni ja Lillakas'i seletuse järele kinnitanud neile Anvelt veel 29.XI. õhtul, et Tallinnas saada väljaastumiseks osa võtma umbes 2000 meest. kelledele lisaks mässajatega ühineda veel suurem osa kohalistest väeosadest ning töölisel tingimata. Tege-likult oli aga mässust osavõtjate arv ühes üle piiri tulnute-ga 250—300 mehe ümber. Kuidas sarnane vahe tekkis, selle kohta räägib Lillakas, et isegi Richard Vakmann, kes oli lubanud 15 kooliõpilasest koosneva lööksalga tuua, toonud endaga ainult 3 koolipoissi kaasa. Samuti jäid tööliste hulgas mässu ajal rahu-likult tööpinkide juure. Kui suur see sõdurite ja mad-ruste revolutsiooniline vaimustus õieti oli, mille üle põrandaaluste „Kommunist“ ja „Punane sõdur ja madrus“ oma lehekülgedel nii palju rääkinud, seda näitavad kõige selgemalt 1-se detsembri sünnimused, kus nii ükeikud sõdurid, kui ka väeosad täies koosseisus kaljukindlalt Vabadussõjaga kätte võidetud riiklise iseseisvuse ja rahva soovil maksuma pandud demokraat-lise riigikorra kaitsevällil seisis, ning igale kallale-tungijale täägi ja kuuliga vastu astusid. Samal ajal aga unustasid terroristide salkade juhid ja nende pea-

staap, et väide — „küllalt on esimese sõjariistus vastu-astuja mahalaskmisest“ — siis jooksevad teised ise laiali“ — ka täies ulatuses nende eneste kohta maksev on.

VI.

Kuidas terroristliste salkade tegevus arenes, selle kohta on juba „Sõduris“ nr. 51/52. 1924 a. pikem üle-vaade toodud. Siin kohal peatume ainult mõne üksik-asja juures.

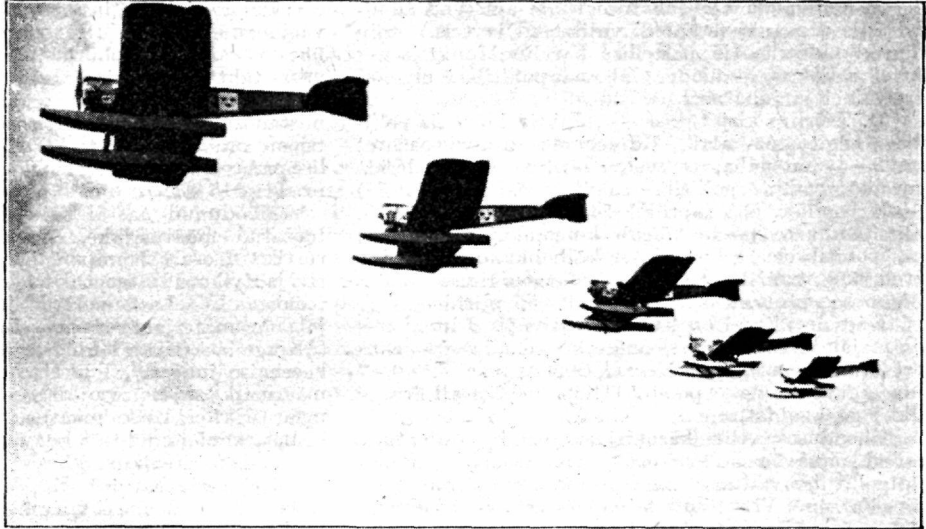
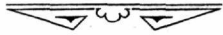
Mässajate peastaap asus Tõnismäel, kus tegutsesid Jaan Anveltiga eesotsas 17—18 isikut. Sel ajal, kui Anvelt terroristliste salkade juhtidega koosolekut pidas ja üksikuid löögigruppe käis kontrollerima, on Erich Vakmann ühes Lillakas'ega staabi tegevust hakanud korraldama, valmistades kõigepealt kirja-plankette nurgakirjaga: „Tööliste, sõdurite ja madruste revolutsiooni komitee,“ ning „Revolutsiooniliste vägede staap.“ Allkirjade jaoks seati kokku liikuvast kummi-tähestikust tehtud stambid pealkirjadega: „Tööliste, sõdurite ja madruste revolutsiooniline komitee —“ ning „Revolutsiooniliste vägede staabi ülem.“ Kella 5 ajal (1.XII.) ilmunud Anvelt staapi, kus ta kohe esimese korralduse teinud: „Teid on siin palju koos. Minge tehke Einbund vagaks. Ta elab Kaevu tänaval nr. 2. Kas Teil käsigranaate on?“ Kuidas minister Einbundi korteri kallale tungimine tegelikult sündis, see selgub lähemal ajal — selle süiteo-asja arutamisel kohtus. Üle piiri asuvte Eesti kommunistide hääle-kandjad tõttasid kohe peale 1-se detsembri mässu kinnitama, nagu oleks „Eesti töörahva hulgas“ ja „rakkus käed“ valanud oma viha Einbundi, kui endise siseministri peale. Selle „Eesti töörahva hulga“ isiklik koosseis on siiski väga omapärane: Põlluroos nimetab end artistiks (rahvusvaheline?), Lillakas ja Käär on üle piiri tulnud ning Vakmann, Pavel, Sein ja Klaaser — kaubanduse kooli õpilased. Kõigil neil võib Eesti töörahvaga ainult niipalju ühist olla, et nad on neist kas ajalehtedest lugenud, ehk Eesti töölisest jutus kuulnud, või koguni neid tänaval näinud, kuid rakud nende kätel võisid küll ainult saunas vihtlemise juures tekkida.

Kella ½6 ajal sai peastaabi poolt veel üks auto 6 mehega Tõndile saadetud sõjariistu tooma. (Pea-staabi eelduste järele pidi auto kohalejõudmise ajaks Tõndi juba mässajate võimuses olema). Saadetud mehed oma ülesannet täita ei saanud, sest vahelpeal olid Sv. üh. õpeasutustele kallale tungijad laiali kihutatud ja autos sõitev seltskond vangistati.

Edaspidine peastaabi tegevus on selgusetu. Anvelt võtab oma ihukaitseväge ja liigub nendega Endla ja Villardi tänavat kaudu Telliskivi tänavale, teel tappes postil seisvaid kordnikke. Vastutulnud töölistele soovitati Pritsimaja juure sõjariistade saamiseks kogu-neda. Telliskivi tänaval pakutakse vabrikü töölistele sõjariistu, mida need aga vastu ei võta. Selle järele minnakse Balti jaama, kus Anvelt korralduse teeb kinnivõetud ohvitseridelt sinelid ja saapad maha võtta — ning nad teise ilma saata. Samal momendil aga ilmub jaama ette üks rühm kaitseväge jaamas korda jalale seadma. Anvelt ühes Lillakase ja Kääriga jooksevad Pelgulinna. Lillakas'e seletuse järele olnud Anvelt väga vihane operatsiooni ebaõnnestamise üle Balti jaamas. Teel tulnud neile üks meriväe ohvitser (kapt.-major Stern) vastu ja Anvelt lasknud selle maha. Edasi saanud peastaabi mehed alles 1.XII. õhtul Vak-manni korteris kokku. Lillakas ja Käär on juba kogu sellest jandist tüdinenud ning otsustavad oma sammud jälle piiri poole säädida. Anvelt ei ole aga veel kõiki

Rootsi
merilennukite „SII“
eeskujulik lend
rivis.

lootusi kaotanud, vaid, nagu Lillakas ja Käär räägivad, oodanud abi väljastpoolt.

Toompea vallutamisel tegutsenud terroristide kogumise kohaks oli Rahukohtu tän. nr. 2. Osavõtjatele on kästud Kaarli kiriku puistetele ja Baltiski maantee otsale ilmuda, kust neid teejuhid juba eelpool nimetatud korterisse töid. Salga suurus oli 20 mehe ümber, kes suuremalt jaolt n.n. „Dobrofloti“ töölised olid. Salga juht, nagu osalisest seletavad, olnud üle piiri tulnud. Enne väljaastumist on kolm meest rüütnud sõduri vormi, mispeale salk kahte ossa jaotatud, kusjuures ühele osale ülesandeks tehtud Riigivanema maja, teisele — Riigikogu ja valitsuse hoonet

vallata. Tabatud terroristi Rett'i seletuse järele arenenud neil sündmuste käik Toompeal alguses väga hästi, kuid suurem osa salga liikmetest poetanud end ükshaaval varju ja kui üks väeosa soomusautoga Toompeale ilmunud, pole tema enam muud saanud teha, kui hüpanud läbi akna Schnell'i tiigi poole välja.

Sv. üh. õpeasutustele kallaletungijate kogunemise kohaks oli Reimanni maja Kristiinentali heinamaal. Anvelti kinnituse järele pidanud sinna koguma 200 mehe ümber, kuid tegelikult oli ainult umbes 50, kellede seas palju „Dobrofloti“ töölisi ja üle piiri tulnud isikuid (Estrang, Sander). Selle bände oli muu seas ka püstol-kuulipilduja ligi antud. (Järgneb.)

Ülevaade „Voennõi Vestnik'ust“ №№ 1—5, 1925 a.

Sõjapoliitiline nädalkiri „Vojennõi Vestnik“ ilmub Moskvas M. V. Frunse, S. S. Kamenev'i, J. E. Jakir'i, A. S. Bubnov'i, P. P. Lebedev'i ja V. P. Polonski ühisel toimetusel. Nr. Nr. 1, 2, 3 ja 4 — kogunumbrid, 5 — harilik 4 trükipoognaline number.

Pool osa nr. 2 on pühendatud mälestustele V. J. Lenin'ist, tema surma aastapäeva puhul; nr. 5 sisaldab M. N. Frunse (L. D. Trotski asetäitja Revvoensoveti esimehe kohal) üksikasjalise elulookirjelduse ja pildi.

Nr. 1 algab M. Frunse artikliga „Uutel teedel“, milles selgitab ülemineku tarvidust ainujuhatuse — (единоначалие) juure sõjaväes.*) Tema arvates näitab sõjaväe nimetus „töölis-talupoegade“ — selle klassilise iseloomu ära. Sõjaasjanduses kui ka nõukogude töö süsteemis tõmbab töolisteklass talupoegi oma järel ja juhib neid. See juhtimine teostub esimeses järjekorras poliitiliste organide kaudu, mis kindlustavad töolisteklassile juhtiva osa tema eelväe — kommunistlike partei näol.**)

*) Senini tegutses iga punase väeosa ülema juures, paralleelselt viimasega, komissaride instituut.

**) Mitte töoliste klass ei juhata Vene talupoegi, vaid Vene kommunistlik erakond püüab igal alal juhatada töölisi, kasutades nende kaasabi talupoegade kaasatõmbamiseks kommunismi liikumisse. Toim. märkus.

Nõukogude liidu poolt vaadatakse iga tulevase sõjalise kokkupuutumise peale, ükskõik missuguse kodanlise valitsusega, mitte kui rahvuslike sõja, vaid kui klassilise kokkupõrke peale. Siit saavadki poliitilised organid ja sellega seotud agitatsioon ja propaganda oma tähtsuse vastase sõjavägedega võitluseks.

Komissarliku aparaadi tegevuses tähendatakse teravalt ära kaks joont: ühelt poolt komissarlik joon selle sõna kitsamas tähenduses (revideerivad ja osalt administratiivsed ja majanduslised funktsioonid), ja teiselt poolt — poliitilise selgitustöö joon (parteilise ja poliitilise juhtimise funktsioonid).

Ainujuhatuse läbiviimise juures sõjaväes on ettenähtud, et kõik juhtimine rivi-, administratiiv- ja majanduslisel alal koondatakse ülema (командир) kätte, kuna poliitilise kasvatus funktsioonid täielikult poliitilise aparaadi kätte jäävad.

Praktiliselt saaks ainujuhatuse teostamine avalduma kolmel kujul:

1) Komander, esineks ainuülemena mitte ainult rivi- ja administratiiv-majanduslisel alal, vaid ka poliitilise juhtimise ja kasvatus küsimustes. Siin nõutakse hoopis erilisi andmeid ja iga ülem — parteiline ei või kaugeltki kindel olla partei juhtimise funktsioonide tema kätte usaldamise peale.

2) Komander on ainujuhataja rivi-, majanduse- ja administratiivaladel. See võim laieneb kõigi parteiliste ja parteita ülemate peale.

3) Kolmanda ainjuhatuse tüübi annavad administratiiv-organid (staabid, valitsused ja teis.) Siin lähevad poliitilise ja parteilise hariduse funktsioonid partei rakukestele üle — lähema poliitilise organi järelevalvel ja juhatusel.

D. Tsõrlini kirjatükist — „Juhtiv koosseis poliitilise selgitustöö alal“ (Комсостав по политработе) (nr. 3—4) on näha, et süstemaatiline komanderide juuretõmbamine poliitilise selgitustööle algas RVS*) käsukirjaga nr. 533 (aprill 1924 a.). PUR-i (poliitil. valits.) andmete järele kõigub komanderide protsent, kes poliitilisele selgitustööle kõlbulikkudeks tunnistatud, 47% kuni 100%. Laialdasemates ringkondades kõigub see protsent keskmiselt 60—85 piirides.

Käesoleval ajal on käsukiri „Rivi ja administratiiv-majandusliste funktsioonide koondamisest komanderi (командир) ja ülema (начальник) kätte“ liidu „revvoensoveti“ poolt 2.III.s.a. nr. 234 all Frunse allkirjaga avaldatud.

Ühenduses selle käsukirjaga on huvitav tuua teateid punaväe koosseisust ja meeleolust. Punaväe poliitilise valitsuse n.n. „pur-i“ ülem — Bubnov, üks „Vojennõi Vestniku“ toimetajatest, tegi järgmise ettekande sõjaväe protsentuaalse koosseisu kohta. Kommuniste on punaväes 45.000, ehk 8% üldisest sõjaväe koosseisust. Erladi kõrge on nende protsent juhtivas koosseisus. Sõjaväe ringkondade ülemate hulgas — 69%, korpuste ülemate seas — 85%, diviiside ülemate hulgas — 45%, rügementide ülemate hulgas — 41,5% ja kompani ülemate hulgas — 31%.**) Sotsiaalse koosseisu järele sisaldab sõjavägi eneses 82% talupoegi, 11% töölisi ja 7% teisi.

Ühes ainjuhatuse küsimusega seatakse üles ka küsimus distsipliini tõstmisest punaväes, mille hulgas, Frunse tähenduse järele, võib mõnesugust distsipliini nõrgenemist tähele panna. Eraldi tuletab Rõshich meelde oma kirjutuses „Omavõlliselt lahkumised“ (nr. 1), et ühes territoriaals-diviis 1000 punaväelase kohta, kes olid õppusele kutsutud, tuli 1027 omavõlliselt lahkumise juhtumist ette, ainult ühe N rügemendi peale langeb 828 juhtumist.

Frunse tõendus järele on punaväes diviisidest pool juba territoriaalsed.

Kirjutustes „Järjekordsed küsimused“ (nr.nr. 1 ja 2) vaatleb endine ülemjuhataja — praegune punase kindralstaabi ülem ja punaväe peainspektor — S. Kamenev, rühma taktilist tööd, arutades peensusteni mitmesuguseid juhtumisi ja rühmaülemate valitsemiseviise temale vahetult alluvate laskur- ja kergekuulipildurite jagude suhtes. Kamenev toonitab, et igaüks VUS-ist (sõjaväe õpeasutus) väljatulnud komander peab olema ettevalmistatud kuulipildurite ja rühma, kui ka laskurjao juhatamiseks, et nende ümberpaigutamine üksikute kohale võiks sündida ilma igasuguse raskuseta ja igal tarvilisel silmapilgul.

Väga asjalik on S. Krasilnikov'i kirjutus „Oleviku jalgväe kompani organiseerimine“ (nr.3—4). Võrreldes kuue välisriigi sõjavägede kompanisid, jõuab ta otsusele, et tulevõimuse poolest seisab esimesel kohal Ameerika kompani, kuna lööktegevuse poolest kõige rohkem laskureid-granadeere (стрелков-гранадер) on Prantsuse kompanis. Oleviku kompani isearalduseks on tema koosseisu õige väikse juhtimisaparaadi sisseviimine valitseva ehk juhtiva rühma näol. Oleviku kompani juures majanduslikul alal tegutsevate inimeste arv on tuntavalt suurenenud: enne sõda oli neid 6—10%, käesoleval ajal — 14% (Rumeenia sõjaväes) kuni 31% (Saksa sõjaväes).

*) Revvoensovet.

**) Vene kommunistliku erakonna liigete seas on teatavasti hulk juhuslist elementi, mis erakonna ridadesse valgub enamasti puhtisiklikel põhjustel: poliitilise ja ainelise seisukorra kindlustamise ja karjääri tegemise huvides. Toim. märkus.

Punase jalgväe inspektori Putna kirjutuses „Jalgvägi aasta jooksul“ (Пехота за год) on tähendatud, et ühes väeteenistuskohuslaste sõjaväe ridadesse kutsutamise tähtaegade kindlaksmääramisega on väljatöötatud kindel plaan ja program sõjavägede ettevalmistamiseks kaadri ja territoriaal väeosades. Instruksioon on laialisaadetud RKKK (Vene Kommunistlise punaväe) inspektori ringkirjaga 27. septembril 1924 nr. 145.015 all.

Möödunud aastal sai jalgvägi rea uuesti läbitöötatud määrustikke, nagu: „Jalgväe lahingmäärustik“ I osa („Kompani ja pataljoni üksikute osade rivi ja rivikord“), ametlik käsiraamat „Jalgväe lahingteenistus“, „Laske-määrustik“ I osa („Relvastatud jalgväe materjal-osa“), „Laske-määrustik“ II osa („Kerge laskeriista lahingtarvitamise tehnika“), „Maskeerimise juhend“, I ja II osa, „Garnisoni teenistuse määrustik“. Ilmuvad lähemal ajal: „Siseteenistuse määrustik“, „Laske-määrustik“ III osa (Püssilaskuri kool ja juhtiva koosseisu laske-ettevalmistus“) ja „Manöövrite juhend“.

Nr. 1-ses harutab R. Tsiffer (Циффер) rivi ja rivikorda „Jalgväe lahingmäärustiku“ I osa järele. Endisest erineb selleks on ranshiirist — s. o. laskurite asendamiseks kasvu järele (pikkuse järjekorras), äraõeldud ja ridade kahestamine ära muudetud. Jaod asetatakse kolonni ühe ehk kahe kaupa, mille juures, viimasel juhul jao kolonni teine pool (nr.nr. 4—8) tuleb vasakule ehk paremale — kolonni esimese poole kõrgusele. Rännakkolonn saadakse nelja jao ridastikku asetamisel paremalt vasakule numbrite järjekorras. Iga jago on kolonnis ühekaupa. Koondumiseks ja keskenevaks asetamiseks ko hal on rühmade joon ja kompani kolonn. Kaheviiruline rivi on alale jäänud ainult koonduste arvestamiseks (для расчера), millel ei ole kindlat lahing-organisatsiooni.

Ühetaoline püssivõtete tarvitamine on äramuudetud. Määrustik piirub soodsamate relvade kandmiseviiside äranäitamisega: „rihmal“, „käl“, „seljas“, ja „jalal“.

Kuues kirjutuses arutatakse laskeasjanduse küsimusi, mille juures ühiselt kaebatakse ja laskmine on halvasti korraldatud. Peapõhjus peitub komsostav'i suure enamuse mitte instruktorliku ettevalmistuse ja ka laskeasjanduse aluste kindla teadmise puudumises üldse ja laskmise oskuse puuduses eraldi.

V. Putna kirjutuses „Laskeasjanduse probleemid RKKK-as“ (nr. 5) on äranäidatud tarvitusele võetud abinõud, mis RVS pleenumi poolt väljatöötatud ja PVS käsukirjaga (nr. 46—1925 a.) välja kuulutatud. Nende aluseks on pandud laske-ettevalmistuse tõstmine juhtiva koosseisu hulgas.

Nr. 5-dasse on mahutatud kaks kirjutust laboratoorilise õpeviisi kohta, milledest näha, et see õpeviis ei ole veel selget arusaamist ja kindlat tarvitusele võtmist leidnud. Laboratoorilise õpeviisi aluseks on pandud materjali ümbertöötamine õpilase poolt iseseisvalt kriitilise ja originaalse mõtlemise väljatöötamiseks, selle asemele et tarvitada valmis valemeid ja otsuseid. Kahtlemata ei ole see õpeviis veel vastavate õpejõudude otsimise staadiumist kaugemale jõudnud.

Tervelt üheksa kirjatükki on sõjateaduste populariseerimisest, „VNO“ (sõjateadusline ühing) ja „VNK“ (sõjateaduslised ringid) ühingu tegevusest. VNO peaulesandeks on kollektiivne sõjateadusline töö, aga ka sõjateaduste laiali laotamine mitte ainult oma liigete, vaid kõigi kodanikkude seas.

Iga VNO tegelase töö peaprintsiip on laialdane iseseisvuse avaldus. VNO juhhib iga oma tegelase tööd ainult direktiivsete ülesannetega, kuna iga üksik tegelane peab oma töö täiesti iseseisvalt tegema, mis ainult vastavate ettekannete näol kollektiivsele otsustamisele läheb. Sellega püütakse arendada igapäevast initsiatiivi ja loomisvõimet sõjaasjanduse alal.

Need VNO organisatsioonid ülalnäidatud laboratoorse õpeviisidega on alles alguse staadiumis ja rohkem arvestatakse nendega paberil.

Olemasolevatest kirjutustest on näha, et diviiside ja korpuste OVNO (sõjateaduslike ühingu jaoskond) töö on suuremalt osalt möödunud nõrgalt, rahuloldavam on rügementide ja garnisonide VNO töö.

Ratsaväe küsimusi on puudutatud viies kirjatükis ja algatud S. Budenõi kirjutusega: „Punase ratsaväe ülesanded 1925 aastaks“ (nr. 1). Sellest kirjatükist on näha, et ratsavägi ei ole veel kindlaid vorme omanud ja et 1925 a. kevade peale on ratsaväe juhtide kokkutulek nõupidamiseks määratud. „Sellel nõupidamisel peab saama kollektiivselt läbitöötatud rida küsimusi ratsaväe kindlustamiseks praegustes tingimustes ja ta tuleviku teed äramääratud.“ Kirjutusele on juurelisatud laialdane kokkuvõte kõigi ratsaväe organiseerimise-, ülespidamise-, õpetamise- ja operatiiv-taktikalise kasutamise küsimuste kohta, mis ratsaväe juhtide kokkutulekul otsustamiseks ette nähtud. Toimetuse kutsus üles kõigi nende küsimuste kohta ajakirja veergudel sõna võtma. Lahingmäärustiku III osa „Ratsaväe väljateenistus“ on veel väljatöötamis ajajärgus.

V. Köhler (Келер) omas artiklis (nr. 2) puudutab vana küsimust piigi ja mõõga vastastikustest paremustest ja ei poolda hobuselt laskmist. E. Scheidemann vaidleb Batorsky'ga ratsaväelise kaitsetõkke üle.

Suurtükiväe küsimuste kohta on ainult kaks kirjatükki: B. Grigorjev'i — „Kuuekahurline patareid“, milles käsitab praegust punaväe üleminekut neljakahurlistest kuuekahurliste patareide juure, millega ühenduses patareid rühmad suurema iseseisvuse saavad, vastavate praeguste luure- ja sidevahendite tagajärjel. A. Grigorjev (nr. 3—4) kirjutab suurtükiväe maskeerimisest metsata maastikkudel (maa-aladel, kohtadel) vorkude abil, miffidesse punutakse puu oksid, rohtu ja rohupõõsaid.

Leidub mitu kirjeldust lennuväe, tankide, jalgrataste, keemiliste õppuste ja väljapositsioonide kindlustamise kohta — kõik üsna elementaarse iseloomuga. Võib äramärkida ainult ettepanekut keemiliste (gaasiliste) fugaaside valmistamise kohta. (nr. 3—4).

Unschlicht oma kirjatükis „Punaväe elamistingimised“ üldisest poliitilisest olukorrast rääkides, kriipsutab alla „otsustavat Euroopa ja Ameerika sõjakaiku ainukese tööliste ja talupoegade võimu vastu maailmas, mis näitab uue tõsise verevalamise hädaohu peale kogu ilma masstaabis. Et võimas punane sõjavägi vastuhakkavate ja mässavate tööliste ja talupoegade, rõhutud ja orjastatud rahvaste ustava liitlasena esineb, siis peab ta sellepärast sõjaliselt täiel määral ettevalmistatud olema, et võimeline olla oma ajaloolisi ülesandeid teostama.“ Edasi näidatakse materjaalsete abinõude kitsikuse, sõjaväe tehnilise varustamise puudulikkude vahendite peale, kuid toonitatakse juhtiva koosseisu rahalise ja materjaalse seisukorra paranemist; eraldi tähendatakse toidumooni andmise äramuutmist viimastele, ja selle asemel rahalise tasu peale üleminekut. Punaväelase palk on suurendatud kuni 1 rubla 30 kop. kuus.

Kirjatükis — „Fastsistiline organisatsioon Lätis“ (nr. 5) räägib J. Dsenit Lätia kaitseliidust, Lätia poolt Eestile tehtud kaastundmuse avaldamisest pärast 1. detsembri sündmusi, katsub mõnitada Eesti ja Lätia vahelist ühinemist ja tuletab meelde ammu lõppenud tüli nende riikide vahel Valga pärast.

„Vestniku“ 5 numbrisse on mahutatud RVS käsukirjad ja „Narkomvoenmor'i“ ringkirjade kokkuvõte, mis puutuvad punaväe ja laevastiku isiklikku koosseisu 1924 a. teisel poolel.

Üldiselt pakuvad „Vojennõi Vestniku“ numbrid meie lugejatele kahtlemata huvi, peegeldades meie Ida naabri sõjaväelist elu, sõja-tehnilist arenemist ja sõjapoliitilist olu. Väljaantud (kirjastatud) on raamatud väga hoolikalt. E. V.

Allohviteri haridus, aastate ja tunnusmärgid.

Et neist asjadest juba „Sõduris“ nr. nr. 6, 9 ja 10 on kirjutatud, siis olgu veel need read asja selgitamiseks.

Üleajateenijal allohviteril suuremat eelharidust nõuda ja neile selle omamist võimaldada on väga soovitatav, kuid millisel teel seda praegu teenistuses olevate juures läbi viia, on juba raskem küsimus, sest ei paista olema võimalusi, kuidas praegu rivis teeniv kihelkonna, ministeeriumi või koguni valla kooli haridusega üleajateenija võiks ennast kahe aasta jooksul täiendada kuni endise keskkooli 4. kl. õppekava piirideni. Aineid, mida tema omal ajal sugugi ei õppinud, aga end. 4 kl. keskkooli lõpetajailt nõuti, oleks temal võimalik omada ainult kursustest osavõtmise ehk praegustes õhtu-keskkoolides edasiõppimise teel; selleks aga neil oma teenistuskohuste täitmisest aega üle ei jää, sest peavad ju rühmavanem ja veltveebel hommikul esimesed ja õhtul viimased olema ja kui nad seda mitte ei ole, siis võib öelda, et seal puudub õige kord. Parem lugu ei ole ka administratiivkohtadel teenivate üleajateenijatega, sest praeguste koosseisude juures näeme kirjutajaid kaunis sagedasti õhtuti hilja peale sunduslikku tööaega staapides töötamas. Õhtu-keskkoolis edasi õppimine oleks võimalik ainult Tallinnas ja Tartus teenivatel üleajateenijatel, kuna mujal meil sellekohaseid õpeasutusi ei ole.

Et ka uuesti üleajateenistusse võetavate juures saaks esialgul läbi viia vähemalt end. 4 kl. keskkooli hariduse nõudmist, on kaunis küsitav, sest praegused

üleajateenija majanduslised ja teenistuse tingimised ei ole selleks küllalt hiilgavad ega meelitatavad. Mis puutub sellesse, et neid, kel puudub eelnimetatud haridus, ainult kohustetäitjateks hakatakse määrama, siis saab meie kaitseväge kaader vist küll kaua ainult kohustetäitjatest koos seisma, sest vaevalt leidub nii pea vastava haridusega isikuid, kes kõlbavad ja nõus oleks kaitseväge kaadrisse teenistusse astuma ja selle oma elukutseks valiks.

Mis puudub „Sõduris“ nr. 10 J. T. poolt avaldatud kirjatükis „Allohviteri aastate“, siis on see ainult lahkkelide ja terava vahekorra sünnitajaks allohviteride, iseäranis üleajateenijate peres, kes praegu tegevuses oma kogude organiseerimisega, mis alles lapsekingis on.

Vana vormi järele ei olnud vahet ajateenija ja üleajateenija vormi ja tunnusmärkide vahel, kuna aga uues vormis seal kindlad tunnusmärgid on olemas, ja J. T., kui allohviter, peaks oskama ka nende vahel vahet teha. Teiseks ei saa praegu kavatsitava üleajateenijate teenistuskäigu seadluse põhjal ka mõnenädalise teenistuse järele kedagi allohviteriks ühendada, sest seadluses on allohviteri auastme väljateenimise ajad üleajateenijatele täpselt ette nähtud, kuna ajateenijad allohviteriks üldse ühendatud ei saa. Ka ei saa kuigi tõsiselt võtta väidet, et sõjaväelasel distsipliini tundmine ja austamine just ainult ü h e a a s t a s e allohviteride kursuse vili on ja et keegi seda peale kursusel

omamist enam ei unusta, kuna aga neil, kes seda kursust mitte läbi pole teinud, distsipliinist sugugi arusaamist ei ole. — Ei, distsipliini kasvatatakse juba teisel viisil ja seda austavad ning ka patustavad tema vastu niihästi ühed, kui teised.

Teie J. T. kirjutate, et teate juhtumisest rivitu allohvitseri (kingsepa) poolt distsipliini rikkumises. Kuid mina ütlen, et kui Teie sellest sel korral mitte tarvilisi järeldusi ei teinud, rikkusite Teie siis ise distsipliini palju raskemal kujul, kui Teie poolt tähendatud kingsepp.

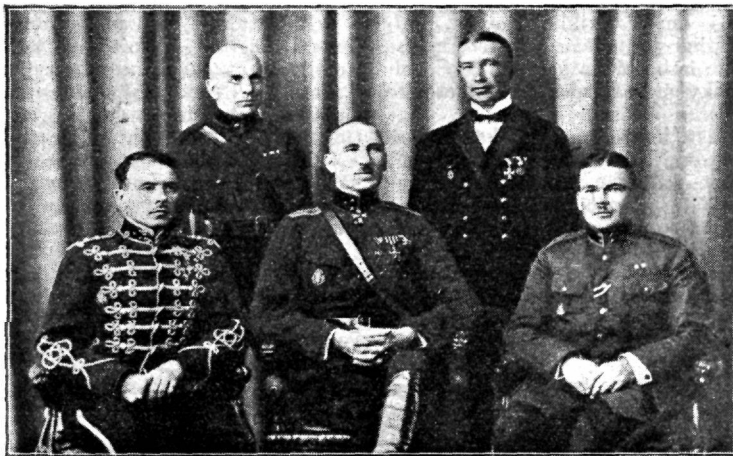
Kui rivis teenijaid rivitustest mingisugusesse eesliiki viia, kuhu rivitud ainult siis võivad pääseda, kui nad täieliku rivi-allohvitseri kursuse läbi on teinud, siis

jääks sel juhtumisel rivi-allohvitser hoopis rivitu varju, sest rivitul oleks peale täieliku rivi-allohvitseri teadmise veel teadmised omal erialal, mida viimane ühe aastaga võib olla omada ei jõuagi (näituseks: rätsepp, sadulsepp jne.). Pealegi saavad esialgul sõjaväelise alghariduse kõik ühesuguse, siis aga ühed — allohvitseride kursustel rivi alal, teised — erialade kursustel erialade järele, millede kõigis sõjaväeline kasvatus ja distsipliini austamine ühesugune, sest seda nõuab juba sõjaväeline kord.

Nii siis allohvitseride ühe liigi eelistamisega ja teise mahategemisega ei jõua meie kaugele, vaid ütleme vanade eestlaste viisi: „kus viga näed laita, seal tule ja aita,“ vastasel korral jääme kõik noorte ja ajateenijate silmis pünlikku seisukorda. —rt.

Kaitseväe elu.

Vabariigi ohvitseride keskkogu juhatus 1924/1925 a.

Istuvad: kolonel Jonson — keskkogu abiesimees ja praegune esimehe k.t.; keskel kolonel Parts — end. keskkogu esimees (lahkunud erusse) ja kolonel-leitnant Kauler — keskkogu laekahoidja.

Seisavad: major Tõnso — keskkogu juhat. sekr. ja kapr.-major Maasik.

Vabariigi ohvitseride keskkogu tegevusest.

Ohvitseride keskkogu juhatus otsustas kokkukutsuda kevadist korralist peakoosolekut 18. aprillil s. a. kell 11 hom., milleks ka Sõjaministrilt luba on saadud. Selleks ajaks tuleb igast ohvitseri kogu juhatuses kaks esitajat koosolekust osa võtma. Päevakorda otsustas juhatus järgmised punktid üles võtta:

- 1) Peakoooleku juhatus valimine.
- 2) Ohvitseride keskkogu 1924 a. aruande läbi vaatamine ja kinnitamine.
- 3) Ohvitseride keskkogu 1925 a. eelarve läbi vaatamine ja kinnitamine.
- 4) Ohvitseride keskkogu juhatus valimine 1925/1926 a. peale.
- 5) Revisjoni komisjoni valimine.
- 6) Keskkogu ruumidesse Vabadussõjas langenud ohvitseride nimedega marmortahvlite ülesseadmise küsimus.
- 7) Väeosade ohvitseride kogude poolt keskkogule maksetava liikmemaksu tõstmise küsimus.
- 8) Ohvitseride kogude ja keskkogu põhikirja küsimuse läbiarutamine.
- 9) Läbirääkimised.

Mõned väljavõtted Ohvitseride keskkogu juhatus protokollidest.

- 1) Keskkogu juhatus otsustas vanemat ning kuulsamat Eesti kirjanikku Eduard Vilde't tervitada tema 60 a. sünnipäeva puhul.
- 2) Keskkogu juhatus otsustas Sidepataljoni ülemat major Kapsit lasta keskkogu ruumidesse raadio sisse seada.
- 3) Keskkogu juhatus otsustas tõsta kodu õomaja tarvitamise hinda järgmiselt: esimesed 10 päeva à 50 mrk., teine 10 pv. à 75 mrk. ja peale selle aja kõigi päevade eest à 100 mrk. Seega oleks kodus alati vabasid ruume väljaspool Tallinnat asuvate väeosade ohvitseridele.
- 4) Keskkogu juhatus otsustas keskkogu einelauda väljaanda, seega revisjoni komisjoni arvamise ja ühinedes.
- 5) Keskkogu juhatus otsustas ärapidada 18. IV. 25 a. kell 22 keskkogu ruumides balli, millest oleks võimalik osa võtta väljaspool Tallinnat peakoosolekule ilmunud Ohvitseride kogude esitajatel.

Sport kaitseväes.

Tallinna garnisoni spordi-komisjoni 1924 a. tegevusest.

Tallinna garnisoni spordi-komisjon on tegutsenud juba kolm aastat. Oma 1924 a. tegevust algas ta 4. märtsil ning lõpetas käesoleva aasta 29. märtsil, millal valimistega garnisoni väeüksuste ja asutuste esitajate koosolekul spordi-komisjoni juhatuse koosseis uuendati. Möödunud tegevusaastal seisis spordi-komisjoni juhatuse koos seitsmest liikmest. Komisjoni juhatusega töötasid kaasa Sv. üh. õpeasutuste ja meriväe spordi-instruktorid. Sõjaväe spordivõistluste korraldamisel on kohalikud spordiseltsid alati oma lahket kaasabi pakkunud.

Tallinna garnisoni spordi-komisjoni juhatuse töö seisis spordivõistluste (kohaliku garnisoni, kui ka üleriikliste kaitseväe võistluste) ja pidustuste kavade väljatöötamises ning nende tegelik korraldamises.

Möödunud aasta jooksul korraldati kokku üheksa garnisoni väeosade vahelist võistlust ja üleriikline kaitseväe „spordinädal“. Kaitseväe „spordinädal“ korraldati ka meile külla kutsutud Läti kaitsevälklastega esimene Läti-Eesti kaitseväge meeskondade vaheline jalgpalli võistlus. Peale selle peeti Läti kaitsevälklastega vastukülaskäigul Riias jalgpallis tasuvõistlus.

Üksikasjaliselt peeti võistlusi ja pidustusi:

1) 5. ja 6. aprillil „Sõdurite kodu“ garnisoni võimlemise ja vehklemise võistlused.

2) 4. mail garnisoni väeosade vaheline võistlus murdmaa-jooksus.

3) 25. mail garnisoni väeosade meeskondade vaheline teatejooksu võistlus 10 x 500 mtr. — jooks ümber Tallinna.

4) 4., 5. ja 6. juulil S. s. „Kalevi“ väljal garnisoni väeosade vahelised kergejõustiku võistlused.

5) 17. ja 18. juulil garnisoni väeosade meeskondade vahelised võistlused korv- ja võrkpallis.

6) 31. juulil S. s. „Kalevi“ basseini Piirital garnisoni väeosade vahelised ujumisvõistlused.

7) 8., 9. ja 10. augustil garnisoni väeosade vahelised jalgpalli võistlused.

8) 24. augustil lõbusõit Naissaarele.

9) 3—8. septembrini kaitseväe „spordinädal“, mille kestvusel üleriiklised kaitseväe võistlused korraldati kergejõustikus, ujumises (vabalt ja rakmetes), vehklemises täakidega ja espadroonidega, jalgpallis ning sõjaväe mitme- ja meeskonna-võistlused. Vabaharjutustes püssidega ja ilma astus üles Sv. üh. õpeasutus (600 meest); sama väeosade võimlejad grupi poolt korraldati võistlemisharjutused riistadel, ning üksiku eskadroni poolt mitmesugused ratsaharjutused. Peale selle korraldati „spordinädal“ ajal 7. septembril esimene Läti-Eesti kaitseväge meeskondade vaheline jalgpalli võistlus.

10) 5. oktoobril vastukülaskäik ja tasuvõistlus jalgpallis Läti kaitseväe meeskonnaga Riias.

11) 12. oktoobril garnisoni väeosade vaheline murdmaa-jooksu võistlus rakmetes.

12) 25. oktoobril „Jahimeeste klubis“ karnevaalball.

13) 8., 9. ja 10. detsembril garnisoni väeosade vahelised tõste- ja maadlusvõistlused.

Ülemaltähendatud võistlused ja pidustused viidi läbi 25 päeva jooksul. Kõigist võistlustest kokku võtsid osa 848 üksikvõistlejat ja 52 rühmavõistluse meeskonda.

Komisjonil oli veel kavatsusel korraldada möödunud talve jooksul garnisoni väeosade vahelisi võistlusi suusajooksus ja üleriiklised kaitseväe vahelised tõste- ja maadlusvõistlused. Esimestest tõmbas luma meta talv kriipsu läbi, kuna üleriiklised tõste- ja maad-

lusvõistlused mõnesugustel ette tulnud põhjustel pidamata jäid. Arvatavasti püüab uus spordi-komisjon seda osaliselt heaks teha ning võtab käesoleval aastal „spordinädal“ kavasse talvel pidamata jäänud tõste- ja maadlusvõistlused.

See on lühidalt garnisoni spordi-komisjoni tegevusest. Soovitav oleks ka sellest pilti saada, mis garnisoni väeosades ja asutustes kehalise kasvatusel alal iseseisvalt ära on tehtud. Kahjuks peab tunnistama, et andmeid möödunud aasta tegevusest väeosade ja asutuste kohta üksikult korda ei läinud saada, sest garnisoni väeosade esitajate üldkoosolekul 29. märtsil s. a. loobuti hääletamusega millegi pärast seda tegemast.

Tarvilik oleks ka, et tulevikus garnisoni väeosade ja asutuste esitajatena spordi-komisjoni üldkoosolekule saadetakse ainult need, kes asja kursis ja asjast enesest huvitatud on, sest ametlikult määratud esitajatest, kes kõige paremaks arvavad koosolekul ainult vaikida ja sealt võimalikult rutem ära peaseda, on üldse tulu vähe.

Käesoleva aasta Tallinna garnisoni spordi-komisjoni esialgsetest kavatsustest avaldame „Sõduri“ järgmises numbris.

Väga soovitatav oleks, kui ka teised garnisonid möödunud aasta sportlase tegevuse ja tuleviku kavatsuste üle „Sõduri“ veergudel ülevaadet pakuks.

Kaitseväe ja Tallinna garnisoni sportliste paremate saavutuste seis läinud aasta lõpul.

Kergejõustikus.

100 m. jooks	— 11,3	— V. a. o. Küttim, Side pat.,
200 „ „	— 24,1	— V. a. o. Küttim, Side pat.,
400 „ „	— 53,5	— Veltv. Keskkül, Pioneer pat.,
800 „ „	— 2:15,6	— V. a. o. Küttim, Side pat.,
1000 „ „	— 2:57,2	— V. a. o. Voll, Sv. üh. õpeasut.,
1500 „ „	— 4:24,2	— Rm. Antson, 2. jalgv rüg.,
„ „ „	— 4:29	— Rm. Õige, Pioneer p.
3000 „ „	— 10:10,1	— Rm. Pukspuu, 10. j. rüg.,
5000 „ „	— 17:28	— N. a. o. Jõeäär, 10. j. rüg.,
10000 „ „	— 36:56,8	— N. a. o. Jõeäär, 10. j. rüg.,
110 m. tõk- kejooks (madal tõke)	— 16,4	— V. a. o. Küttim, Side pat.,
Teatejooks 4x200	— 1:42,1	— Lennuv. rüg. meesk., (Ltn. Alev, ltn. Raamat, rm. Niinemägi, rm. Sepp)
Teatejooks 5x400	— 4:45,5	— Sv. üh. õpeas. meeskond, (V. a. o. Voll, v. a. o. Miller, asp. Treimann, v. a. o. Uudelt, kdt. Paide).
Teatejooks 800+400+200+100	— 3:56,6	— Sv. üh. õpeas. meeskond, (V. a. o. Voll, v. a. o. Miller, asp. Treimann, kdt. Paide).

Teatejooks	— 4: 1,2	— Pioneer pat. meesk., (Rm. Õige, veltv. Kesküll, ltn. Trankmann, velt- veebel Efremov).
800+400+200+200		
Teatej. 10x500	— 14 min.	— Sv. üh. õpeas. mees- kond, (kdt. Borisov, kdt. Allert, kdt. Reinveg, kdt. Koik, kdt. Kriisk, v. a. o. Voll, v. a. o. Miller, asp. Trei- mann, kdt. Lest, ltn. Raamat).
(ümber Tallinna)		
Kuul ühe käega	— 13,02 mtr.	Rm. Rosenblatt, 10. jalgv. rüg.,
Kuul kahe käega	— 23,35 „	Rm. Rosenblatt, 10. jalgv. rüg.
Ketas ühe käega	— 36,80 „	Üleaj. Freese, Tall. 1. komand.
Ketas kahe käega	— 66,98 „	Rm. Rosenblatt, 10. jalgv. rüg.,
Oda	— 48,44 „	Veltv. Uibopuu, Ins. pat.,
Granaadi viske	— 78,50 „	Rm. Aav, II. div. õpemeesk.
„ „	— 76,40 „	Ltn. Kimm, Ins. p.,
Kaugushüpe hooga	— 6,34 „	Üleaj. Freese, Tall. 1. kom.,
Kõrgushüpe „	— 1,65 „	Rm. Nuude, 5. üks. pataljon,
„ „	— 1,65 „	V. a. o. Kesküll, Ins. pataljon,
Teivashüpe	— 3,10 „	Rm. Antson, 2. j. rüg.,
„ „	— 3,00 „	Rm. Granberg, Dists. komp.,
Kolmikhüpe	— 12,65 „	Rm. Niinemägi, Lennuv. rüg.

Ujumises.

50 mtr. vabalt	— 34,7	— Rm. Michelson, Meh. töök.,
50 „ rakmetes	— 1: 2,8	— Sv. am. Trubok, Sõjaminist.,
100 „	— 1:34,1	— V. jung Arne- mann, t-p. „Sulev“,
500 „	— 12:53,1	— Rm. Lindus, Lennuv. rüg.,
1000 „	— 23:12,6	— Rm. Almos, 6. j. rüg.,
„ „	— 23:34,4	— Motorist Koppa, mr. „Vambola“.

Suusatamises

(Tall. garn. paremad saavutused).

3000 mtr.	— 19:12,5	— IIj. madr. Komp, Meriväe ekip.,
5000 „	— 27:43,7	— Kdt. Lossmann, Sv. üh. õpeas.,
10000 „	— 46:31	— IIj. madr. Komp, Meriväe ekip.,
5 klm. rakmetes	— 28:50	— V. p. kdt. Langel, Sv. üh. õpeas.,
5x2 klm. teatej.	— 50:20,6	— Sv. üh. õpeas. allohv. õpepat. meesk., (Kpt. Jõgi, veltv. Oronok, rm. rm. Leppik, Tõn- nis ja Pappa).

Uisutamises.

(Tall. garn. paremad saavutused).

500 mtr.	— 59,5	— Kapt. Susi, 10. jalgv. rüg.
1500 „	— 3: 9,4	— Kapt. Susi, 10. jalgv. rüg. ja rm. Kreimann, Len- nuväe rüg.,
5000 „	— 11:43,5	— Rm. Kreimann, Lennu- väe rüg.

Tõstmises.

(Kaitseväe paremad saavutused).

	Rehim. 1 käega	Tõuk. 1 käega	Rehim. 2 käega	Tõuk. 2 käega
	kg.	kg.	kg.	kg.
Sulgkaal.				
Rm. Pärn, Lennuvägi	50	61	65	80
Kergekaal.				
I j. madr. Rätsepp, M-r. „Vambola“	65	—	72,5	—
N. a. o. Künk, M-r. „Vam- bola“	—	71,5	—	—
Rm. Hüva, II div. orkest.	—	—	—	90
Keskkaal.				
Kpt. Teetsmann, Ratsa r. Rm. Olei, 3. suurt. rüg.	60	—	80	103
Poolraskekaal.				
N. a. o. Mändmets, 3. suurt. rüg.	67	77	89	107
Raskekaal.				
Kpr. Kivistik, Ins. pat. N. a. o. Torbek, Üks. esk.	60	70	—	—
	—	—	80	105

Tõstmises.

(Tall. garn. paremad saavutused).

	Rehim. 1 käega	Tõuk. 1 käega	Rehim. 2 käega	Tõuk. 2 käega
	kg.	kg.	kg.	kg.
Sulgkaal.				
Rm. Pärn, Lennuvägi	50	61	65	80
Kergekaal.				
I j. madr. Rätsepp, M-r. „Vambola“	65	—	72,5	90
N. a. o. Künk, M-r. „Vam- bola“	—	71,5	—	—
Keskkaal.				
Kpt. Teetsmann, Sv. ü. õ.	60	73,5	79	99
Poolraskekaal.				
N. a. o. Mändmets, S. ü. õ. Rm. Värter, Mer. kindl.	60	—	—	—
N. a. o. Maurus, M-r. „Vam- bola“	—	—	79	—
Rm. Miildop, Tall. kom. komp.	—	—	—	101
Raskekaal.				
Kpr. Kivistik, Ins. pat. N. a. o. Torbek, Üks. esk.	60	70	—	—
	—	—	80	105

Sõja- ja meriväelised teated välisriikidest.

Laevastiku lennuväe emalaevad.

Lennukite kaasaskandmise tähtsusest laevastikuga, saadi aru juba sõja lõpuaastatel, kuid kaasveetavate lennukite arv ei olnud üldiselt kuigi suur, sest puudusid sisseseadend nende alalhoidmiseks ja kiirelt õhku tõusmiseks.

Washingtoni konverentsil näeme aga juba täieliku arusaamist uue eriliigi — „laevastiku lennuväe“ tegevuse tähtsusest merisõjas ja vastavalt sellele ka iga osavõtja riigi poolt kindlat püüet — lennukite kaasaskandmiseks laevade „tonnaashi“ võimalikult kõrgel hoida.

Suurriikide lennukite emalaevade vahekorrad on tonnashi mõttes praegusel ajal järgmised:

Ameerika Ühisriigid: „Langley“ — 12.700 tonni; „Saratoga“ — 33.000 tonni; „Lexington“ — 33.000 tonni. Üldine tonnash 78.700 tonni.

Jaapan: „Akagi“ — 27.000 tonni; „Kaga“ — 27.000 tonni; „Hosho“ — 9.500 tonni. Üldine tonnash — 63.500 tonni

Inglismaa: „Hermes“ — 11.000 tonni; „Argus“ — 14.500 tonni; „Furious“ — 19.000 tonni;

Maa-lennuväes on ette nähtud ainult tema praeguse arvulise koosseisu alalhoidmine ja kõlbmata materjaalosa asendamine uuega. Mingisuguseid laiendamisi pole kavatsatud.

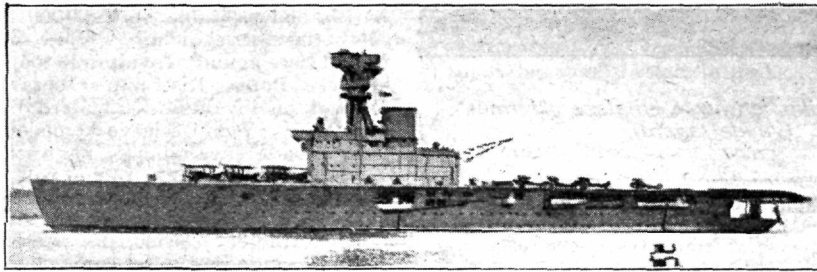
Meri-lennuväes täiendatakse endise kava järele eskadrillide arvu, ning asutakse angaaride ehitamisele.

Asumaade lennuvägi areneb vähehaaval õige laialdase programmi järgi.

Era-lennuasjandusel on tarvitada krediitid tehnilise osa ülespidamiseks ja katsete tegemiseks maa-, mere- niug era-õhuasjanduse alal. Ülejääk läheb õhusõiduliinile.

Suur-Britannia eelarves on õhuministeeriumi kuludena ettenähtud 21.319.300 naelsterlingi ehk 1.960.000.000 franki. Läänud aastal oli eelarves 19.742.000 naela. Seega on tänavune eelarve umbes 150.000.000 frangi võrra suurenenud.

Ühisriigid kavatsavad lennuasjanduse peale 1925—1926 eelarve aasta jooksul teha järgmisi väljaminekuid:

Inglise laevastiku lennuväe emalaev „Hermes“. (Vaade küljelt).

„Eagle“ — 22.700 tonni; „Glorius“ — 22.500 tonni; „Gourageous“ — 22.500 tonni. Kokku — 112.300 tonni.

Üksikutele suurriikidele on lubatud Washingtoni konverentsi kokkuleppe järele emalaevu pidada: Inglismaale — 135.000 tonni; Ameerikale — 135.000 tonni ja Jaapanile — 81.000 tonni.

Venemaal on praeguste teadete järele ainult üks lennukite emalaev „Orlitsa“, kuid seegi kasutamiseks kõlbmatus seisukorras. V. Post.

Suurriikide lennuväe eelarved.

Üks osa Prantsuse ajakirjandust teeb viimasel ajal ägedat kihutustööd õhulaevastiku suurendamise heaks. Asjatundlikult kirjutatud artiklites näidatakse, et õhuasjanduse arendamine ja tugev õhulaevastik on Prantsusmaale kõige kindlamaks julgeoleku pandiks.

Ei olda rahul õhusõidu eelarvega, mis õhulaevastiku suurendamist ei luba, kuna Inglismaa ja Ühisriikide vastavad eelarved aina tõusu näitavad.

1925 eelarve aasta jooksul on Prantsusmaal õhuasjanduse peale järgmised kulud ette nähtud:

Maa-lennuasjandus	563.283.596 franki
Mere „	111.999.800 „
Asumaade „	5.900.000 „
Era „	154.565.715 „

Kokku 835.649.111 franki.

Maa-lennuasjandus	17.061.191 [dollarit
Mere „	18.900.000 „
Posti „	2.600.000 „
National Advisory Committee	534.000 „

Kokku 39.095.191 dollarit.

Frankides oleks see 740.000.000 ehk 118.000.000 franki rohkem läinud aastast.

Tegelikult on Ühisriikide kulud lennuasjanduse peale palju suuremad, sest palgad ja väljaminekud katsete peale on neis summades arvestamata. Viimased kulud juure arvatud, saaksime 1924—1925 a. — 1.064.000.000 franki ja 1925—1926 a. — 1 miljard 235 miljoni franki. A. L.

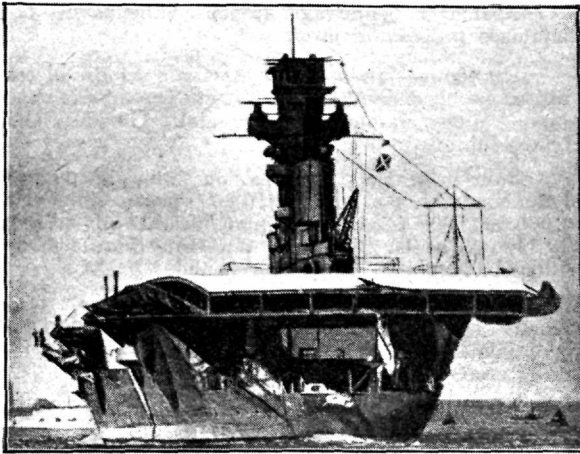
Saksa õhupoliitika.

Prantsuse ajakirja „L'Oeuvre“ ühes viimasel numbris on ära toodud sõja eelarve aruandja M. Bouiloux-Lafont sulest Saksa õhupoliitika kohta ilmunud artikkel, milles näidatakse, et Saksamaa õhusõidu teooria alal igast teisest riigist kõige enam arenenud riik on, ja et Saksamaa väljaõpetatud lennukijuhte kaugelt suuremal arvul peab, kui era õhusõidu vajadused seda nõuavad. Tänu sellele, võib Saksamaa parajal momendil, kas omal maal, ehk väljaspool sakslaste kontrolli all seisvates tehastes luua hiigla õhulaevastiku moodsatest lennukitest, mille juhtimiseks neil valmis on küllaldane arv väljaõpetatud pilotte.

Kirjutaja juhib tähelepanu „Deutscher Luftrati“ (Saksa õhuhükogu) peale, mis olla poolametlik era-

orgaan, ja moodustatud läinud aastal lennuasjanduse arendamise ühtlustamiseks, tsentraliseerimiseks ja juhtimiseks Saksamaal. Selles Luftratis on 35 liiget, kellele hulgas on 6 tegevvaeh ohvitseri (2 neist on kaitseministeriumist), 1 õhupolitsei ohvitser ja 2 transportministeriumi õhujaoskonnast. Luftrati ei saa laiali saata ilma kaitseministeriumi loata.

Esimeseks „Deutscher Luftrati“ moodustamise järelduseks oli väljaõpetatud pilottidele väljaantavate

Inglise laevastiku lennuvæ emalaev „Hermes“.
(Vaade tagant).

diploomide arvu märgatav kasvamine. 1922 a. oli välja antud 111 diploomi; 1923 a. — 186 ja käesoleva ajaani 351. Oluliselt, nagu artikli autor näitab, ei esita väljaantud tunnistuste arv veel kogu väljaõpetatud lennuabinõude juhtide arvu, sest valituse poolt ei anta diploome nõisugustele pilottidele, kes ainult aerodroomil lendavad. Sarnasel viisil on sõjas väljaõppinud lennukijuhtidel võimalus endi oskust alal hoida ja uusi juuretulijaid on võimalik välja õpetada igasugusel määral, ilma et nende arv ametlikult avalikuks tuleks. Seda „varjatud“ pilottide väljaõpetamist ergutab teine selts, mida tuntakse „Sportflug“i nime all ja mis on midagi täidesaatva organisatsiooni taolist „Luftrat'is“. Tegevas väes teenivatele ohvitseridele antakse erilist vaba aega õhutreeningu otstarbeks varjatud kujul.

Autor toonitab, et „Sportflug“ kavatses aastast väljaõpetada 2.000 pilotti, alates 1927 aastast, mil liitlaste Õhukindlustuse komiteel Saksamaalt lahkumiseks aeg täis saab. — Samal teel moodustab õhupolitsei omakorda organisatsiooni õhumeaanikute väljaõpetamiseks.

J. A.-n.

Läti.

Lätis kavatsetakse väljaanda „Karutapjate ordu“ kavaleride albumi. Eeltööd edenevad jõudsasti. Riigitrükikotta on juba 1000 päevapilti klischeede valmistamiseks äraandud, milledest 900 tükki juba valmis. Komitee kogub praegu ordu kavaleride kohta andmeid, et albumi lähemal ajal trüki anda. Album, kuhu tahetakse mahutada kõikide kavaleride nimed, ilmub loodetavasti „Karutapjate ordu“ asutamise mälestuspäevaks.

A. Tr.

Sõjaväelaste eest hoolitsemine Lätis.

Lätis on praegu umbes 4200 sõjaväelast, kes ilmasõjas ja Läti vabadusvõitlustes oma tervise kaotanud ja valitsuselt pensioni saavad. Juhtumisel,

kui invaliidi perekond puudust kannatab, antakse toetust ka lastele ja naisele, kui viimane on töövõimetu. Lastele antakse abiraha — kooliskäijatele kuni 18 a. ja teistele kuni 16 a. Abiraha suurus on 20% invaliidile maksetavast pensionist.

Invaliidid, nii ohvitserid kui ka alamväelased, jagunevad pensioni saamisel 5 kategooriasse. Esimesse kategooriasse kuuluvad need, kes oma tööjõust 100% on kaotanud ja kes ise endid enam teenida ei suuda. Selle kategooria invaliidid saavad: ohvitserid 96 l. ja alamväelased 64 latti kuus.

Teise kategooriasse kuuluvad invaliidid, kes oma tööjõust on 100% kaotanud, kuid kes veel ise endid teenida võivad. Teise kategooria pensioni suurus on ohvitseridel — 64 l. ja alamväelastel — 43 l. kuus.

Kolmandasse kategooriasse kuuluvad invaliidid, kes oma tööjõust on kaotanud 71—99%. Pensioni suurus: ohvitseridel — 45 l. ja alamväelastel — 30 l. kuus.

Neljanda kategooria invaliidid saavad: ohvitserid — 26 l. ja alamväelased — 17 l. kuus. Sellesse kategooriasse kuuluvad invaliidid, kes oma tööjõust on kaotanud 41—70%. Viindasse kategooriasse kuuluvad invaliidid, kes oma tööjõust on kaotanud 30—40%. Selle kategooria pensioni suurus on ohvitseridel — 13 l. ja alamväelastel — 9 l. kuus.

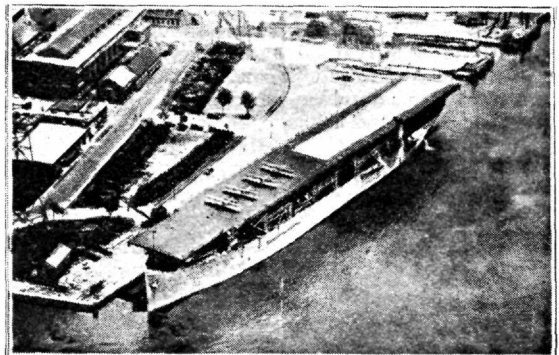
Pensionid makstakse ka langenud sõjaväelaste perekondadele. Senini on registreeritud umbes 1000 Läti vabadussõjas ja umbes 4000 ilmasõjas langenud sõjaväelaste perekonda. Paljud on registreerimiseks palved sisse annud. Invaliidide tööjõu kaotuse määrab kindlaks Punase Risti juures töötav arstline komisjon. Üldiselt on invaliidide seisukord Lätis praegu täiesti rahuldav. Seimi eelarve komisjon tunnistas tarvilikuks lubada invaliididele, nagu riigiametnikkudelegi, 15% elukalliduse lisa ja 13 kuu palk. Komisjoni poolt on riigi 1925-26 a. eelarvesse invaliidide pensioniks sissevõetud 2.166.000 latti.

Invaliidide seisukorra parandamiseks antakse Riias kioskide rentimisel eesõigus invaliididele. Valituse poolt on neile korraldatud mitmesugused kursused, nagu rätsepate, kangrute, raamatukõitjate jne. Praegu on väljatöötamisel seaduse eelnõu invaliididele maksuta arstiabi andmise üle. Kemmernis asutati invaliididele sanatoorium, kus mineval aastal umbes 400 invaliidi makstta ravitsemisel olid.

A. Tr.

Poola.

Praegune Poola kindralite korpus koosneb 140 kindralist; nendest — üks marshal (Josef Pilsudski), neli kindralit, 35 kindral-leitnanti ja 100 kindral maiorit. Kõige vanem kindralitest on Zelinski Zygmunt, kes sündinud 1858 a. ja praegu kindral-leitnandi aukraadis; kõige noorem on kindral-maior Tokarzewski Michal, kes ainult 32 aastat vana.

Ameerika laevastiku lennuvæ emalaev „Longly“.

96 protsenti Poola kindralitest on kas kõrgema sõjaväelise, ehk teistsuguse kõrgema haridusega.

K. U.

Poola administratiiv-ohvitseride kavatsetav jaotus.

Et võimaldada kõikide ohvitseride ühetaolist aukraadis kõrgendamist, kavatsetakse Poolas administratiiv-ohvitseride korpuses läbiviia teatud reorganisationsiooni.

See korpus tahetakse jaotada kolme põhigruppi: 1) inseneride, 2) üldadministratsiooni ja 3) tegevusala administratsiooni liiki.

Esimesse gruppi kuuluksid ohvitserid, kellel kõrgem tehniline haridus: insener-tehnoloogid, keemikud, mehaanikud, teede- ja sildade insenerid jne.

Teise gruppi kuuluksid ohvitserid, kes alaliselt väljaspool liini väeosasid seisavad, nagu: rahvaväe ülemate asutustes, töökodades, vangimajades ja õpetajad ning lektorid.

Kolmandasse gruppi kuuluksid need ohvitserid, kes kantsleiri administratsiooni alale määratud, ja sanitäär-ohvitserid.

Ohvitserid, kes ülalnimetatud gruppidesse kuuluvad, võivad ülenдатud saada ilma et nad liini väeosades nõutavat staashi läbi teeksid.

See korraldus võimaldab nendele ohvitseridele katkestamata töötamist neis väeosades ja asutustes, kus püsiv ohvitseride personaal tarvilik ja nõndasamuti võimaldab ta ka aukraadides ülendamis, mis tänini sarnastele ohvitseridele peaaegu kättesaamata oli.

K. U.

Prantsusmaa.

Ilmasõjas langenud ehk surnud Prantsuse kindralite mälestuse austamine.

„La France Militaire“ nr. 11996 teatab, et ilmasõjas langenud ja surnud kindralite mälestamiseks ja austamiseks 1-sel veebruaril Pariisis invaliidide kirikus pidulikku leina-jumalateenistust peeti. Kindralite nimed on marmortahvile raiatud, mis lähemal ajal sõjamuuseumis üles pannakse, kus nende pildid juba hoiul on.

Kokku on ilmasõjas langenud ehk surnud 57 kindralit. Nende hulgas on marshal Manoury, korpuse juhatajad: Bridoux — ühest ratsaväe korpusest ja Micheler, kes V-da korpuse ülemaks oli. Kui suurel määral kindralid isamaa eest ohvreid toonud, näitab see, et marshal Foch ja marshal Franchet d'Esperey kumbki ühe poja sõjas kaotasid ja et teised kindralid kokku 244 poega kaotasid.

Mõned andmed Prantsuse sõjaväe 1925 a. eelarvest.

Väljaminekud relvastuse peale on kokku 6014 miljoni franki. Ohvitseride ja sõdurite palgad ühtlustatakse teiste riigiametnikkude palkadega. Sõjamaterjali korrahoidmiseks antakse 88% rohkem välja, kui 1914 aastal. Materjali kulud õhurelvade juures teevad 422 miljoni franki, s. o. 144 miljoni franki rohkem, kui 1924 aastal, kuna lennukite arv praegu 1549 on. Reservide õpetamiseks nõutakse 52 miljoni. 1925 aastal kutsutakse teenistusse: 194.000 meest 1920 aastakäigust, 11.782 reservohvitseri — 30 ja 8 päevaks ja arvatavasti reservidest 3500 ohvitseri — 14 päevaks, ning 23.000 sõdurit — 28 päevaks. Tolli- ja metsaametnikud kutsutakse teenistusse, et neid mobilisatsiooni puhuks eraldi väljaõpetada. Noorsoo sõjaväelise kasvatamisega teevad tegemist riiklised toetusel 800 seltsi ja 9000 kooli. Sõjaväe rahuaegne koosseis 1925 aasta peale on: 33.417 ohvitseri ning 651.985 allohvitseri ja sõdurit; peale selle 52.000 meest asumaade eelarve järele.

Staabiohvitseride kohtade arvu suurendamise tõttu on ohvitseride arv 353 mehe võrra suurem, kui

1914 aastal. Sõjakaademia haridusega ohvitseride arv näitab kahanemist: 1922 aastal oli 278 sõjakaademia haridusega ohvitseri, 1923 aastal — 244 ohvitseri ja 1924 aastal — 198 ohvitseri. Ohvitseride aspirantide arv, mis enne sõda 2000 oli, on praegu alla 700. Sõjaväe missioonid (saatkondi) peetakse Poolas, Tsheho-Slovakkias, Balti riikides, Ungaris,reekas, Brasiilias, Uruguais ja Perus; kontrollkomisjonid kõigepealt Saksamaal ja Bulgaarias. Sõjaväe atashed on Inglismaal, Belgias, Hollandis, Austrias, Daanis, Rootsis, Soomes, Balti riikides, Schveitsis, Hispaanias, Itaalias,reekas, Portugaalias, Rumeenias, Serbias, Türgis, Ameerika Ühisriikides, Argentiinas, Brasiilias, Tshiiles, Venetsue-las, Jaapanis, Hiinas, Siamis, Persias ja Afganistaanis. Õhuväe suurus on 1161 ohvitseri ja 20.976 meest, missugustest arvudest 1026 ohvitseri ja 1577 meest lendava personaali peale tuleb.

1923 aastakäigu teine kontingent vabastatakse tegevast teenistusest 25. ja 30. aprilli vahel.

Vastandina sõjaväe-komisjoni nõudmisele — sõjaväe uut organisatsiooni 20. märtsiks läbi viia, seletas kindral Nollet, et kolm reformi kavatsust alles 15. aprilli ja aasta lõpu vahel võimalik on läbi viia. Nendes reformides on muu hulgas ette nähtud noorsõdurite koolide avamine sisemaal ja mobilisatsiooni punktide asutamine piiril tagavaraväelaste õpetamiseks. Rahvasaadik Taittingeri seletusi, nagu oleksid sakslased sarnase mürgi üles leidnud, millega terveid linnasid lühikese aja jooksul võib hävitada, peavad prantslased ainult haiglaseks ettekujutuseks. Os.

Ühe suure ja kuluka ettevõtte lõpp.

Suured Prantsuse firmad Citroen ja Renault võitlesid teineteisega ühenduse loomises läbi Saharaa kõrbe: esimene „lülük-autodel“ (autos-chenilles), teine — 6 rattaga autodel. Esimese katse Citroeni Kégresse-Hinsin süsteemifitseeritud autodel panid toimema härrad Haardt ja Audoin-Dubreuil 1922/23 aasta talvel. Välja minnes Ouarglast ja sõites läbi Inifeli, In-Salahi, Hoggari ja Tanerzoufti, jõudsid nad 21 päevase reisi järele Timbouctouse Nigeri jõel.

Hiljem, novembris 1923, leiti uus, hõlpsam tee, mis algab peale Colomb-Becharist ja läheb läbi Saoura, Adrari, Taouriti, Oualleni ja Tabankorti. Seda teed kasutades jõudsid vennad Estienne Colomb-Becharist Timbouctouse (ligi 3000 km) 7 päevaga.

1924 aasta algul tehti sama tee peal katsed ka Renault 6 rattalistega. Need sõitsid selle maa läbi umbes 5 päevaga. Mõlemate tüüpide resultaatid võrreldes selgus, et ratasautodel paremus on kõval pinnal, lülük-autodel aga pehmel pinnal. Tähen-datud teel oli kõva pinda umbes 2400 km., pehmet aga ainult ligi 400 km.

Katsete häid tagajärgi arvesse võttes, hakkas Citroen reguläär-ühendust korraldama Colomb-Becharist Nigerini. Oasidel seati sisse peatuspunktid ja reisijate tarvis ehitati üles suurepäralsed võrastemajad, eriti Colomb-Becharis, Gao's ja Niameys.

Nüüd teatab „La France Militaire“, et sõjaväe võimud olla Citroenile teada annud, et seisukord Saharaas mitte küllalt kindel ei ole ja et nemad igasuguse vastutuse eneste pealt ära heidavad. Peale selle veel kuulda saades, et 30 km. lõunapool Colomb-Bechari juba ühe mauride salga ja Prantsuse kolonni vahel tõsiselt lahingut on peetud, otsustanud Citroen kogu ettevõtet, mille peale kulutatud oli üle 15 miljoni fr., kiirelt likvideerida. Arvurikkale personaalile olla juba käsk antud otsekohe tagasi tulla ja kõiki materjaali, mis vähegi võimalik, kaasa võtta. Võrastemajad Colomb-Becharis, Gaos ja Niameys minevat müügile, teised jäetavat lihtsalt saatuse hoolde.

„Le Temps“ 9. jaanuarist toob Tuniisist teate uuest, vast alganud ekspeditsioonist, mis samadel Citroeni „Kegresse-Hinstin“ tüübilistel tõuk-autodel ühendust tahab luua Gabesi Sadama ja Tchad-järve vahel (3500) km. J. Junker.

Prantsuse kommerts-lennuasjandus ja riigikaitse.

Prantsuse kaubandusline lennuasjandus on üks esimestest ilmas; ta mängib tähtsat osa rahvaste üksteisele lähendamises ja Prantsuse rahvuslises propagandas. Saavutatud tagajärjed on auks konstruktoritele ja juhtivatele jõududele, õigustades seda huvi, mida tuntakse õhu-transpordi arendamise vastu.

Kaubandusline lennuasjanduse tähtsaks teeneks on see, et ta mootorite ja kerede järjekindla täiendamise ja võimaldanud teatud maa- ja merilennukite tüüpide tarvituselevõtmist. Sõjakorral on tema abil võimalik sidet alalhoida asumaadega ja liitriikidega, ning ühendustele siseriigis soovivat kiirust anda.

Pealegi on täiesti kindel, et eralennusadamatel ka strateegiline tähtsus on; nende väärtus ses suhtes oleks veel suurem, kui nende asupaigad valitaks ja nende korraldamine sünniks tsiviil- ja sõjavõimude ühisel koostöötamisel. See annaks tuntavat ökonoomiat. Näituseks on ebaloomulik, et Strassubrgis kaks lennukiplatsi üksteise lähedale on asutatud, kuna jätkuks ühestki.

Dijonis maksis kokkuleppe puudumine sõjamineisteriumile 200.000 franki — angaardid tulid ümberpaigutada; ka Nancy's ja Bourget's oleks võidud suuri summasid kokku hoida.

Hiljuti alles paistis utopilisena mõte kaubanduslikeks otstarbeks ehitatud lennukit pommitamise jaoks tarvitada. Kuid tänapäev, kus transpordi lennukite tõusukõrgus 3500—4000 meetrini ulatab, mis küllaldane tõketelest ülelendamiseks, on ebaloomulik, kui neid pommitamise lennukite kohaselt ei ehitata.

Pommitamise sissescade miinuseks on tema kaal, mis lennuki kandejõudu vähendades, lennukilomeetri hinda tõstab. Kuna aga senini iga aasta eraettevõtteid kümnete miljonitega toetatakse, on loomulik, et riiklike abiandmise jätkamise juures ka teatud riigikaitse huvide silmaspidamist nõutakse. Al.

Inglismaa.

Inglise sõjalaevastiku manöövrivõim Baljeeri saarte juures.

Manöövrivõim osa võtnud üle 100 sõjalaeva.

Inglise Atlandi okeani ja Vahemere laevastikkude koosseisus, mis ühiste manöövrivõimude pidamiseks Baljeeri saarte piirkonda Majorika ette märtsi kuu keskpaiku kokku kogusid, oli üle 100 mitmesuguse laeva. Need olid esimesed manöövrivõim peale ilmasõda, millest nii suurel arvul laevu osa võtsid.

Manöövrivõim võtsid osa 13 lahinglaeva, 1 lahingristleja, 16 ristlejat, 56 destroyerit ja nende staabi-laeva, ning 11 veealust paati, 3 lennukite emalaeva, 3 saatelaeva, üks traaler ja umbes 7 abilaeva, kokku 111 üksust, — läinud aastal manöövrivõim osavõtnud 84 laeva asemel, ehk 55 laeva asemel 1923 aastal.

Operatsioonid olid osalt strateegilise iseloomuga ja osalt olid määratud laevade komanderide ja laevastiku divisjonide komanderide taktikaliseks õpetamiseks. Peale selle olid katsesamisel uued probleemid, eriti need, mis on ühenduses veealuste paatide ja lennukite operatsioonidega, ühiselt veepeal liikuvate laevadega.

Manöövrivõim võtsid osa 11 admiraali. Vanemaks admiraliks laevastikus oli Sir Henry Oliver, kes läinud aasta augusti kuul Atlandi laevastiku ülemjuhatajaks sai. Tema lipulaevaks oli lahinglaev „Revenge“.

Manöövreid pealtvaatamas oli ka admiral lord Beatty. J. A.-n.

Inglise õhujõudude tugevus õhuministri andmetel.

Inglise õhujõudude suurus ilma õpeüksusteta ja asutusteta on 54 õhu-eskaadrit, 43 õhu-eskaadrit on organiseeritud kui niisugused, ja peale selle on veel 21 eskadrilli (eskadrill õhuväes on sama, mis kompani jalgväes) — keskmise tugevusega 6 lennukit igas eskadrillis. Neist 43 õhu-eskaadrist on 25 $\frac{1}{8}$ eskadrill kodusaartel, 8 — Irakisis, 6 — Indias ja 4 $\frac{1}{8}$ — Egiptuses ja Palestiinas.

Õhuvägede üldine suurus oli 1924 a. 35.000 meest. Tänavuses eelarves on seda arvu 1000 mehe võrra suurendatud. Ka palkade osasse on tänavusesse eelarvesse lisa-meeskonna palkade peale ja teiste palkade kõrgendamiseks 471.000 sterlingnaela rohkem sissevõetud.

Kogu õhuväe peale 1925-26 aastaks esitatud eelarve suurus on 15.370.000 naelsterlingi ja lisa-eelarve — 5.804.800 naela, kokku 21.174.800 naelsterlingi, mis eelmise aasta eelarvest 652.000 naelsterlingi võrra suurem on.

Käesoleval ajal on käimas regulaarsete õhu-eskaadrite varustamine uue, peale-sõjaaegse lennukitüübiga. Sõjaajani on tarvitatud sõjaajal tarvitusel olnud lennukite tüüpe. Käesoleva aasta lõpuks loetakse vähemalt 15 õhu-eskaadri varustamine (neist 18 eskadrill, mis kodusaartel viibivad) uuetüübiliste lennukitega lõpule viia. J. A.-n.

Langeaparaadid Inglise õhuväes.

Inglismaal on õhuminister Sir Samuel Hoare'i teatel otsustatud kõiki sõjaväe lennukite langeaparaatidega (parachutes) varustada, missuguse kavatsuse täideviimist Inglise sõjaväe õhuasjanduses tähtsaks edusammuks peetakse.

Langeaparaatide küsimuses võitlesid Inglismaal mitu aastat kaks üksteise vastu käivat voolu, kusjuures üks vool niisuguse langeaparaadi arondamist pooldas, mille ümbrik oleks kinnitatud lennuki külge ja langeaparaat ise — lenduri külge, kuna teine vool niisuguse langeaparaadi tüübi tarvitusele võtmist pooldas, mis oleks kinnitatud ainult lenduri külge. Esimese tüübi juures sünniks langeaparaadi kandepinna lahtilöömine äkilisest tõmbe-põrutusest, mis tekib langeaparaadi kandja lenduri väljahüppamisel lennukist, kuna teise juures aparaadi lahtilöömine enne ei teostu, kui selle tarvitaja oma äranägemise järele nõõrist ei tõmba. Mõlemil tüübil on omad paremused, kuid viimase tüübi suur paremus lennuki külge kinnitatava aparaadi vastu on selles, et siin lendur alati võib täiesti vaba olla kartusest lennuki külge mässitud saada enne langeaparaadi avanemist.

Lennuväele tellitud aparaadid on Ameerika Irvingi tüüpi. See langeaparaadi tüüp on Ameerikas üldisel tarvitusel, olgugi et tema tarvitamine lendurite seas sunduslik pole. Kinnipandult on tal seljapauna väljumine ja teda võib tarvitada ja tarvitatakse ka padjana lenduri istmel, ehk seatakse nõnda, et ta moodustab õlgadel kantava pauna. Mõlemal juhul kinnitatakse ta lenduri rakmete külge, nii, et kui mingisugune õnnetus peaks juhtuma, siis lendur kohe langeaparaadiga varustatud oleks. J. A.-n.

Spetsialistid Inglise sõjaväes.

Nagu igalpool, nii on ka Inglise sõjaväes kasvamas tarvidus spetsialistide järele, kes oskaksid käsitada materjaalosa, mille tähtsus alatas suurenenas. Sundusliku väeteenistuse puudumine ja raskused, milledega seotud õppinud tööliste palkamine sõjaväkke, viisid asja nii kaugele, et sõjavägi omale nüüd spetsialiste ise kasvatab. Selleks on avatud koolid, kuhu vastu võetakse noorimehi 14—15 aasta vanuses. Õppeaeg kestab kolm aastat ja pärastine sunduslik teenistuse aeg — 8 aastat. Sel viisil nõutavad töölised

võivad siis sõjaväkke edasi jääda, ehk võrdlemata hästi ettevalmistatult eraellu minna.

Õpilased saavad palka kooli astumise päevast peale. Praegu on õpilasi 1200, ja kui sel viisil saadud spetsialistid oma oskusega sõjaväe nõuded rahuldavad, suurendatakse nende arvu. Esimene õpilaste lend astub sõjaväkke 1925 a. lõpupoole.

Kõige raskem oli trade-union'ide vastupanu murda, kes alguses endid selle süsteemi ägedate vastastena näitasid. Kuid praegu on see takistus peaaegu kõrvaldatud, kui arvesse võtta koolidesse astuda soovijate arvu, mis eelarves lubatud piiridest kaugelt suurem on.

Al.

Itaalia.

Kõrgema sõjaväe juhatuse organisatsioon.

Itaalia kõrgema sõjaväe juhatuse organisatsioon sai kuninga dekreetidega kindla kuju juba 1923 a. 1924 a. tehti selles ainult mõned väiksemad parandused.

Organisatsiooni jaotus on järgmine:

Kõrgem rahvakaitse segakomisjon. Komisjoni tegevuse koht asub peaministri juures. Tema koosneb: 1) lahendajast komiteest, 2) nõuandjatest organidest ja 3) kindral-sekretariaadist. Komisjoni ülesandeks on lahendada põhimõttelisi küsimusi, mis seotud riigi kaitsemise ettevalmistuse ja organisatsiooniga.

Lahendajasse komiteesse kuulub: peaminister, kui esimees; abiesimees — vürst kindral Armando Diaz; liikmed: välis-, sise-, sõja-, mere-, teede-, asumaade-, rahvamajanduse ministrid ja lennuasjanduse komissar. Teised ministrid ja komissarid kutsutakse komisjoni, kui asi nende kompetentsi puudutab.

Nõuandja häälega liikmete hulka kuuluvad: sõjanõukogu esimees, merenõukogu esimees, lennuasjanduse sõjanõukogu esimees, mobilisatsiooniks ettevalmistamise komitee esimees, kindralstaabi ülem, merestaabi ülem, lennuväe ülem ja lennuväe kindral-intendant.

Enne otsuse tegemist võib komisjon nõutada sõjanõukogu, admiraliteedi nõukogu (merenõukogu), ülema lennukomitee ja mobilisatsiooniks ettevalmistamise komitee arvamisi.

Sõjanõukogu.

Sõjanõukogu esimeheks on sõjavägede kindral-inspektor; liikmed: 4 kindrali, kes sõja ajaks armeede ülemateks ette nähtud, peale nende kolm kindrali, keda kuninga dekreediga üheks aastaks ametisse määratakse, ja kindralstaabi ülem. Abiesimeheks määratakse üks ülalnimetatud 7-st kindralist ühe aasta peale.

Sõjanõukogu kutsutakse kokku tarviduse järele, kas sõjaministri ehk kindral-inspektori poolt. Itaalia sõjanõukogu on sõjaministri nõuandjaks organiks, kuhu ka sõjaminister ise hääleõiguslise liikmena kuulub. Kui küsimus teiste ministrite kompetentsi puudutab, võivad ka need sõjanõukogu istangust osa võtta, kuid ilma hääleõigusega. Kui asi puudutab ühiselt mere- ja maaväge, peetakse koosolekut ühiselt admiraliteedi nõukoguga. Mobilisatsiooni väljakuulutamise silmapilgust peale kaotatakse sõjanõukogu ära terveks sõjaajaks.

Admiraliteedi nõukogu ja kõrgem lennuasjanduse komitee.

Itaalia mere- ja lennuvägi ei allu sõjaministrile, vaid vahendita mereministrile ja lennuväe komissarile.

Mobilisatsiooniks ettevalmistamise komitee.

See komitee on nõuandjaks organiks kõrgema rahvakaitse komisjoni lahendajale komiteele. Tema ülesandeks on arvamist avaldada küsimustes, mis on seotud rahva mobilisatsiooni ja organisatsiooniga. Komitee esimees nimetatakse ametisse kuninga dekreediga.

Komitee liigeteks on: kindralstaabi ülem, merestaabi ülem, lennuväe kindral-intendant „Banca d'Italia“ direktor, riigiraudteede kindral-direktor, kõrgema segakomisjoni kindral-sekretär, II kõrgemat riigiametnikku, II kultuurasutuste esimeest ehk esitajat ja II väljapaistvamat esitajat teaduse, tööstuse ja põllumajanduse ilmast. Kaks viimast kategooriat jäävad ametisse ainult kaheks aastaks. Iga aasta lahkuvad nendest pooled loosimise teel, ning asemele astuvad uued liikmed. Töö ajal jaguneb komitee jaoskondadeks.

Sõjaväe kindral-inspektor.

Itaalia kindral-inspektor pole kindral, kes sõjaajaks ülemjuhatajaks ette nähtud, sest siin on teoreetiliseks ülemjuhatajaks kuningas.

Tema ülesandeks on sõjategevuse peajoonte kindlaksmääramine ja sidepidamine kindralstaabi kaudu nende riiklike võimudega, kellellesse puutub territooriumi kaitse, mobilisatsioon ja kontsentratsioon.

Oma ülesannete täitmisel käsutab kindral-inspektor: kindralstaabi ülemat, armeede ülemateks määratud kindraleid ja kõiki sõjariistliikide kindraleid.

Kindralstaabi ülem.

Kindralstaabi ülema ülesanded on samasugused, kui teisteski riikides. Peaasjalikult on tema sõjaministri, kui ka kindral-inspektori nõuandjaks organiks. Sõjaajal asub kindralstaabi ülem sõjaväe peakorterisse.

K. U.

Raamat-teated.

Merijõudude staabi kirjastustus.

Merijõududes, kus palju igasuguseid erialasid, on õpetegevus sellega ühenduses õige mitmekesine.

Seni sünnitas sel alal raskusi asjaolu, et meil eestikeelseid õpevahendisi ei olnud, kuna Vene keel aast-aastalt meeskonnale tundmatuks muutub.

Möödunud aastal hakati staabi poolt energiliselt soetama oma eriala kirjandust, ja eriala-kursuste lektorite poolt esitatud kirjalikkude loengute paljundamisega võimaldus sellest üle saada.

Nii ilmusid aasta kestvusel:

1. Ins. meh. noor-ltn. R. Brükel — *Aurumasinad I osa.*

Raamat sisaldab eneses I semestri õpekavale vastavat õpematerjali ja palju praktilisi juhatusi laeva aurumasinatega ümberkäimises. Raamat on litografeeritud selges trükkis, sisaldab 149 lehekülge teksti ja hulgaliselt joonistusi.

2. Vanem-leitnant G. Lagus — „Meriväe administratiiv-ala käsiraamat, mis on kokkuseatud merijõudude administratiiv-ala kursuse õpekava järgi. Raamat sisaldab eneses: sõjaväe

administratsiooni, organisatsiooni ja asjaajamise õpetust ning raamatupidamist. Lisas leidub hulgaliselt vorme ja juhendeid. Puudub majandusõpetus, mis lähemal ajal eraldi ilmub. Eriti laialt leitud käsitust leiab raamatupidamine, kus kõik riigiasutustes ettetulevad vormid juurdelisatud.

Raamat on litografeeritud ja sisaldab 177 lehekülge.

3. Tehnik Joh. Frey — Telefon-ala käsiraamat. Sisaldab õpematerjali merijõudude sidekursuse õpekava piires. I jagu — elektrotehnika algõpetus; II jagu — telefon. Raamat sisaldab 40 lehekülge teksti ja 22 lehekülge joonistusi. Litografeeritud ja selges trükkis.

4. Mer. noor-leitnant Nils Berg — Meripraktika. Sisaldab üldist meripraktika õpetust merijõudude navigatsioon-ala kursuse õpekava piires. Raamat sisaldab 222 lehekülge teksti ja hulgaliselt joonistusi. Tarvilik käsiraamat roolimeestele ja signalistidele.

5. Mer. noor-leitnant A. Jürisson — Nõukogude Vene Läänemere sõjalaevastik — 42 leheküljeline brošüür, mis kokkuvõtlikult tutvustab lugejat nüüdisaja Nõukogude Vene sõjalaevastikuga ja selle tegevusega.

6. Mer. noor-leitnant Johannes Sandbank — 6⁶ Canet suurtükk. Tähtis käsiraamat komendooridele, kokkuseatud I kursuse õpekava piires. Raamat on litografeeritud ja sisaldab 71 lhk. teksti hulgaliste joonistustega.

6. Mer. noorem-leitnant Joh. Sandbank — 75 m-m Mölleri suurtükk — sisaldab, kui eelminegi raamat, õpematerjali komendooride kursuste ja ka tegeliku õpetegevuse jaoks. Raamat on litografeeritud ja sisaldab 69 lehekülge teksti hulgaliste joonistustega.

7. Baltimere sõjalaevastik — Merijõudude staabi väljaanne. Sisaldab lühikesi teateid Baltimere sõjalaevastikkude kohta ühes siluettidega. Raamat on määratud kasutamiseks ainult meriväes.

Praegult on veel trükkis:

a) Elektrotehnika laevadel; b) Merijõudude juhtiv koosseis; d) 4⁷ poolautomaatne suurtükk; e) Wickersi 120 m-m suurtükk; f) Artilleeria õperaamat; g) Torpeedo laskemetoodid; h) Artilleeria laskemoon.

Kõik need raamatud kirjastatakse Merijõudude staabi algatusel ja piiratud arvu eksemplaaride tõttu on määratud kasutamiseks ainult meriväes.

Igast raamatust on eksemplaarid saadetud suurematele väeosele tutvunemiseks. Lgs.

Ametlikud teated.

Nimetatakse Vabariigi Valitsuse otsusega 20. märtsist s. a.: Merijõudude staabi vanem navigatsiooni ohvitser kapten-major Valentin Grenz — Merijõudude staabi ülemaks, arvates 1. märtsist s. a.

Määratakse teenistusse: Reservist leitnant Voldegar Pääsuke, Piirivalve valitsusse, arvates 30. märtsist s. a., vanusega leitnandi auastmes. 29. aprillist 1923 a.

Ülendatakse Vabariigi Valitsuse otsusega 23. märtsist s. a. Eesti keele eksami sooritamise puhul oma endisse lipniku auastmesse ja arvatakse reservi ohvitserina: Riigikeele mitteoskamise tõttu reamehena reservi arvele võetud endine Veneväe lipnik Leo Terentjeff, arvates 23. märtsist s. a.

Kinnitatakse Ülikooli nõukogu poolt farmaatsia magistri astmes: Reservi farmatsöit Aleksei Bock arvestada farmatsia magistrina.

Arvatakse reservi omal palvel, Käsukirja kaitseväge Nr. 2547 muutmiseks: Sõjaväe ühendatud õpeasutustest sanitäär leitnant Aleksander Becker, arvates 20. detsembrist 1924 a.

Arvatakse reservi koosseisude kitsendamise puhul: Sõjaväe ametniku asetäitja Herman Rõigas, Peipsi laevastiku divisjonist, arvates 1. veebruarist 1924 a.

Arvatakse reservi: Registreerimisele ilmunud arst Georg Daibor; registreerimisele ilmunud arst Nikolai Hoven; registreerimisele ilmunud arst Herbert Hunnius; registreerimisele ilmunud arst Heinrich Moks, registreerimisele ilmunud arst Herbert Pükoff, kõik arvates 7. märtsist s. a. Registreerimisele ilmunud arst Nikolai Kilk, arvates 24. märtsist s. a.; Registreerimisele ilmunud loomaarst Emil Ruuber, arvates 3. märtsist s. a.; Registreerimisele ilmunud loomaarst Karl Kerner (Kärner), arvates 7. märtsist s. a.

Kustutatakse ohvitseride nimekirjast: 3. suurtükkiväe rügemendist noorem-leitnant Valter Parnitzky, kes 29. märtsil s. a. surnud — arvates samast kuupäevast.

3. suurtükkiväe rügemendist noorem-leitnant Dmitry Rea, kes 29. märtsil s. a. surnud — arvates samast kuupäevast.

Reservi lipnik Friedrich Volmer, kes surnud 14. märtsil s. a., arvates samast kuupäevast.

Arvatakse erusse: Pärnu rahaväe ülima asutusest kapten Hendrik Putnik — Tallinna sõjaväe haigemaja arstlise komisjoni otsusel, arvates 24. märtsist s. a.

Reservi lipnik Jakob Jurovski, vanaduse tõttu, arvates 23. märtsist s. a.

Sõjaministri käsukiri.

Nr. 157.

Tallinnas, 30 märtsil 1925 a.

(Korraldusvalitsus).

Käsin ohvitsera, sõjaväe ametnikka, üleaja- ja ajateenijaid sõdurisi ning eraisikuid puhkusele lubada järgmiselt:

1) Ohvitsera ja sv. ametnikka — kaitseväge ohvitseride teenistuskäigu seadluses §§ 169-184 ettenähtud korras,

2) üleajateenijaid sõdurisi ja eraisikuid, kes vahetpidamata riigiteenistuses olnud a) vähemalt aasta — kuni kahe nädalini ja b) vähemalt kaks aastat — kuni ühe kuuni, tingimisega, et jooksev töö selle all ei kannataks.

3) ajateenijaid sõdurisi rivi-väeosadest ja laevadelt mitte rohkem kui 5%, kõigist teistest asutustest mitte rohkem kui 2% üldisest ajateenijate sõdurite arvust.

Ajateenijaid võib puhkusele lubada, kui selle all teenistus ei kannata, peale reamehiks ja 2. järgu madruseks ülendamisest, ning puhkuse aeg ei tohi üle

14 päeva kesta. Ennem reameheks ja 2. järgu madruseks ülendamisest võib ajateenijat puhkusele lubada ainult erakorralisel juhtumisel, kuid sarnane puhkus ei või mitte üle 3 päeva kesta, väljaarvatud teelviibimise aeg.

Puhkusele minejatele võib puhkuse aja eest palka ette maksta.

Ühtlasi sellega lugeda maksvusetaks minu päevakärsid 25. nov. 1920 a. Nr. 1147, 14. veebr. 1923 a. Nr. 67 ning käsukirjad 26. veebr. 1924 a. Nr. 87, 4. juul. 1924 a. Nr. 327 ja 9. aug. 1924 a. Nr. 378.

J. Soots

Kindralstaabi Kindral-major,
Sõjaminister.

Kroonika.

— Sõjaminister esitas Vabariigi Valitsusele ohvitseride sundusliku teenistusaaja muutmise ja täiendamise seaduse eelnõu. Seni maksva 1921 a. seaduse järele on sõjakooli kasvandikud iga koolis viibimise aasta eest kohustatud kaitseväes teenima 1½ aastat. Uue kavatsuse järele oleks kadetid kohustatud pärast sundusliku teenistusaaja ärateenimist iga tildklassis mõõdasaadetud aasta eest teenima 1 aasta, kuna spetsiaalklassides õppimise eest teenistuskohustust ei ole. Sunduslik teenistusaeg lüheneb seega 1½—2½ aasta võrra.

— Sõjaministerium kavatab ohvitseride korterikriisi lahendamiseks esineda uue kavaga, mille järele riiklisest ehituslaenu fondist antaks ohvitseride kogudele majade ehitamiseks laenu kuni 100% ehitatava maja väärtusest. Ohvitseride kogud oleksid vastutavad laenu tasumise eest ja õiendaksid oma vahekorda majades elavate ohvitseridega. Ohvitseride ümberpaigutamisel jääks ohvitseride kogu ja laenu fondi vahekord muutmata. Mitmed ohvitseride kogud on soovi avaldanud majade ehitamiseks sarnasel teel.

— 2. diviisi suurtükiväe ohvitseride kogu on oma auliikmeks valinud 2. diviisi ülima kindralmajor E. Pödderi. Tähendatud kogu auliikmeteks on varem valitud riigikogu esimees J. Tõnisson, kindral Laidoner ja siseminister Einbund.

— Eeltuleval suvel on oodata ka Hollandi laevastiku külaskäiku. Täpsed teated võõrsilkäigu aja kohta puuduvad. Laevastikku kuuluvad lahinglaevad „Tromp“ ja „Heemskerck“, ning mõned väiksemad üksused. Laevastik külastab ka teiste Balti riikide sadamaid.

— Viljandi lähedal Loodi asunduses juhtus kurb õnnetus, mis nõudis kahe noore ohvitseri elu. Noor.-lt. Rea, kes hea laskjana tuntud, tahtis oma sõbra n.-lt. Parnitski peas olevast mütsist kuuli läbi lasta.

Esimene kord õnnestas laskmine, kuid teistkordsel katsel tungis kuul n.-lt. Parnitski'le pähe. Surm oli silmapilkne. Noor.-lt. Rea lõpetas oma elu sealsamas revolvrüüliga. Mõlemad ohvitserid sängitati maamulda suure rahvahulga osavõtmisel: Parnitski Viljandis, Rea — Pärnus.

— Sõjakahjude ja rekvireerimise peakomisjon vaatas 1924 a. läbi 3590 akti ja rahuldas nõudeid 18.916.834 marga suuruses. Üldse makseti aasta jooksul sõjakahjude ja rekvireerimise arvel välja eelmise ja endiste aastate eest 29.117.000 marka.

— Riigivanema külaskäik Riiga on kindlaks määratud 9., 10. ja 11. mai peale. Külaskäigu saatkond on lõpulikult kindlaks määratud. Ühel ajal sellega sõidab ka Riigikogu delegatsioon Läti kaudu Poola parlamendile külla. Samuti kavatseda „Rahvaülikooli“ laulukoor külaskäigu ajal Riias kontserdiga esineda.

— Punase Risti õdede kohta käiva määruse läbivaatamiseks moodustas Vabariigi Valitsus erikomisjoni, kes seisukohale asus, et Punase Risti peavalitsus võib määruse kava kokukorraldada ise maksma panna. Uue kava järele liigitatakse õed rahu ja sõjaaegseteks. Sõjaaegsed õed arvatakse rahuajal reservi ja neile on sel ajal vormi kandmine keelatud. Vormis võivad õed

lõbustuskohtadesse ilmuda ainult ametikohuste täitmiseks.

— Uus riigiteenistuse seadus pidi maksma hakama ühel ajal 1925 a. eelarve vastuvõtmisega. Kuna aga eelarve järele koosseisud vastu võeti senisel alusel s. o. ilma ametnikkude jaotamata riigiteenijateks ja vabapalgalisteks, siis järjekult peab ka seaduse maksamahakkamine viibima. Kuuldavasti kavatsesid seda tähtaega edasi lükata kuni 1926 a. eelarve vastuvõtmiseni.

— Tariifi nõukogu otsustas Eesti Punast Risti ja Kaitseliitu telefoni maksude suhtes riigiasutuste hulka arvata.

— Raadioseadus tuleb raadiokomitees uuesti läbivaatamisele — täienduste ja paranduste tegemiseks, vastavalt kohtu- ja teedeministeriumi näpunäidetele.

— Kavatsusel on Eesti-Saksa vahekohtu lepingu sõlmimine. Välisminister K. R. Pusta esitab sellekohase lepingu kava valitsusele lähemal ajal.

— Suurmaapidamiste inventaari likvideerimise aluseks võetava Eesti marga kursi määras Vab. Val. käesoleva aasta peale kindlaks 1 Vene rubla = 50 Eesti marka.

— Eestis leidub veel inimesi ilma perekonnanimedeta. Nüüd on siseminister esitanud Vab. Val. perekonnanimede seaduse eelnõu, mis ette näeb sunduslikku perekonnanimede võtmist 6 kuu jooksul pärast seaduse maksmapanekut.

— Riigi 1925 a. eelarve võeti 31. märtsil Riigikogu poolt lõpulikult vastu. Tulud on ettenähtud 7.427.030.100 mk. ja kulud 7.424.602.600 mk., seega eelarve ülejääk 2.427.500 mk. Riigikogu käesolev istangjärg lõpetati, uus algab 21. aprillil.

— Tallinna linna esialgne eelarve näitas puudujääki 52.760.787 marka. Nüüd püütakse eelarvet siiski tasakaalu viia uute tuluallike leidmise ja mõnesuguste kavatsuste ärajätmise teel.

— Siseministri sundmäärusena pandi 15. aprillist s. a. arvates maksma kinolintide ettekandmise alal uus järevalve süsteem. Näitamiseks määratud filmid vaatab läbi erikomisjon. Keelatud on niisuguste kinolintide demonstreerimine, millel filmi valmistanud maa tsensuurasutuse tunnustus puudub, samuti keelatakse välja vedada neid kinolinte, millele ettekandmiseks ei ole siin luba antud. Riigikeele kõrval on lubatud tarvitada veel Vene, Saksa ja Rootsi keelt.

— Vabadusplatsilt ärakoristatud Peeter Suure kuju, mis pikemat aega Kadriorus lamas, on nüüd tükikideks saetud ja sulatamiseks arsenaali saadetud.

— Siseministeriumis väljatöötatud seaduse-eelnõu järele tahetakse politseile anda administratiivkariistuste määramise õigus mõnesuguste seadustest ülestumiste ja sundmääruste rikkumise eest.

— Käesoleva aasta 3 kuu jooksul on või välja vedu eelmise aastaga võrreldes 2½ korda suurenenud. Märtsi kuul on väljaveetud ümmarguselt 16.800 puuda võid ja 98.640 kanamuna.

— Sõjaringkonna kohus arutas 3. apr. kahe 1. dets. mässutegelase — end. riigikogu liikme J. Velti ja G. Ülgekütti — süütegu. Mõlemad võtsid osa

Sõjaväe ühendatud õpeasutusele kallaletungimisest. Ülgekkünn tunnistab oma süü ise üles, Velti süü tehti kindlaks tunnistajate tõendustega. Kohus mõistis mõlemad kaebalused surma mahalaskmise läbi.

— Sõjaringkonna kohus mõistis 1. dets. mässajate varjaja Leena Rakfeldti 4 aastaks parandusmaija. O. K.

— 29. märtsil pühitses Petseri linn punaste terrori alt vabanemise aastapäeva. Sel päeval viibis Petseris ka siseminister K. Einbund. Majadel lehvivad riigilipud, linnavalitsuse maja oli dekoreeritud kuuskedega. Kell 12 kogusid turuplatsile kohaliku garnisoni väeosad kaitsemaleva orkestri saatel, seltskondlised organisatsioonid, koolid jne. Varsti peale selle jõuavad paraadiplatsile siseminister K. Einbund ja garnisoni ülem kolonel-leitn. Baumann, kes paraadi vastu võtavad. Peale selle peeti päevakohaseid kõnesid, mille järele orkestrite saatel rongis läbi linna mindi.

Õhtul oli end. Ühiskondlised Selti ruumides pidu, millest osavõtt väga elav oli. E. M.

— Neil päevil tõusis Liibavis õhku sõja-hüdroplaani nr. 5, et harilikku harjutuslendu teha. Sõitjateks olid

Läti parim lendur Zukur ja üks reisija. Merel valitses torm. Järsku läks mootor rikki ja hüdroplaani kukkus merde, ning lained hakkasid teda kiiresti kaldale poole ajama. Vastu kallast oleks hüdroplaani tingimata puruks läinud, kui mitte seesolijad hädaohtu aimates vette ei oleks hüpanud ja seda takistada püüdnud. Vahepeal saabus teade katastrofist Liibavi, kust vedur-laev appi saadeti. Lennuk oli kaldast veel ainult umbes 30 silda kaugel, kus lendurid, rinnuni külmas vees, tormiga võitlesid. Lennukil on rikutud mootor, kuna lendurid ainult ehmatus ja külma vanniga peasesid. A. Tr.

— Saksamaal olid presidendi valimised. Nõutavat enamust ei saanud ükski kandidaat. Uued valimised on kolme nädala pärast.

— Saksas sõjaväe tabas raske õnnetus. Weseri jõel langes kokku pontoonsild ja üleminev väeosakukkus vette. Üks ohvitser ja 78 sõdurit uppusid.

— Pariisi Sarbonne'i ülikooli õigusteaduse osakond suluti ajutiseks üliõpilaste rahutuste pärast.

— Inglise alamkoda lükkas 320 häälega 136 vastu tagasi tööerakonna ettepaneku surmanuhtluse kaotamise kohta sõjaväeliste süütegude eest. O. K.

Küsimused ja kostused.

Küsimus nr. 22. 1) Missuguse seisuse huvisid kõige rohkem kaitseb ajakiri „Sõdur“?

2) Miks toob „Sõdur“ ainult nende kaitseväes teenivate ohvitseride — Vabaduseristi kavaleride — päevapilte, keda mobilisatsioon kõrgemates koolides koolijungilt tabas, kuna meil ka kangelasi on 2—4 klassi haridusega? Isegi nendest teenib veel praegugi kaitseväge ridades, keda aga üldse kunagi näha pole. P. P.

Vastused: 1) „Sõdur“ on meie kaitseväge üldine häälekandja ja ei kaitse kellegi grupi või rühmituse erihuvisid. „Sõduri“ vaimline ilme ripub ära õige tuntavalt tema kaastööliste ringist. Kellele „Sõdur“ ei ole teinud, ega taha ka tulevikus mingid takistusi teha oma mõtete avaldamiseks. Kahjuks peab aga tunnistama, et paljud kaitseväge ringkonnad vaatavad „Sõduri“ peale, kui ametliku häälekandja peale, ja ootavad loitude pealtvaatajatena, et nende huvisid ja mõtteid peaks teised kaitsma tulema.

2) „Sõdur“ toob omil veergudel kõikide Vabaduseristi kavaleride pilte, mis „Sõduri“ toimetusel üldse võimalik saada on. Vabaduseristi kavaleridest on seni isiklikult õige vähesed omi pilte „Sõdurile“ saatnud ja neid tuleb toimetusel suure jõupingutusega välja nuruda. Iseäranis vähe ehk mitte sugugi ei ole omi pilte saatnud demobiliseeritud sõdurid, kelle pilte aga „Sõdur“ heameelega omil veergudel näeks. Usume, et Teie P. P. ei ole seda küsimust mitte ainult küsimuse enese pärast ülestõstnud. Loodame, et Teie vähemalt oma tuttavate Vabaduseristi kavaleride pildid toimetusele saadate. Toimetusel oleks Teile veel rohkem tänu, kui Teie suudaks Vabaduseristi kavaleride piltide saatmist „Sõdurile“ propageerida laiemas ulatuses.

Küsimus nr. 23. Kas on üleajateenijal teenistusest vabal ajal luba kanda pikki kaitsevärvi püksa vana ja uue vormi juures?

Vastus: Vab. Val. poolt 28. XII. 1924 a. kinnitatud vormiriide kirjelduse järele ei ole üleajateeni-

jatele pikad püksid ette nähtud ja sellepärast ei ole ka luba neid kanda.

Küsimus on praegu uue vormi komisjoni poolt päevakorda võetud.

Küsimus nr. 24. Kuhu ja kelle poole peaks pöörama, et saada Inglise sõja-mälestusmärki? Teenisin 1918—1919 a. Murmanis Slaavi-Britileegionis ja olen seega õigustatud ülalnimetatud märki saama.

Vastus: Kõige kohasem on pöörata Briti kindral-konsuli poole, Tallinn, Lai tän. 17.

Küsimus nr. 25. Kas võib üleajateenija sel juhmisel, kui tema isiklikel algatusel muretsetud varustust on kannud, siis riigi poolt väljaantud varustuse, kui eraomanduse, ära müüa, kui see tähtaja välja kandmisel tema eraomanduseks on loetud?

Vastus: Kaitseväge kraamiga varustamise seadluse (R. T. nr. 45/46 — 1925 a.) §§ 24 ja 26 on üleajateenijate varustuse omandamise õigusline külg selgesti äramääratud: nende varustus loetakse palga kõrval antavaks teenistustasuks ja läheb nende omanduseks väljaandmise päevast arvates, kuid üleajateenijad on seda kohustatud kandma kaitseväge vormikirjelduste ja selle kandmise juhtnööride kohaselt. Kui nüüd varustus on kantud juba niivõrd, et tema edaspidine kandmine ei vastaks kaitseväge riietuse korralikkusele, siis, loomulikult, võib seda ka äramüüa.

Küsimus nr. 26. Kas üleajateenijad allohvitserid, kes komandeeritud Sv. ühend. õpeasut. allohvitseride kursustele, on õigustatud saada korteri, kütte ja valgustuse raha, elades seal ühiselt kasarmu ruumides?

Vastus: Üleajateenija, kes elab kasarmu korras, on õigustatud korteri, kütte ja valgustuse raha saama ainult sel juhtumisel, kui tema oma perekonnale veel mujal korterit peab pidama.

Alus: Sv. Seadl. Kogu XIX rm. § 955 ja Sõjaministri päevakäsk 1923 a. nr. nr. 375 ja 431.

KAITSELIITLANE

Kaitseliidu sõjaväeline ettevalmistus.

Ühenduses kaitseliidu organisatsioonide loomisega on päevakorrale kerkinud ka kaitseliitlaste sõjaväelise ettevalmistuse küsimus. Et meie kaitseliidul sõjaväeliseks ettevalmistuseks veel puuduvad tarvilikud küllaldased kogemused, oleks soovitatav seda küsimust „Sõduri“ veergudel lähemale vaatlusele ja selgitusele võtta.

Kõige pealt tuleks luua täielik üksmeel ja ühisvaade kaitseliidu sõjaväelise ettevalmistuse eesmärkide ja praktiliste meetodide kohta, mis tingitud kaitseliidu põhikirja § 1. ära tähendatud ülesannetest. Kaitseliidu põhikirjas, § 1. p. 1. on kaitseliidule, kui seltskonna omakaitse organisatsioonile, ülesandeks tehtud: „seaduslikele võimudele abiks olla Eestis maksva põhiseadusliku korra, riikliste ja teiste üldtarvilikkude asutuste ja ehituste kaitsemisel ja kodanikkude julgeoleku kindlustamisel“. Samas paragr. p. 6. on veel tähendatud, et kaitseliidul tuleks „täita teisi ülesandeid, mis seaduslikus korras tema peale pannakse“.

Ülaltoodud üldised ülesanded nõuavad tungivalt kaitseliidu sõjaväelise ettevalmistuse kokkukõlastamist meie kaitseväge ja politsei sõjaväelise ettevalmistusega, sest kõigi nimetatud ülesannete täitmisel tuleks tarvilikul silmapilgul niihästi kaitseväge, kui ka kaitseliidul ja politseil ühistel alustel tegutseda. Sõjaväelise ettevalmistuse kokkukõlastamise kõige tähtsamaks eeltingimuseks on aga kindla vaimlise ühenduse loomine kõigi nimetatud meie riigikaitsejõudude vahel. Iga kaitseväge, kaitseliitlane ja politseitegelane, nii juhid, kui ka reamehed, peaks läbiümbuma ühisest mõttest, et kõigi riigi kaitsejõudude ülesandeks on kaitsta ühisel tahtmisel ja jõul oma isamaad. Sellast vaimlise ühenduse ideed tuleks ajakirjanduses ja ka avalikkudes poliitilistes kõnedes ning ühtlasi kõigi muude kihutusabinõudega järjekindlalt õhutada ja süvendada. Selle kihutustöö reaalseks tulemuseks võiks muu seas olla nii kaitseväge, kui ka kaitseliidu ja politsei moraalse tasa-

pinna tõstmine ning autoriteedi kindlustamine meie seltskonna ja laialdasemate rahvahulkade silmis.

1. detsembri sündmused olid meile küllalt tõsiseks hoiatuseks, et meie kõige kindlamaks kaitseks meid alati varitseva välise ja sise-mise hädaohtu vastu on meil kõikumatu rahvusline ning ühtlasi ka sõjaväeline ühistunne ja üksmeel. Tugedes rahvuslisele ühistundele, on eestlased omale võitnud iseseisvuse ning ainult rahvuslise ühistunde abil on ka tulevikus võimvlik oma iseseisvust kaitsta. Seepärast olekski kaitseliidu sõjaväelise ettevalmistuse tähtsamaks ülesandeks rahvuslise ja sõjaväelise ühistunde kasvatamine ning kindlustamine. Niisugusel teel oleks hoopis kergem asuda kaitseliidu sõjaväelise ettevalmistuse üksikasjade selgitamisele, kasutades igal erialal nii kaitseväge, kui ka politsei sõbralikku vastutulelikkust ja kaasabi. Nii mõnelgi alal oleks soovitatav korraldada kaitseväge, kaitseliidu ja politsei ühiseid praktilisi harjutusi, — eriti manöövreid, alarme, laskeharjutusi jne. Sama võiks väljatöötada ühiseid lahingutegevuse võtteid ja süvendada koostöötamise harjumusi lahinguis. Et soodustada kaitseväge, kaitseliidu ja politsei ühtlast sõjaväelist ettevalmistust ning kasvatust, oleks soovitatav ka ühiste spordivõistluste korraldamine, laskmise, võimlemise j. m. aladel. Sarnane praktiline järjekindel ühistegevus looks vastastikulise usalduse ja lugupidamise.

Nüüdisaja sõja iseloom nõuab riigivalitsuselt, kaitsevägele ja ka rahvalt ühiseid äärmisi jõupingutusi oma riiklise olemasolu intensiivseks kaitseks ja kohustab meid rahajal looma eeltingimusi, millised sõja puhkemisel võimaldaks kogu rahva ühist osavõttu sõjategevusest. Meie idanaabruses tegutsevad Vene kommunistlikud erakonnad ühes kommunistliku internatsionaaliga püüavad kavakindlalt õhutada omis naaberriikides sisepoliitilisi vastolusid ja mässuliikumisi. Et neid aga võimsalt likvideerida, vaja kõikide riigi valgejõudude ühtlast ettevalmistust ja koostööd. M.

Lahingtegevus linnas.

K. Ainson.

Viimase aja revolutsiooniline periood ja sise-
miste käärimiste ja kodusõdade ajajärk on igalpool
päevakorraks tõstnud küsimuse võitluste üle linnades.
Uuritakse kõigekülgselt ja töötatakse välja otstarbe-
kohaseid võitlusvõtteid ja lahingu metoode tänavatel.
Kõige rohkem on selles suunas töötanud Nõukogude
Vene sõjakirjandus. Kuid viimasel ajal hakkab asi
ka Lääne-Euroopa sõjateadlasi huvitama. Ka meil
ei oleks huvitusest selle küsimuse selgitamine vähe-
malt niivõrd, kui võrd ta praegusel ajal on välja kuju-
nenud. Näitasid ju hiljutised sündmused meil, kui
ootamata võitlus tänavatel võib väljakutsutud saada.
Tema edukaks läbiviimiseks on aga tarvis vastavat
oskust korda ja julgeolekut kaitsvate organide
poolt, milleks on meil politsei ja eriti just uuesti
organiseeritud kaitseliit, niisama muidugi ka väe-
osade poolt, millele osaks võib sisemise korra kaitse-
mine langeda.

Siinkohal tahtsin anda ainult kõige üldisemad
teated tänavalahingu üle, lootes ehk edaspidi peatuda
selle küsimuse juures pikemalt.

Üldised põhimõtted.

Võitlus linnas kujutab enesest rea üksteisele
järgnevat rünnakuid, mille eesmärgiks järkjärguline
linna üksikute osade, kvartaalide vallutamine ja
vaenlase turbepunktide (parikaadide, üksikult kind-
lustatud majade jne.) järjestikune oma alla võtmine.

Taktiliselt iseloomustub võitlus linnas järgmistele
iseäraldustele:

1. äärmiselt piiratud ringvaate ja vastase tege-
vuse järele valvamisega;
2. juhtimise, sidepidamise ja orienteerimise ras-
kusega;
3. lahingsalkade organisatsiooni paenduvuse tar-
vilikkusega;
4. vastastikuse toetuse iseäralise rõhutamisega;
5. vähemate juhtide laialdase algatusvõime tar-
vilikkusega ja
6. tehniliselt ohtralt varustatud jalgväe kaaluva
tähtsusega.

Välilahingute tüüpidest on lahingutel linnades
kõige rohkem ühist lahingutega kõiksugu kitsustes —
defileedes, sest ka viimaste iseloomustavaks omadu-
seks on varjatud kitsuste ja üksikute tugipunktide
kaitsmine ja ründamine. Linna lahingute erilise ele-
mendina tuleb arvata linnaelanikkude teatavat mõju-
avaldust lahingu tegevuse peale, kas oma aktiivse
osavõttuga ehk, passiivsuse korral juhusliste kaotuste,
toidu tarvitusega jne.

Linna majad, iseäranis kivimajad, annavad suu-
resti varju kuulide, niisama ka ilmastiku ja vaenlase
silmade eest, sellega hõlbustades ootamatuse põhi-
mõtte ärakasutamist. Ühes sellega võivad needsamad
ehitused raskendada vägede seisukorda, suurendades
haavamiste ja kaotuste võimalust kivi ja teiste kil-
dudega, mis tekitatud mürskide löhkemise tagajärjel.
Niisama raskendavad tegevust linnades võimalikud
väeosade eksimised keerulistel linna tänavatel. Ka
linna plaan, tema arhitektuur, maa relief ja linna
suurus võib lahingute peale linnades oma soodustav
ehk takistavat mõju avaldada.

Vastase suhtes võib tänavalahingute iseloom variee-
ruda selle järele, a) kas vastasel on hästi väljaõpe-
tatud ajakohased sõjaväed ja moodsad sõjariistad,
b) või on temal head sõjariistad ja vaimustatud võit-
lejad, kuid neil puudub vastav väljaõpe ja organisat-
sioon, ehk 3) on ta halvasti varustatud, õpetatud ja
organiseeritud. Kõige raskemad on vastase suhtes
esimest liiki võitlused, mis pärast ka siin peaaugalt
seda liiki tänavavõitlusi käsitame.

Salkade organisatsioon ja koosseis.

Nagu eelpool nimetatud, peavad salkad, mis
määratud võitlusteks linnades, olema paenduvad lin-
nas manövreerimiseks. Raske sõjariistus salga orga-
nisatsioon on võitlusteks tänavatel vähe kõlbulik.
Igatahes peab salga organisatsioon vastama taktilis-
tele kavatsustele. Ta peab sedavõrd lahingabinõu-
dega varustatud olema, et võiks kiirelt ja otsustavalt
tegetuda. Igasugune viivitus ja kõhklemine tege-
vuses toob parandamata kahju, nagu seda ajaloo
(Cremona mäss 1848 a., Pariisi mäss 1871 a. ja Moskva
tänavavõitluste ajal 1917 a.) küllalt selgelt näeme.

Tänavalahingus jääb peaväeliguks, nagu juba üle-
val tähendasime ja lgvägi — ohtrasti varustatud
kuulipildujatega. Ratsaväge võib ära kasutada ainult
sidepidamiseks ja patrulleerimiseks, linna piiramise
korral ka võitlustes, mis tekkivad väljaspool linna
piire. Suurtükiväest on kasulik suurendada püst-
tule suurtükkide arvu lamedatule suurtükkide arvel,
kuna esimesed just soodsamad on varjatud märkide
tabamiseks, missugused linna lahingutes domineeri-
vad.

Kompani on kõige väiksem üksus tegevuse piir-
konna määramisel — temale tehakse ülesandeks ope-
reerida piki teatavat tänavat, kõvendades teda haril-
likult ühe rühma miinipildujate ja kerge suurtükiväe
rühmaga. Teatav raioon, mis kahest-kolmest täna-
vast koosneb, on harilikult pataljoni operatsiooni
piirkonnaks. Niisugusele väekoondusele antakse juure
kerge- ja haubitspatareid, soomusautod, tankid, jalg-
ratturid ja eskadron ratsaväge. Niisugust kõvenda-
tud pataljoni käsitatakse operatsiooni üldkäsus, kui
iseseisvat üksust. Veel suurematele koondustele (rige-
ment ja diviis) antakse ligi soomusrongid, raske mi-
nipildujate komandod, õhuvägi jne. Igas niisuguses
lahingüksuses on kasulik organiseerida tormajate
grupid ehk selleks otstarbeks määrata iseäraline
toimkond. Niisugustesse salkadesse on kasulik mobi-
liseerida mehi kohalikkudest elanikkudest, kes täna-
lahingus kogenud ja ümbrusega tuttavad ning politsei-
nikke. On soovitatav tähendatud salku kõvendada ka
pioneeridega, nende ligi andes tarvilik osa pioneer-
varustust. Linnas tegetusevaid väeosasid varustada
suuremal arvul linna plaanidega. Otsustav tähtsus
lahingute kiireks ja energiliseks läbiviimiseks linna-
des on kohase juhi leidmine. Seda võime
näha muuseas Kroonlinna vastuhakkamise likvideer-
imisel 16—18. märtsil 1921 a.

Liikumise abinõudena ära kasutada kõik saadaval-
olevad mehaanilised abinõud, nagu trammid, autod,
mootorrattad, traktorid jne., millede kasutamine
linna tänavatel nii elava jõu, kui sõjamoona ja suur-
tükiväe tarvilisele kohale toimetamiseks väga soodne.

Võitlejate kandeoorjat tuleb võimaluseni vähen-
dada, sest linna tänavatel ja kitsastel käikudel nõuab
võitlus kergust, paenduvust ja kiirust. Peakat-
teks on kõige kohasem teras-kiiver. Gaasimaskid
võivad kasulikud olla põlevatest käikudest läbimine-
kute ehk põlevasse majja sissemineku korral.

Kõige soodsama relvana osutub püss ja kesk-
miselt neli käsigranaati sõduri peale. Löögi- (tor-
maja-) grupid on kasulik varustada automaatpüsside
ja -revolvritega. Käsigranaatidest on otstarbekoha-
semad kõvemajoolised, kuna harilikud ei jõua uksti
tarviliselt purustada. Püssi granaadid on vähe köl-
bulised — neid võib ainult tarvitada väljade (platside)
äravõtmise ning üksikute majade ja parikaadide val-
damise juures. Suitsu granaadid on üldse tarbetud.
Süütavaid pomme tarvitada äärmiselt ettevaatli-
kult. Kõik salkad, nagu juba öeldud, peavad ohtrasti

pioneeritööriistade, lõhkeainete, valgustismürskude, helgiheitjate ja üldse tehniliste abinõudega varustatud olema.

Väljasuurtükide tule mõju lahingus on võrdlemisi väike, sellepärast võib nendest rääkida ainult kui moraalsest tegurist. Palju suurem tähtsus on haubitsitel ja mörseritel oma püsttule tõttu. Neid võib eduga tarvitada linnaääre ja üksikute linnas olevate ja hästi kindlustatud hoonete valdamisel. Suurtükiväe manööverimine on linnas raskendatud, sellepärast asetatakse ta väljaspool linna. Võitlejaid saadavad ainult pommi- ja miinipildujad ja suurtükidega varustatud soomusautod ja tankid. Raskete haubitsate tarvitamise puhul ei tohi neid mitte märgile ligemale, kui 2500 meetrit asetada, sest muidu on mürskude langenuk väike ja võib omasid tabada. Soomusautod ja tankid aitavad suuresti kaasa oma jalgväele, esimesed — tulistades vaenlast otsekohest lähedusest, sõites tema parikaadide ette ja teised — aidades oma jalgväega peale muu parikaadideele — traattõkkeid purustada. Tankide tarvitamise juures tuleb aga meeles pidada, et neid kergesti vigastada võib, neisse parajatel juhustel lõhkevaid pomme pildudes. Mürkained võib tarvitada nii kaitseisukorras, kui ka pealetungil. Esimesel juhtumisel — luues parajatel kohtadel püsivate gaasidega mürgitatud piiralasid, teisel — tulistades gaasipommidega kinniseid kuulipildujate asukohti ehk tarvilistest urgastest vastase väljapeletamiseks.

Õhuvägi toob kasu peaaesjalikult õhust pommitamise ja fotografeerimisega. Luurajana võib ta vähe korda saata. Teda võib ka ära kasutada kihutuskirjanduse allalooimiseks vaenlase seisukohtadele.

Insenerivägi, kui niisugune salgas olemas, kannab peale oma otsekohest tööriistade ja lõhkeainete võimalikult ühes ka liikuvaid tõkkeid. Niisama on linnas kerge üles seada ka elektriseeritud traattõkkeid. Oösiste rünnakute võimalustel töötavad need helgiheitjatega, valgustades omi rindeeleid linnaosasid ja vaenlase seisukohti. Fortifikatsiooni tööd leiavad aset parikaadide ehitamise ja kohaste ehituste kaitsekorda seadmise näol. Parikaadid peavad nii ehitatud olema, et nad naabruses asuvatest majadest põik-tule alla võetavad oleks. Niisuguse tule kombinatsioon loob tõsise takistuse vastase jalgväe edasi liikumisele. Parikaadid tulevad mitte maapinna peale ehitada, vaid harilikult laskekaeviku sügavuseni maa sisse kaevata, ja mitte ühes joones, vaid mitme liinina, mis omavahel jooksukraavidega ühendatud. Parikaadi ette on tarviline kaevata sügavad ja laiad ning järskude kallastega kraavid tankide vastu. Niisama on ka mõnikord kasulik parikaadide ette lasta tänava ääres kasvavaid puid ehk neid ühes okstega lähedusest kohale tassida, oksikastradiga läbipõimides. Parikaadid tulevad tänava kõverikkudesse võimalikult nii asetada, et läheda ja keskmise maa suurtüki tulega neid võimalik tabada oleks.

Luure.

Eelpool juba toonitasime nii õhu-, kui ka maa-peale vaatluste ja luure raskust kinnise ümbruse tõttu võitlustel linnades. Vaenlase üle saadakse teateid peaaesjalikult agentuurteadete põhjal. Selleks otstarbeks, nagu juba ülal tähendatud, on kasulik vaenlase pool olevate linnaelanikkude seas katsuda omale saada poolehoidjaid, kes siis vastase kohta tarvilisi teateid muretsevad. Agentuur peab välja selgitama elanikkude poliitilise meeleolu, nende seltskondlised organisatsioonid ja nende aktiivsuse. Niisama peab tema teateid muretsema vastase arvu, jõudude, terve tema sõjalise organisatsiooni, vastase väeosade meelsuse ja ka esimese vastupanu liini, reservide ning suurtükiväe asukohtade üle.

Soovitav on ühes teadete kogumisega vaenlase üle, laotada tema ridades oma agentide läbi vale teateid laiali, mis aitaks vastase vastupanu jõudu ja tahet nõrgestada. Terroristlike aktide abil on võimalik kõrvaldada tema aktiivsemaid juhte ja vastupanu organiseerijaid.

Luuret lahinguga linna sees toimetavad soomusautod, jalgratturid, mootorratturid ja jalgväe luurajad. Kuulipildujatega varustatud veoautod selgitavad vaenlase vastupanu pesade ja parikaadide asukohti, sellest õigel ajal teatades järeltulevatele kolonidele. Niisama tutvuneb tähendatud luure tähtsamates piirkondades ka hoovide asenditega ja kui võimalik, teeb kindlaks vaenlase tähtsamad asukohad. Tuleb arvestada sellega, et jalgväe luuraja silmaring linnas õige väikene on, kuna aga vastane peaaegu alati hästi maskeeritud ja et tema oma vaatlejad alati kõrgetele kohtadele ja majade katustele asetab, mille tõttu nende silmaring meie luurajate omast palju laiema.

Mõnikord, nagu luurel ikka, on kasulik välja kutsuda vaenlase tuld, et selle läbi tema asukohti teada saada. Selleks otstarbeks saadetakse kolonni ette neljameheline piilkond, mis liigub kahekaupa kumbagi tänava äärt mööda ligi sein, pidades silmas teisel pool tänava ääres olevate majade aknaid. Umbes 50 sammu selle piilkonna järele liiguvad vaatlejad, kelle kohuseks on täpselt ära märkida majad, kust vastane tule avas. Kui meie luurajate ja piilurite peale majadest mööda minnes tuld ei avatud, siis ei tähenda see veel seda, et nendes majades vaenlast olla ei või. Et ootamatuste vastu enamvähem kindlustatud olla, liigub eelpiilur edasi hüpoteetiliselt, peatudes teatavatel punktidel, kuni järelliikuvad osad ei ole maju ja põiktänavaid põhjalikult läbi otsinud. Meie luurajad võivad kasutada ka erariideid, kui sel viisil hõlpsam on avalikuks teha samuti ümberriietatud vaenlase sõdureid.

Side.

Niisama raske, kui luure toimetamine, on ka side organiseerimine lahingutes linnades. Ka siin mõjub selleks palju kaasa võitlejate silmapiiri kitsus — ei ole võimalik ära kasutada silm-sidet. Ka kõige kõrgemast vaatepunktist pole see tihti mitte võimalik. Sellepärast tuleb otsida ja ära kasutada kõik olemasolevad ja võimalikud vahendid, et side juhtimise ja väeosade, kui ka viimaste oma vahel, alaline ja kindel oleks. Peavahendiks peale kõigi teiste abinõude jääb siin muidugi telefon. Kõikide abinõude ära kasutamise organiseerijaks määratakse ametisse üldise operatsiooni juhi juure üldine salga sideülema teatavalt sektoritel tegutsevate väeosade juhtide juure nende sektorite sideülemad. Tähendatud sideülematele antakse side organiseerimise alal täieline võim ära kasutada kõik vägede päralt olevad, kui ka kohapeal saadavad riigi- ja eraisikutele kuuluvad sidevahendid, kui ka teised abinõud side organiseerimiseks. Tähendatud sideülemad peavad täielikult tutvustatud olema juhi operatsiooni plaaniga, et temal võimalik oleks selle järele omale side plaani kõikide operatsiooni järkude kohta ette kavatseda. Sideülema poolt märgitakse linna plaanile kõik linnas olevad telegraafi, telefoni, raadio-telegraafi ja raadio-telefoni jaamad, alajaamad, era kommutaatorid ja kõnepunktid. Niisuguse plaaniga varustatakse igat vastutavat ülemat. Selle plaani peal märgitakse ära ka kõik kesk- ja raioonide staapide asukohad ja teised tähtsamad riigiasutuste asukohad, niisama ka kõrgemad majad ja tornid, mis võivad side organiseerimisel kohapeal kasulikud olla. Staapide ümberkolimise puhul uutesse kohtadesse märkida kriidiga maja seinetel nooltega ära tee uute staapide asukohtade poole. Kõik linnas olemasolevad side keskkohad

võetakse tubli sõjaväelise valve alla. Suurem osa abonentidest lahutatakse ja nende järele, keda jäetud, seatakse sisse valve, aegajalt nende kõnesid kontrollleerides. Ilma tähendatud ettevaatuse, abinõudeta ei ole ka sõjaväelisel karaulil keskjaamades mõtet.

Niisugune kohalike sidevahendite ärakasutamise korraldus on peaaegselt võimalik siis, kui linna keskside asutused on meie käes. Igatahes tuleb nii ehk teisiti muretseda alati paralleelselt ka iseseisva sõjaväe sidevõrgu loomise eest, kuna vastane kõik abinõud selleks saab ära kasutama, et kohalikkude, kõigile teatavat sidevõrgu keskasutust hävitada. Et sel juhtumisel mitte ühendusteta jääda, on kasulik paralleel sidevõrk, mille hoidmise eest sõjaväeliste karaulide poolt tuleb eriti suurt rõhku panna ja kuhu kuuluvad abonentidena vastutavamad juhid. Pealetungi alguses, kui linn veel tervelt vastase käes, tuleb läbi ajada ainult sõjaväeliste telefoni ja sidega. Kohalikest sidest võiks sel ajajärgul raudtee piirkonnas tegutsevad väeosad ärakasutada vast raudtee telefoni ja telegraafi.

Isäraliku tähelepanu osaliseks peavad saama raadio, nii telegraafi, kui ka telefoniline side, mille ärakasutamine praegusel ajal igapidi hoogu võtmas. Peab kõik abinõud tarvitusele võtma salajaamade avalikuks tegemiseks, missuguseid vastane tingimata kasutama saab, kuna juba ilmasõja ajal niisuguseid vaenlase kasuks töötavaid salajaamu tihti tarvitati ja ka kätte leiti, nagu Sevastopolis, Schirardovis, Liege'is, Antwerpenis jne.

Optilise signaliseerimise postide asetamise otstarbel võib ära kasutada kõrgeid maju, torne jne. Heaks signaliseerimise abinõuks on helgiheitjad, signaalaparaadid, lambid, pengaalltuled ja raketid. Peab aga silmas pidama, et majadest ja tornidest ei antaks vaenlase poole mingisuguseid signaale. Akustilise sideabinõuna võib tarvitada vabrikute viilid, kellahelinat ja muud sarnast. Signaalid peavad aga enne juba väljatöötatud olema, nii üldised (häire), kui ka erilised iga raiooni peale isäraldi.

Lendava posti organiseerimine ratsanikkude abil ei ole mitte otstarbekohane linnas, kuna neid akendest kerge tabada on, sest et ratsanik enesest kaunis suurt märki kujutab, ja kivitänavaid mööda hobusel raske kiiresti sõita on, ning selle tõttu vaenlase lasuritele heaks märklauaks saab. Pealegi on linna lahingu olukorras hobusega ümberkäimine väga tülikas. Siin võib selleks otstarbeks ära kasutada küll automobiile, mootorrattaid, jalgrattaid ja lõpuks ka vooimehi, kes pealegi suurepäraselt linnaga tuttavd. Iga raiooni (sektori) staabi juures peab korraldama teatav arv valve-voormehi, et neid igal ajal saadaval oleks. Kui elanikud mõnes linnaosas vägede vastu vaenulised on, võib käskjalgu, kes nendest linnaosadest läbi käima peavad, ümber riietada erariietesse. Ühenduste tarvis tuleb ära tarvitada ka jõgesid, kui niisugune läbi linna jookseb. Kui on karta akendest laskmist sidepidajate peale, tarvitatakse ühenduste abinõuna ka soomusautot. Ühenduste pidamiseks üle vaenlase peade, ehk agitatsiooni kirjanduse laialilaotamise otstarbel, võib väga hästi tarvitada lennukit. Peab toonitama vastava ajakirjanduse regulaarse ilmumise tähtsust moraalse sidena.

Pealetungivate väeosadega sidepidamine on isäranis raske. Suuresti aitavad siin kaasa linna plaanid, mis väeosadele oltrasti välja antud, ja kus, nagu eel nägime, kõik side mõttes tähtsamad andmed ära märgitud. Sisemist sidet aitab alalhoida ka selge, täpne ja peensuseni läbitöötatud operatiiv käsk, mis igale väeosale tema ülesanded ära määrab. Iga väeosaga peab täpselt tundma nii linna plaani, kui ka nende luure läbi oma tegevuspiirkonda — kuidas peaseada ühelt katusele teisele, ühest hoovist naabri hoovi, ühest majast teise jne. Isäranis raske on tegutsimine öösel — siin peab omade äratundmiseks määrama erilised märgusõnad ehk andma väeosadele erilised värvilised signaalid.

(Järgneb)

Kirjanduse soetamine kaitseleidule.

Soome sõjaväelises ajakirjas „Sana ja Miekka“ nr. 2 s. a. kirjutab pealkirja all „Raamatukogu kaitseleidiu propaganda- ja valgustustoime teenistuses“ magister Arvo Viklund muu seas järgmist:

Kaitseleidiu propaganda ja valgustustoimet korraldades tuleb erilist tähelepanu pöörda kaitseleidiu ajakirjanduse kõrval kirjanduse, selle valgustustoime mõõdapäsemata abinõu peale. Kõige pealt tuleks küsimusse sõjaline ja sportline, kui ka rahvuslisa autunnet arendav ning kaitsetahtet teritav kirjandus.

Tõelikult ei olegi sellane vabatahtlusele põhjenev maakaitse organisatsioon, nagu on seda Soome kaitseleidiu asutus, esialgu täielikult arusaanud propaganda ja valgustustegevuse tähtsusest, olgugi, et see just oma kohast on kaitseleidiu asutusele elutingimuseks. On teada, et suuremgi ulatusega aated, peale esimese vaimustuse mõõdumist kergesti oma tähtsuse on kaotanud, kui neid pole jõuliselt valgustatud ega arendatud. Sama nähtus ilmutub ka kaitseleidiu liikumises. See tõttu on hakatud nende asjaolude peale tähelepanu pöörada, kuid senini pole tarvilisi tagajärgi saavutatud.

Et püsida küsimuse raamides, tuleb eesmärgina arvustada raamatukogu vastavust ja tähendust kaitseleidiu propaganda ning valgustustegevuse teenistuses. Selle juures vaja lähtekohaks võtta seda, et kaaluvam osa Soome rahvast pole veel kasvanud iseseisva riigi kodaniku astmele ja surveastate pärandu-

seni teda ikka veel rõhub madal orjameel, missuguse väljajuurimiseks võimsat tööd tuleb teha. Eriti tuleb n.n. riiklist kultuuri peaaegu algusest peale luua. See kõik tähendab, et kaitseleidiu valgustuste toimes peab hakkama süvendama iseseisvuse käsitamist ning riigija rahvuslisa teadusi.

Nende tähistele all tulebki kaitseleidiu asutuse valgustustegevusele asuda. See on ülesanne, mida ta võlgneb vabadussõja verivaljajatele. Ei ole mingit kahtlust, et sajatuhandelise kaitseleidiu organisatsioon suudab saavutada palju just isamaalise hinge ja kaitsetahte kasvatamise alal, ilma milleta oleks relvalised ettevalmistused liivale rajatud, sest alles rahva õige hing otsustab kõik.

Selles ongi kaitseleidiu propaganda- ja valgustustoimel lai ja tänulik töömaa ees, sest temale kuulub eestkätt iseseisvuse tähtsuse ja riigiaate sädeldamine rahvale, ning missugust tegevust peab valitsus tugevasti toetama. Nõnda ohverdavad vanad võimsad riigid püsivalt suuri summe selleks eesmärgiks, kuna meil sellevastu ei ole asja lähikaudugi taibatud, olgugi, et seisame siin põhja rajal lääne kultuuri hoolitsejana, kus idamürk alati ähvardamas.

Niisugust hooletust tuleb kiire korras kõrvaldada, sest riikline olemasolu on otsustavalt äraripuv sarnasest ülesehitavast kokkuliitmisest, mille juures õieti korraldatud raamatukogu ja üldiselt kirjandus on kõige mõjuvam abinõu. Samuti

tuleks valgustuse toimet selle peale tähelepanu pöörda, et avalikkudes raamatukogudes isamaaline väljavalitud kirjandus oleks hoolsalt esitatud, ning katsuda üldsest sellast kirjandust levitada.

Ringkonna staapide raamatukogusid asutades võib kaitseliidu organisatsioon vahetult edustada asja, kui valib neisse raamatukogudesse kirjanduse keskmised teosed eelpool nimetatud kava järgi. Seesuguste ringkonna staapide raamatukogude olemasolule põhjeneb tähtsal määral kaitseliidu jõuline ja mõjuv valgustuse tegevus, sest päale teiste tarvitavad valgustuseimkonnad ise korralikult käsi-raamatukoguna teatud teoseid, ning teiseks — sarnast kirjandust võib ka kohalistele kaitseliitidele laenata.

Kavatsuse teostamiseks peaks ringkonna staabis mõni rahulik ruum leiduma, kus valgustuse juhataja võiks töötada. Samas ruumis oleks ka ringkonna staabi raamatukogu, ning selle lisaks arhiiv ja ülesvõtete kogu ning muud.

Raamatukogu algidu on kindlasti olemas juba igas ringkonna staabis, sest sinna on kogunenud vähemalt sõjateaduslist kirjandust, kaitseliidu käsiraamatuid, põhiseadusi ja seadlusi suuremal või vähemal arvul. Praegusel juhusel on aga küsimuses peaaeglikult nende kavakindel korraldamine, täiendamine ja hoidmine.

Missugust kirjandust ringkonna staabi raamatukogu peab sisaldama, selleks on tarvis mingisugune kava. Muretsetava kirjanduse hulka peaks autori arvamise järgi kuuluma kõige pealt Soome ajalugu ja sõjakunsti ajalugu käsitlevad teosed, sõjateaduslikud raamatud, riigiteaduse käsiraamat, ühiskondlised, kultuurilised ja kasvatusteadlised raamatud ning vabadussõda käsitlevad teosed. Eriti tuleks raamatukogudesse koondada vabadussõja kirjeldused, mis valgustavad viimast eri paikades. Eelolevale lisaks veel tähtsam kirjandus hõimurahvaste kohta.

Samuti tuleks raamatukogudes alalhoida kaitseliitu käsitlevad näitemängud ja luuletuskogud ning vähemalt tähtsamad sõja- ja kaitseliidu ajakirjanduse aastakäigud, missugused eesõigustatuna kaitseliitide raamatukogudesse kuuluvad.

Lõpuks tähendab artikli autor, et käesolevaga ei taheta mingit lõpulikku kava kaitseliitide raamatukogude korraldamiseks esitada. Autori eesmärk oleks saavutatud, kui need read osaltki selleks kaasamõjuvad, et kaitseliitide organisatsiooni propaganda ning valgustuse tegevus suuremat tähelepanu pöörab kirjanduse peale neis raamides, mis kaitseliidu organisatsiooni isamaalist eeskava sisaldavad.

A. R.

Laul kaitseliidu tegevuskavas.

Järgnevate ridadega tahan osaliselt rahuldada neid avaldusi, milledes soovitakse „Kaitseliitlase“ veerudel lähema valgustuse alla võtta lauluharrastamise küsimust kaitseliidu organisatsioones.

Asetades ükskõik millise kunstiala riikliku või seltskondlise organisatsiooni tegevuskavasse, ei saa olla juttu kunstist tõsiselt kunsti pärast. Kunst nõuab omilt harrastajalt intiimi suhtumist, vastastikust hingelist sulamist üksteisesse. Sellest ei saa iialgi kõnelda üldkultuurilisis, veel vähem praktiliste huvidega raamisetud organisatsioones, kus võetakse kunsti kui abinõu. Kui sääl kunstilisi küsimusi käsitletakse nii, et nad looks liigete seas ülendavat meeoleolu, helevust ja vaimustust, on ta otstarb täidetud. Kunst tema välise mõju pärast!

Sarnastest propaganda vahenditest (millisena tuleb kunsti käesoleval juhusel võtta) on laul ja muusika kõige mõjuvam ning tarbekohasem. Väikesed arematud rahvad on võitnud lauluga oma rahvusliku iseteadvuse, saavutanud oma kultuuri. Mitte aga ainult võitnud, vaid ka püsivalt alal hoidnud. Ning seesuguse kõrge idee teenistuses olles on tõusnudki muusika omale kunstilisele kõrgusele, läbikäies kõikide rahvaste arenguteed. Muusika ja kirjandus on esimesed kunstid, missugused rahvastega koos sündinud ning samuti koos hiilgusele jõudnud. Nende vahekorid pole olnud kunagi võlts, sest neil on üksama süda ja veri.

Meie iseriiklus, mille valveks koondunud kaitseliitlased, on rahvusliku enesetunde, elujõu ja suurte pingutuste saavutus. Kuid siin on laul, kui nende kõikide väärtuste allikas. Ja kui tahavad omada valvurid samasuguse elujõu, milline loonud riigi, peavad nad hindama laulu. Ent mitte üksi laulu võr-ratu võim ei kohusta, vaid ka see, et laul on eestlasele tõuliselt külgekasvanud. Eestlased on tõuliselt dra-maatiline ja lauluharrastaja rahvas.

Kaitseliitlase otsekohene kohus on tõsta riigi-aadet ning süvendada kodanikkudes isamaalist ja rahvuslist tunnet. Sihileviivam kõikidest abinõudest on siin laul. Tuleb ainult arvesse võtta, et tundelisem osa eestlase vaimlisest vastuvõtte aparaadist (kui võib

nii nimetada) on muusikaline närv. Säält võib teda kergesti süüdata. Ning eestlane pole nii tuuline, et esimene sisenduv vaimustushoog silmapilgult kustuks. Muusika suudab kõik koos hoida.

Esimesena tuleb kaitseliitlastel neid tõulisi oma-dusi eneste juures tähelepanu alla võtta. Nii sageli öeldakse, et eestlane omi vaimlisi võimeid ja andeid ei kultiveeri. Kaitseliitlase kohta öeldakse seda sama. Kuid tuleb tegelikult näidata, et suudetakse omi sise-misi vaimlisi väärtusi kasutada. Laulu harrastades omavad kaitseliitlased teotahte ning üleva vaimustuse teenistuskohuste täitmiseks. Laul lähendab kaitse-liitlasi üksteisele, seob nad vendlusse ühise idee teenistuseks ning sulatab takistused vastutusrikaste kohustuste teelt. Seega leidub muusikas too mõjuv jõud, milline loob kaitseliitlaste keskel vastastikuse arusaamise ning võimaldab omavahelise hääsõbra-liku läbikäimise. Need on aga kaitseliidu jõu ja tuge-vuse esimesed tähised.

Ent mis on lauluharrastamisel siiski kõige täht-sam — laul peenendab ilutunnet ning tõstab inimese esteetilist tasapinda. See on otsekohene vaimu kul-tuur, mille saavutab kaitseliitlane harrastades laulu.

Selleks nõuame kaitseliitlastelt aga hääd laulu. Kaitseliitlased peavad puhastustulle viima kõik need viisid ja sõnad, mis seni läagetena rahva suus liikunud ning laulumõistet teravalt riivanud. Sõdade ja revo-lutsioonide ajad on labastanud inimeste maitset ning õnestanud kriteeriumi. Selle tõttu on sündinud ka hulk pornograafilisi laule, milliseid õieti sõdurid levi-tasid. Suuremalt osalt on nad juba hävinenud, kuid leidub lauluarmastajaid kihte, kes peavad neid laulma sündsamate laulude puudumisel. Sama puuduse tõttu on vähe harrastatud laulu ka kaitseväes.

Teiselt poolt võitsid lauldavuse sentimentaal-sed armastuslaulud, milliseid kuulda eriti provintsi linna sõdurite suust.

Kuid niihästi esimesed, kui teised ei kõlba kaitse-liitlastele. Nemad on kohustatud ellu viima uue pee-nendatud repertuaari. Ja see olgu esimeseks sammuks.

Üldse aga ei mõtle allakirjutanu kaitseliitlaste keskel soovitada ainult lõbusaid ajaviite laule, missu-

guste arvustamiseks olid määratud eelmised read. Kaitseliitlased peavad harrastama laulu kõige päält kahel kujul. Esiteks organiseeritagu malevaise laulukoorid ehk üksikud kvartetid. Teiseks räägitagu laulust kui tavalisest ajaviite vahendist. Ent igatahes igal pool tuleb arvestada laulude valikuga, sest kaitseliitlastel on avalikkusega alati ning igasugusel kujul kokkupuutumisi.

Sagedasti korraldavad kaitseliitlased pidusid ning nende eeskavades on tingimata tarvilikud omade laulukooride ettekanded. Samuti on üldse tähtis, et kaitseliitlastel tuleb võimalikult igal pool ennast demonstreerida. Kaitseliit, kui autoriteedim organiseerunud seltskonna üksus, peab eneses sisaldama kõik kultuurilised elemendid. Ta peab end ikka ja alati ise aitama. Nii poleks sünnis pidude eeskavade täiteks kunagi palgata välisjõude, kuigi nad oma nimega ehk peo hääd menu tõstavad. Tähtis on siin ikkagi kaitseliidu oma jõud ning see olgu tugev ja võimas ka vaimliselt.

Kaitseliidu malevais tegutsevad mitmel pool elukutselised kunstnikud. Neil oleks täieline aukohustus ja kohustuski organiseerida omas malevas laulu. Teatavasti on muusikamees M. Lüdigi oma isikliku abi kaitseliidu laulukooride organiseerimiseks juba lubanud. Ainult jääb küsimus, kas peaks olema malevkonradel veel eriti omad laulukoorid. Igatahes maal ei oleks see teisiti mõeldavki. Maal organiseeritagu just malevkonradade ja isegi küla malevaharude juure laulukoorid. Kus kaitseliitlaste read väga õredad, tuleb soovitada kvartetti, kui väga peent ja soliidi lauluharrastuskuju. Linnas oleks soovitamam luua malevkonradade vahelist koori, kuna sääal vastastikuse ühendumise loomine täiesti hõlbus.

Kui sellane tihe laulukooride võrk kaitseliidu malevais täiesse elujõusse viidud, võib juba kõnelda ülemaalisest kaitseliidu lalulpeost. Järgnev kaitseliidu päev (peetakse püüpäeval enne Jaanipäeva) võtaks häamelega omasse kavasse laulu, kuid tanava peab see jääma välja. Loodetavasti võime aga tuleval aastal kuulda kaitseliitlaste laulu ning see oleks juba sündmus, mis väärilb laialdasemat tähelepanu. Tuleb ainult samasuguse optimismiga asja kallale asuda, milliseaga korraldas E. Lauljate liit viima e'aulupeo.

Kõige selle juures peab aga allakriipsutama kohaste laulude puudumist. Nagu tähendatud, paljud laulud ei kõlba ning mitmed paremad on juba tüütavuseni läbi leierdatud. Ka siin tuleb kaitseliitlastel luua pööre. Põhjuseta otsitakse süüd modernimate luuletajate juurest, et nad pole loonud lauldavaid rahvalikke laule. Meil puuduvat rahvuslikust tundest inspireeritud luuletaja — n.n. isamaa poet. Et pole viimane aeg annud puhtisamaalikkude talenti on õige, kuid ometi leidub meie uueas luuleloomingus palju rahvuslikke luuletusi. Meie poeedid pole jäänud külmaks vabadusvõitlustele ega riigiaatele. Võtame näiteks Visnapuu, Suitsi, Underi ja Kärneri luuletused. Neist on paljud väärt liikuma viisidega rahva suus. Ainult meie osa heliloojaid arvavad paremaks noodi alla seada oma tehtud, või teadmata kust otsitud läigeid salme. Nii moonutasid sarnased muusikamehed ka Visnapuu „Kodumaa laulu“ naeruväärsuseni ning tahtsid ta sellasena upitada meie hümni kohale. Igatahes Visnapuu laul autori enese poolt loodud kujus oleks olnud kindlasti selle väärt. Tähtsad on ikkagi sõnad, samuti ka seltskondliste organisatsioonide laulukooride poolt ettekantud lauludes. Kuna sääal (käesoleval juhusel kaitseliidus) on laul teatud tendentsi teenistuses, peavad olema sõnad vastavalt valitud. Kaitseliitlaste laul olgu rahvustunnet äratav, isamaalisest vaimust inspireeritud. Ainult sellasena on tal mõtet ning pinda.

Kui meie kaitseliitlaste — heliloojad valiks sõnad nimetatud luuletajate loomingust ning neile looks väärilised viisid, kujuneks kaitseliitlastele täitsa omalaul. Ja selle saavutuse kirjutaks juba muusika ajalugu omile lehekülgedele.

Muidugi ei võiks sarnasel juhusel kõne alla tulla laulupidu tuleval aastal, kuna kõik laulud alles loomata ja õppimata. Kuid — mis pikamööda ja ettevalmistatult tuleb, tuleb tõsiselt.

Samasel eelnimetatud põhimõttel ning otstarbel harrastavad kaitseliitlased ka instrumentaalmuusikat. Selleks pole aga enam vaja suurt propagandat, sest omale orkestrit soetada, on igal maleval ning malevkonradel juba sündimise veres. Ainult vaja siingi energilist juhtivat kätt, kes võtaks tarvitusele peenendatud ja valitud repertuaari.

Aga ruttu, ruttu, ruttu...

Cantus.

Kaitseliidu pidude pealt võetavast lõbustusmaksust.

Käesolevas kirjutuses tahaksin puudutada küsimust, millest kaitseliidu organiseerimisel vaikides mööda minna ei saa. Asi puutub nimelt kaitseliidu osade poolt korraldatud pidude pealt võetavasse lõbustusmaksusse. Kuna sellest teataval määral ära ripub üksikute kaitseliidu malevate ning malevkonradade olemasolu ja tegutsemise võimalus, poleks üleliigne seda küsimust siinkohal puudutada.

Pidude ja lõbustuste korraldamisest saadud summad on suuremaks sissetulekuallikaks kõigile meil tegutsevatele organisatsioonidele. Et ka kaitseliit, kui seltskonna omakaitse organisatsioon, endale ise tarvisminevaid summasisid muretsema peab, tuleb temal samuti pidude ja lõbustuste korraldamisega tegemist teha. Otsekoheste annetuste näol saadud summad jäävad kahvatuteks kaitseliidu eelarvetes ja aruannetes näidatud sissetulekute hulgas.

Ehk küll riigi poolt kaitseliidu korraldamiseks määratud summad kümnetesse ja sadadesse miljonitesse ulatavad, ei tohi kaitseliidu üksused siiski nende summade peale lootma jääda, sest riigisummad lähevad, nagu teada, peajasjalikult sõjariistade ja muu sõjalise varustuse muretsemiseks. Kohapeal-

seks asjaajamiseks, korraldustööks ja malevlaste vormirietega varustamiseks peavad aga üksikud kaitseliidu osad ise summasisid muretsema ning selleks on pidude korraldamisel esimene tähtsus.

Pidude korralduse mõttest on aru saanud kõik kaitseliidu organiseerijad ning pidusid peetakse nii innades, kui ka maal suure hoo ja õhinaga. Pean tunnistama, et osavõtt kaitseliidu pidudest erilisel elav on olnud, millest järeldama peab, et seltskond vääriliselt hinnata oskab kaitseliidu tarvidust ja ülesandeid. Viimane asjaolu tõstab aga pidukorraldajate meeoleolu ning hõlbustab tuntavalt organiseerimise tööd.

Sellest heast meeoleolust ja organiseerimise edukusest aga käib tumeda joonena läbi hiigla suur lõbustuste pealt võetava maksu protsent. On maakonde, kus see maks 30% tõuseb, s. t. ligi kolmandik pidu sissetulekust tuleb lõbustusmaksu näol ära maksta. Olgu tähendatud, et lõbustusmaks võetakse küll ainult pidupiletite müügist saadud summa pealt, kuid juhtub vahel, et pidust peale piletite müügi muid

sissetulekuid ei ole, ja nii siis — 30% pidu sissetulekust maakonnale.

Pidu korralduse kulud tõusevad sagedasti 40—50% pidu sissetulekust. Seda seletab asjaolu, et kaitseliidu üksustel, kui noortel organisatsioonidel, puuduvad enda ruumid, tegelased ja muusikakoorid. Kui nüüd piduruumide üüri, pidu tegelaste-näitlejate ja muusikakoori tasu kokku võtta, ei ole eelpool toodud kulude protsent kaugeltki suurena võetud, arvestades, et maal piduruumid ainult vähese arvulist osa võttu võimaldavad.

Kui otsekoheste pidukulude juure veel 30% lõbustusmaksu arvata, jääb pidu korraldajatele ainult 20—30%, mis mõne maal korraldatud pidu sissetulekus tihtilugu 800—1000 margaga piirdub.

Oleks veel arusaadav, kui maakonnaavalitsused lõbustusmaksu eelpooltoodud määral üksikute isikute ja seltside poolt nende huvides korraldatud pidude pealt võtaksid, kuid et samasugust moodsuud tarvitatakse ka niivõrd tähtsa ja üldtarviliku organi-

satsiooni pidude maksutamise juures, kui seda on kaitseliit, on see otse kisendav ülekoos.

On ju tõsi, et suurem osa maakonnaavalitsusi on kaitseliidule toetussummasi määranud, kuid kui nüüd neid toetussummasid lõbustusmaksu näol tagasi saada tahetakse, on see täieline veidrus. Sellepärast antagu üksikutele kaitseliidu osadele rohkem soodsamaid võimalusi majanduslikeks arenemiseks ja ärge püütagu nende poolt korraldatud pidude lõbustusmaksuga katta puudujääke maakondade eelarvetes.

Kaitseliidu keskjuhatusel tuleks siin kiirelt vastavate asutuste ees samme astuda, et kaitseliidu osade poolt korraldatud pidud, nii maakondades, kui ka linnades lõbustusmaksust täiesti vabastatud saaks.

Malevlased on valmis igal ajal ohvriks tooma oma jõu ning kui tarvis, ka elu, mikspärast peaks nende organiseerimisele ja korraldustööle soojalt kaasa tundma ja kaasa aitama. A. N.

VENEMAA.

Kommunistlikust „pedagoogikast“.

Õnne heitmine Eesti õppiva noorsoo keskele.

Nõuk.-Venemaa on viimasel ajal täie jõuga asunud vähemusrahvaste „revolutsioneerimisele“. See sünnib niihästi terroristlike aktide, kui ka taktilise poliitilis-kultuurilise kasvatusel. „Revolutsioneerimise“ peamiseks sihiks on Nõukogude riigi varustamine võimalise ning sõjalise jõuga väljapoole. Kuna esimene toimetustsiviis endpaljastavalt mõjub, isegi terroriseerivat väerinda õrendab ja sellaselt pea kunagi sihile ei vii (meie 1. detsember), on kultuur-poliitiline „revolutsioneerimine“ tuntavalt „peenem“. Kuid samahästi harrastatakse mõlemat, kus ei aita sõna, seal — pogromm.

Poliitilis-kultuurilist kasvatusdööd tehakse peaaegjalikult noorte seas, viies koolide õpekavasse „kommunismi õpetuse“ ning kasvatastes neid sõjanduslikelt teadlikeks. Ent sarnast „haridustööd“ korraldatakse ka vanade hulkades. Selleks organiseeritakse keskkaridusmajades (nende ehitamine alles teoksil) igasugused „punased nurgad“.

On teada, et Nõuk.-Venel eneses rakendatakse sõjandustegevusse kogu noorus. Mõneteistaastased jõnglad riidestatakse „punasesse“ ning kasutatakse harjutustele. Sellase nooruse ideoloogia areneb püsitules ning noorusele omase ideaalide lennule tõmmatakse ümber tume ja raudne siir. Noorus on sunnitud võtma püssi ning kaitsema seda, mis talle „aabit-sate“ kaudu pähe jäänud. Imelikum on aga sarnane relvastus selle tõttu, et mõnele noorele kommunistlik aade on instinktiivselt võõras ning seda siiski peab kaitsema kogu jõu ja eluga. Sellane sunnitud relv aga võib saada kasvatajaskonnale enesele saatuslikuks.

Analoogiliselt tahetakse relvastada ka vähemusrahvaste noori. Ent varem, kui asuda otsekohele sõjaväestamisele, peab neile tegema selgeks kommunismi põhimõtte ja alused ning sisse pritsima purukommunistlikku vaimu. Kuna siin just veristamine ei vii sihile, tuleb asuda poliitilisele haridus- ja koolitööle. Soodsam pind selleks osutub mured-aliste ning veel nooremate laste keskel. Enne tsipake kommunistlik vaimu ja siis ajaviitmata relv kätte.

Nende ridade kirjutajal oli hiljuti juhus lehitseda üht sarnast kommunistlikku õperaamatut, mis määratud Eesti lastele. „A a b i t s“. Esimese aasta lugemisraamat. Venemaa Sots. Föd. Nõukogude Vabariigi ainsa töökooli emakeele näitliku õpekava kohaselt kokku seadnud K l a r i s s a V a i l l e r. R a h - v a h a r i d u s e k o m i s s a r i a a d i r a h v u s v ä h e m u s t e o s a k o n n a E e s t i s e k t s i o o n i k i r j a s t u s e l. “ K a a n e l l ö ö b s i l m i k o h e s i r p h a a m r i g a v i l j a p e a d e k e s k e l.

Kommunistlik shargoonia on meil juba tuntud, samuti kõik lööklaused, milledega ehitatakse kommunistlikku Paabeli torni. Meie aeg produtseerib igapäev uusi varje, mille taga hingitsevad igasugused mustamaskiga põhimõtted. Mitmed neist on aga määratud kasvava noorsoo imbutamiseks. Nii selleski „aabit-sas“.

Iseenesest ei käsita mainitud raamat kommunismi õpetust põhimõtteliselt, vaid annab kasvavale noorsoole niidid kätte, mis tegelikule kommunismi harrastusele viivad. Noor laps, kes algab aabit-sast tähtede õppimist, peab võtma esimeseks jõuprooviks sõna — k o m m u n i s m. Peab sündima juba 5—6 aastases lapses kommunistlik idee f i x. Selleks esimene näide. Üksikute häälikute tutvustamise juures, kui tähestik juba läbi õpitud, antakse lapsele järgmist: „k. K... kooli lähedal asub endine mõisa, mis nüüd mõisatöölise käes on. Isa on mõisa kommuuna töölise. K a m i n a e l a n s e l l e s k o m m u n a s (toimet. sõrendus)“. Seega peab 7—8 aastane koolilaps oma poliitilise ilmavaate ära määrama, kuna ometigi hoiatatakse meie ajal noori, et nad 17—18 aastastena veel sotsiaalsetesse küsimustesse aktiivselt ei segaks.

Kergemate jutustuste osasse on toodud „Peterburi“ kirjeldus. Sellele järgneb „Töölised“, mille mottoks — kõigi maade töölised ühinegem! ning mis lõpeb kommunistliku lauluga „Julgesti vennad nüüd tööle.“ Nüüd tuleb „Töölised ja kurnajad“, milline juba oma pealkirjaga 8-aastase jõngla paneb võpata. Nooruke, kel lapsena süütud muinasjutulised ettekujutused kogu elust ja ilmast, viiakse kommu-

nistliku kasvatuse teel uude raskesse udusesse ilma, mis hävitab kõik lapselikud illusioonid. Ta tehakse varakult psühropaadiks.

Järgnevad „Esimese mai püha“, „Töörahva revolutsiooni aastapäev“, „Üheksas jaanuar“, Pariisi kummuun“ j. t. Kõigist läbistub kõikjal tuntud kommunistlik labasus ja jõhkru ning kõik lõppevad kommunistlike lauludega.

Lehtsedes sarnast „raamatut-aabitsat“ jääb mulje, et siin ei taheta noori mitte kasvatada ning täiele elule ette valmistada, vaid neid vaimliselt surnuks materdada. Kui nimetatud „aabitsa“ läbiõppinu kohe idioodiks muutub, oleks vist raamatu ots-tarb ning ülesanne täidetud.

Kuid „aabitsa“ on veel tõsisemaid palasid ning neist nimetame „Punane lipp“, „Punane sõdur“, ja „Internatsionaal“. Peatüki „Punane sõdur“ juure on püsti seatud ka lohakas ning silmihaavav sõduri kujutus.

Käesolevaga näivad kommunistid püüvat teostada sama kasvatuslikku meetodi, mis igas kultuur-mais läbi löönud — kasutada noore vaimustust ja entusiasmi. On ju teada, et noored on vastuvõtlikud kõigele uudusele ning nende abil ellu viidud paljud kultuurilised revolutsioonid. Samas teadmis-kasvatavad nähtavasti ka kommunistid. Kuid nad pole noorte tänapäeva psühholoogiat siiski tabanud. See peab olema mingi kõrge ideeline püüe, mis heledaid kajastusi leiab noorsoo ridades. Võigas asi pealesunnituna on vastik ning vastuvõtmatu. Mõni-

kord õnnestub luua noori fanaatikuid, ent teisel puhul lüüakse ka üle aisa. Lapsed ei salli vägistuskatseid, nad nõuavad oma loomulikku hingevilja. Kõik orjastusviisid koguvad vihavaenu ja sappi, millised halvemal juhusel võivad katastroofini viia. Kui nüüd sarnasele alustalade püstitamisele lisaneb veel relvastamine ning sõjaline õppus, siis osutuvad tuleviku rõõmupäevad pilviseiks. Tuleb teada, et kommunism sõjariistatamiseta veel pinna leiab, kuid tuli ning kommunismi idee ei sobi tänapäeval enam. Kistakse vahelgi varjukatted ning mustad maskid tassitakse päevavalgele. Tuletame meele 1. detsembrit Tallinnas.

Terveid, täiearuga inimesi ning täiskasvanuid on neil riskant õnge vedada, selleks lüüakse aga noormees sarnaste „aabitsatega“ psühropaadiks ning ulatatakse relv pihku. Kui palju on selles teguviisis aga meheverd ja elujõudu? Kas pole õige, et telgitagused juba suitsema hakanud.

Ülaltoodud näide annab juba võrdlemisi kujuka pildi sellest poliitilis-kultuurilisest kasvatus- ja koolitööst, millele Nõuk.-Vene nüüd energiliselt asunud. Ei ole veel andmeid, kuid sarnane „revolutsioneerimine“ täiskasvanute seas edeneb, kuid kooliõpilaste ridades on võetud küll ebaõiged noodid ning vale kurs. Vähemalt ettevalmistus kommunismi jüngerite koon-damiseks seisab ebakasvatustlikul sihil. Relv sarnaselt õpetatud nooremehe käes ei lase märki, ehk kui laseb, siis kogemata sinna, kus teda kõige vähem oodatakse.

—rv.

SOOME.

Soome kaitseliidu talve mängud.

(Soome „Suojeluskuntalaisen Lehti“ Nr. 11—12 26. III. 25 a.)

Käesoleva aasta Soome kaitseliidu suusavõistlused — „talve mängud“ peeti 14.—15. märtsini Sortavalas, sealse kaitseliidu ringkonna korraldusel.

Viletsa talve tõttu ei olnud käesoleva aasta võistlused võistlejate poolest nii arvulised, kui „Oululaste suusatamine“*). Siiski oli osavõtjaid võrdlemisi rohkesti; kokku 329. Võistlustele olid ilmunud kõik piirid, väljaarvatud Turu, Pori, Lõuna-Häme ja Lõuna-Põhjamaa. Võistluste tulemused olid üldjoontes järgmised:

Laske-suusatamine.

See sooritati esimesel võistluste päeval 111 osavõtjaga, neist 30 vanemat meest (üle 35 aasta). Võistlus oli üksikute ja samuti ringkondade vaheline, viimasest võtsid osa 7 meest igast ringkonnast, neist 2 vanemat meest. Tee oli umbes 7 kilom. pikkune murdmaa ring, mitte just eriti raske, kuid ikkagi raskem, kui läinud aastal Oulus. Lasta tuli kaks korda, kumbagil korral 5 pauku „ivani“ pihta.

Ringkondade vahelise meistri nime võitis Jyväskylä kaitseliidu ringkond, võites sellega veel üheks aastaks kaitseliidu auhinna. Vanematest meestest võitis meistri nime E. Harju — Keskk-Põhjamaa kaitseliidu ringkonnast ja noortest P. Kröger — Mikkel kaitseliidu ringkonnast.

10 kilom. murdmaa suusatamine.

Järgmisel võistluste päeval oli „trööstimise võistlus“ eelmisel päeval võistlejatele 10 kilom. peale.

*) Läinud aasta võistlused Oulus.

Niisugune korraldus on uudis ja osutus siin vägagi otstarbekohaseks, sest laskur-suusatajate hulgas on häid suusatajaid, kes hääleleel ka ainult suusatamisest osa võtavad. Tee oli palju raskem, kui esimesel võistluse päeval, kuna raske lumesadu seda veelgi raskendas.

Tulemus: V. Väänenen 46,18,5; A. Parpala 46,22 ja V. Räisenen 46,31.

Sortavala lotade võistlus.

Sortavala Lotta-Svärdi ühing on endale muret-senud ringkonna lotadele võitmiseks rändava auhinna, mida nüüd 24 virka lotad püüdma läksid. Suusatada tuli 3 kilom. Kui kolmest paremast ajast keskary võtta, on tulemus järgmine: Harlu L. S. 19,12; Sortavala maakogukonna L. S. 20,43 ja Lumivaara L. S. 21,05.

Üksikult olid kõige paremad: Aino Silvennoinen 18,10; Lyyli Sundman 19,30 ja Helmi Kokkonen 19,52.

20 kilom. suusatamine.

Võistluste peanummer oli 20 kilom. suusatamine, millest osa võtsid 169 meest, kuna suusatamine ise sitkeks võistluseks kujunes.

Paremad tulemused: T. Lappalainen 1.22,35,5; M. Raivio 1.30,32, ning M. Vuorinen 1.30,32.

Lõputulemus.

Võistlusi, järjekorra järgi viiendaid, tuleb täiesti õnnestunuks lugeda, milles Sortavala ringkonna

staabil, kogu ringkonna ning eriti Sortavala linnal suured teened. Kõik läks eeskujulikult, täpselt ja hästi. Seltskond väljendas erilist tähelepanu neile võistlustele ja täitis pörandad ning rõdu (Sortavala lahe ja Kymölä sild) viimase platsini. Vähe oli ainult pealtvaatajaid suuskadel, nende suuremal arvul

ilmumine oleks võistlustele suurepärase ja täiuslikuma ilme annud. Kuid sellevastu olid peaaegu kõik mehed ja naised kaitseliidu ning lota vormis, nii et jäi mulje, kui oleksid kõik Laadoga karjalased suurt rahvakohustust täitmas.

A. R.

KAITSELIIDU ELU.

Tehniline malevkond.

Täie energiaga on astunud üliõpilasorganisatsioonid kaitseliitu. Niihästi Tartu ülikooli, kui ka Tallinna tehnikumi juure on moodustatud kaitseliidu malevkonnad.

15. veebr. s. a. pandi tehnikumi üliõpilaste ning teiste tehniliste jõudude ühisel algatusel alustada tehnilisele malevkonnale. Et malevkonnal erisülesanded täita, registreeriti ta hiljem Tallinna maleva pealiku poolt, kui eksterritoriaalne malevkond.

On moodustatud raudtee, side ning pürotehnika rühmad, millised jagunevad omakorda alaorganisatsioonideks. Tegevusala ja piirkond on väga laiadane ning nõuab üliõpilas-kaitseliitlastelt suurt pingutust ja oskust. Kõikide erialadega tutvumiseks algavad lähemal ajal kursused; praegu on käsil rivi-kursused relvaharjutustega. Märtsikuu lõpul algasid ka tegelikud laskeharjutused.

Tehniliste malevlaste vorm erineb mõneti teiste kaitseliitlaste omast. Tuntavam lahukuminek on mütsis. Algvärv on sama kui teistelgi — hall, kuid lagipealne — rukkileile sinine. Rümму aart püüab roheline kant. Tunnusmärgi paeld on — terashall ja hõbe, vastavalt ametliigi astmele. Mütsimärgid samad. Poolpalitul kantakse valge kandi asemel rohelist. Pagunitel on eritrafaretid — igal rühmal isesugused. Muus osas sama, kui teistelgi kaitseliitlastel.

Täna õhtul korraldab malevkond pidu. —hr—

Tallinna malevast.

2. aprillil algasid jaopealikute kursused, millest osavõtt on sunduslik kõikidel jao-, rühma-, kompani- ja malevkonna pealikuil ning nende abidel. Kursused kestavad kolm kuud. Teoreetilisi loenguid peetakse esmaspäeval, teisipäeval ja neljapäeval kella 7—10 õht. V. linnaalgkooli ruumes. Laskeharjutused on igal pühapäeval.

Kursuste juhatajaks on kol.-leitn. Lõhmus, lektoreiks alhovitseride kooli ohvitserid. Kursuste lõppedes moodustatakse erikomisjon, kes korraldab peafikuile lõpuksamid.

Osavõtjaid kursusest praegu 600.

* * *

Teisipäeviti ja reedeti teistel malevkondadel harilikud õppused ning pühapäeval laskeharjutused. Selleks kasutatakse kõike Tallinna garnisoni laskeplatse.

* * *

Kaitseliidu embleemi valmistamisele asutud.

Organiseerimistöö Kaitseliidu malevate ridade tihendamiseks on annud viljakaid tagajärgi. Üle maa on loodud tihe malevate ning malevkondade

võrk. Kuid nüüd on tekkinud vajadus ühise embleemi — lipu ja rinnamärgi järele, missugune kehas- tak eneses kõike malevate kohustusi ning püüdeid ja ühendaks kaitseliitlasi ühiste ülesannete teostamiseks.

Embleemi küsimuse lahendamisele asus nüüd Kaitseliidu staap, kuulutades välja kavandite võistluse. Preemiaks on määratud 10.000 mk. Kavand peab vastama kahele tingimusele: 1) oleks väljaõmmeldav lipule asendamiseks ja 2) annaks muuta 10 × 15 m-m rinnamärgiks. Kavandite viimane sisseandmise tähtaeg on 20. aprill k. a. — Pagari t. nr. 1 Kaitseliidu staapi. —hr—

Tartu maleva 1. ja 3. malevkonnad

korraldavad omi õppusi 1—2 korda nädalas. 1. malevkond toimetas õppusi Treffneri gümnaasiumis, 3. malevkond — end. spordiseltsi „Taara“ ruumes, Jaama tän. Laske-eeharjutusi peetakse veel end. Krasnojarski kasarmutes. Õppusi korraldatakse äripäeviti, algades kella 20. ja pühapäeviti — kella 9., nii et kaitseliitlastel võimalik oleks õppustest osa võtta. Osavõtmine on tegevliigetele sunduslik. E. M.

Läti Kaitseliidust.

Läti Kaitseliidu oma maja ehitamise algatus on võitnud suure poolehoidu. Enamasti kõik kaitseliidu osakonnad on soovi avaldanud, ehitamisest osa võtta. Iga aasta kavatakse umbes neli maja ehitada.

* * *

Et kaitseliidu kantseleides asjaajamist lihtsustada ja asjata kirjavahetust ära hoida, on Läti siseministeeriumi administratiiv departemang kõigile kaitseliidu rügementide ülematele teatanud, et edaspidi tuleb kaitseliidu csakondadel ainult kord aastas siseministeeriumile esildada aruanne kaitseliidu tegevuse ja üldise seisukorra üle. Peale selle tuleb iga kaitseliitu astunud isiku kohta esildada eraldi teadaanne, äratähendades tema tegevust kaitseliidus.

* * *

Läti siseministeerium soovib kaitseliidu osakondadele neile tarvisminevaid summasid edaspidi mitte enam korjanduste teel koguda, vaid selleks otstarbeks korraldada loteriid, pidusid jne.

* * *

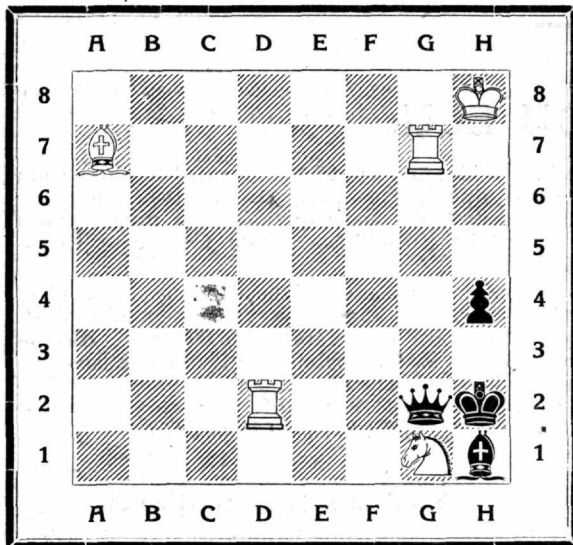
Pealkirja all: „Eesti kaitseliitlased — sportlased“, toob „Latv. Kar.“ pikema artikli, kus kirjeldatakse Spordi selt „Kalevi“ asutamist, tema tegevust ja osavõttu vabandussõjast ning nüüd kaitseliidust. Autor nimetab spordi selts „Kalevit“ Eesti kaitseliidu südameks. A. Tr.

Malenurk.

Ülesanne № 17.

Kokkuseadnud W. A. Shinkmann.

Mustad.

Valged.

Valged: Ka8, Vd2 ja g7, Oa7, Rg1.

Mustad: Kh2, Lg2, Oh1, Eh4.

E = ettur = sõdur.

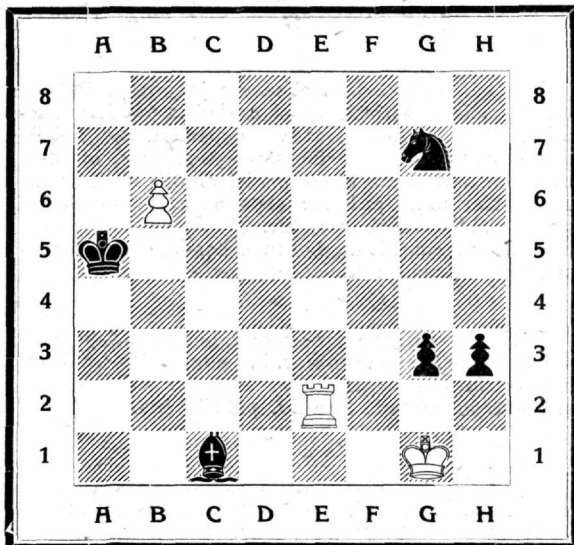
Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Kuuls Ameerika probleemkomponisti klassiline ülesanne.

Lõpumäng № 13.

Kokkuseadnud H. Mattisohn (Riias).

Mustad.

Valged.

Valged: Kg1, Ve2, Eb6.

Mustad: Ka5, Oc1, Rg7, Eg3 ja h3.

Valged algavad. Mäng jääb viigi peale (remis).

M. Roshdestvenski ülesande № 14 lahendus.

1. Lh4—f2, Vg2:f2.
2. Rf6:g4 annab matt.
1. (Lh4—f2), Ke5:f6,
2. e4—e5 annab matt.
1. (Lh4—f2) Ra7—b5,
2. Rf6—d7 annab matt.
1. (Lh4—f2), c5—c4,
2. Lf2—d4 annab matt.
1. (Lh4—f2), ükskõik,
2. Oc1—b2 annab matt.

H. Rink'i lõpumängu № 10 lahendus.

1. Ve5—e2+, Kh2—g3,
2. Vd5—f5, Vf7—a7,
3. Kc6—b6, Va7—f7!,
4. Kb6—a6, Kg3—g4,
5. Ve2—f2 ja valge võidab

Kui valge mängiks 3. Vf5:f6, siis vastaks must Va7—a6+ jne.

Õiged lahendused ülesandele № 14 saatsid:
 kapt. O. Mullas (Tallinnast) ja kapr. R. Paide (pioneer-pat.).

Õiged lahendused lõpumängule № 9 saatsid:
 Alfons Pachel ja Raoul Pärnpuu (mõlemad Tallinnast).

Malenurga kirjakast.

H-ra leitn. V. R. Teie poolt saadetud lahendus ülesandele № 14 (1. We1—f1) ei vii sihile, sest järg on Wg2—f2, 2. Rf6:g4+, Ke5:e4.

Mitme lahendaja poolt saadetud lahendus ülesandele № 13 — 1. Oa3:d6 on ebaõige, sest mustad vastavad Oe5—d4. Kui valged jätkavad Re6:d4, siis on mustad suitsus.

Sport, loengud, piduõhtud.

Tallinna garnisoni „Sõdurite Kodu“ tegevus aprilli kuus 1925 a.

Laupäeval, 18., kell 20—2. „Sõd. Kodu“ poolt korraldatav kino-tantsu õhtu, sõjaväe orkestri saatel. Pühapäeval, 19., kell 19—20. Sv. Ü. Ö. õpepataljoni poolt korraldatav pidu-õhtu.

Esmaspäeval, 20., kell 19—20. Loeng: „Suurtüki esivanemad“, vanem-leitn. Mei, Merijõudude staabist.

Teisipäeval, 21., kell 19—20.30. Võimlemise õhtu. Kesknädalal, 22., Ohvitseride õppus.

Neljapäeval, 23., kell 19—20.30. Võimlemise õhtu. Reedel, 24., kell 19—20. Loeng: „Rakendus-

füsioloogia sõjaväes loomade ja inimeste kaitseabinõuna“, Dr. Grünvaldt, sõjakooli lektor. Kell 21.30 kino-etendus.

Laupäeval, 25., kell 20—2. „Sõd. Kodu“ poolt korraldatav kino-tantsu õhtu sõjaväe orkestri saatel.

Pühapäeval, 26., kell 20—2. Harju maak. rahvaväe staabi k-do poolt korraldatav pidu-õhtu.

Esmaspäeval, 27., kell 19—20. Loeng: „Revolutsiooni esimesed idud Soomes 1905 a. ja revolutsioon 1917 a.“, kolonel Simon, sõjaministri vanem käskudetaaja ohvitser.

Teisipäeval, 28., kell 19—20.30. Võimlemise õhtu. Kesknädalal, 29. Ohvitseride õppus.

Neljapäeval, 30., kell 20—2. „Sõd. Kodu“ poolt korraldatav kontsert-tantsu õhtu sõjaväe orkestri saatel.

Märkus: Raamatute väljaandmine „Sõdurite Kodu“ raamatukogust on iga teisipäev ja reede kella 17.30—19.30 ja iga pühapäev kella 10—12-ni.

Vastutav toimetaja: E. Limberg.
 „Sõduri“ väljaanne.